

Årsmelding

2009 – 2010

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Oslo, oktober 2010

1	RAPPORT FRA STYRET	7
2	MEDLEMSKAP	12
2.1	Æresmedlemmer	12
2.2	Medlemstall	12
2.3	Kontingentsatser	13
3	TILLITSVALGTE OG ANSATTE	14
3.1	Styret pr. 30.06. 2010	14
3.2	Representantskapet	15
3.3	Fylkeslag	15
3.4	Lokallag i Norsk Bonde og Småbrukarlag	17
3.5	Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	18
3.6	Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2009-2010	19
3.7	Sekretariatet	24
4	MØTER I ORGANISASJONEN	26
4.1	Landsmøtet 2009	26
4.1.1	Lovendringsforslag	26
4.1.2	Årsmelding 2008-2009	27
4.1.3	Innkomne forslag	28
4.1.4	Resultat av valgene	46
4.2	Møter i representantskapet	47
4.2.1	Representantskapsmøte 2/2009	47
4.2.2	Representantskapsmøte 1/2010	48
4.3	Møter i styret	49
5	POLITISKE ARBEIDSOMRÅDER	50
5.1	Jordbruksforhandlingene	50
5.1.1	Innledning	50
5.1.2	Hva forhandler vi om?	50
5.1.3	Jordbruksforhandlingene 2010	51
5.1.4	Partenes hovedprioriteringer:	55
5.2	Næringsutvikling	58
5.2.1	Tradisjonelt jordbruk	58
5.2.2	Vediskapingsprogrammet for mat	59
5.2.3	Faglig møtearena Reiseliv	59
5.2.4	Inn på TUNET – jordbruksforhandlingene	60

5.2.5	Møtearena for økologisk produksjon og forbruk	60
5.3	Markedsordninger	61
5.4	Rovdyrpolitikk	62
5.5	Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruks-forhandlingene	65
5.5.1	Utmåling av arealtilskuddene	65
5.5.2	Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon	66
5.5.3	Nasjonalt beiteprosjekt/radiobjeller	67
5.5.4	Fraktordningen for kjøtt	68
5.5.5	Erstatning for klimabetingede skader i planteproduksjon	69
5.5.6	Utredning av elektroniske løsninger for søknad om RMP	70
5.5.7	Avrensordningen for poteter – anvendelse til industri	71
5.5.8	Organisering av HMS-arbeidet i jordbruket	72
5.5.9	Rekruttering til jordbruket	72
5.5.10	Avtale mellom faglagene og samvirkeorganisasjonene med markedsregulatoransvar	74
5.6	Husdyrsjukdommer	75
5.7	Sentrale høringer i perioden	78
5.7.1	Diverse høringer om import, prosessering, dyrking og bruk av GMO-vekster i Norge	78
5.7.2	Endringer i forskrift om prøving og godkjenning av plantesorter, såvarer og poteter.	78
5.7.3	Høyring vedr. forslag om tilskudd ved tap i epleproduksjonen forårsaka av rognebærmøll	79
5.7.4	Forskrift om kompensasjon ved restriksjoner i bruk av utmarksbeite pga rovvilt.	80
5.7.5	Forskrift om nydyrking av myr	81
5.7.6	Høring vedrørende forslag til vernehjemmel i jordloven	82
6	ORGANISASJONSARBEID	83
6.1	Informasjonsarbeid	83
6.2	Kvinneutvalget	83
6.3	Ungdomsarbeid	84
6.4	Hagebruksutvalget	85
6.5	Inn på tunet utvalget	85
6.6	Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan	87
6.6.1	Innledning	87
6.6.2	Hovedsatsingsområder	88
6.7	Ny sentral bank- og forsikringsavtale fra 1.1.2010	90
6.8	Rådgiving i forsikring, økonomi, pensjon m.m.	91
6.9	Solidaritetsfondet for småbrukere	92
6.10	Studiearbeid	92
6.11	Familien Lies fond til fremje av småbruk	93
6.12	Samarbeid med Norsk Landbrukssamvirke	93
6.13	Arbeid i valgnemnda	93

6.14	Aksjonsutvalget	94
6.15	Utmarksutvalg	95
7	INTERNASJONALT ARBEID	97
7.1	Internasjonalt utvalg	97
8	PROSJEKTER	99
8.1	Slipp oss til – ungdom inn i landbruket 2009-2010	99
8.2	Prosjekt ØktØkologisk	100
8.3	Innspill til ny stortingsmelding	100
8.4	Grønt Spå tak	104
9	BONDE OG SMÅBRUKER	105
10	REGNSKAP FOR LAGET OG AVISA	107

1 Rapport fra styret

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er en faglig og næringspolitisk organisasjon, som har til formål å fremme de faglige, kulturelle, sosiale og økonomiske interessene til folk i jordbruket. Organisasjonen skal på alle områder arbeide for å skape gode og likestilte vilkår for alle i jordbruket, og skal være aktivt med på oppgaver som fremmer utvikling og trivsel i lokalsamfunnet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er partipolitisk nøytral og ubunden

Hovedarbeidsoppgavene for styret i 2009/2010 har vært:

- Jordbruksforhandlingene
- Arbeid med innspill til ny Stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken
- Strategi og arbeidsplan 2010
- Politikerkontakt og alliansebygging
- Utmarksforvaltning
- Verdiskaping i landbruket
- Organisasjonsarbeid og verving
- Ungdomsarbeid
- Internasjonalt arbeid
- Mediekontakt

Det var en del turbulens i forkant av valgene på landsmøtet 2009, og spesielt rundt ledervalget. Da valget var avvirket og resultatet kjent, roet det hele seg ned.

Ut fra valgene på landsmøtene i 2007 og i 2009 skulle man tro at Norsk Bonde- og Småbrukarlag var en splittet og delt organisasjon – omtrent på midten. Ut fra den erfaringa vi har fra begge disse "situasjonene" kan vi ikke med vår beste vilje si at NBS er en splittet organisasjon. Så var det heller ikke den politiske linja eller de vedtak som var fattet i meldingsåret, som tvisten gjaldt, men mer om hvilke personer som skulle lede NBS videre. Man kan også se det gjennom den enstemmighet som kom fram under resolusjonene som ble vedtatt på det samme landsmøtet.

Det ble valgt inn fire nye personer i styret; Rakel Nystabakk, Nordland og Mari Søbstad Amundsen, Troms, Modulf Aukan fra Møre og Romsdal og Johnny Følling fra Sogn og Fjordane. I tillegg har styret bestått av Marit Jordal, Vest Agder, Katharina Sparstad, Oppland og Ole-Anton Teigen, Troms. I tillegg har vararepresentantene Øystein Pugerud, Hordaland, Olaug Bergset, Troms og Inge Staldvik, Nord Trøndelag møtt på flere styremøter og bidratt konstruktivt i styremøtene.

Medlemmene i styret og de møtende vararepresentantene har påtatt seg arbeidsoppgaver som de har utført til beste for Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Det har vært et aktivt år med mange spennende fagområder å arbeide med.

Ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken

Denne saken har i løpet av meldingsåret vært den store saken i tillegg til jordbruksforhandlingene 2010. Styret ansatte styremedlem Rakel Nystabakk som prosjektleder i arbeidet med NBS sitt innspill til LMDs arbeid med ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Dette innspillet ble fullført i juli 2010 etter at styret hadde hatt et endelig møte om saken.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har følgende overordnede målsetning for norsk landbruk: Økt norsk matproduksjon på norske ressurser – over hele landet. Den økte matproduksjonen skal foregå på norske ressurser og der ressursene finnes. For å oppnå målet om å øke norsk matproduksjon med 20 prosent innen 2030 må det vedtas en forpliktende opptrappingsplan.

Jordbruksforhandlingene 2010

Den andre store saka i meldingsåret var jordbruksforhandlingene. Forarbeidet til årets jordbruksforhandlinger var grundig og godt. Det ble laget et studiehefte som ble sendt ut til alle lokal- og fylkeslagene. Studieringer kom i gang og det ble innsendt svar på spørsmålene i studieheftet. Disse ble gjennomgått av forhandlingsutvalget i NBS (Marit Jordal, Modulf Aukan og leder) En oppsummering av svarene ble lagt fram for styret og fylkeslederne på fylkessamlinga i mars – og ut fra dette og mange andre innspill ble strategien for årets forhandlinger lagt.

Ved årets jordbruksforhandlinger ønsket NBS å prioritere distriktsjordbruket og de grovfôrbaserte produksjonene. I tillegg ønsket vi en skikkelig satsing på ungdom og rekruttering og å forsterke velferdsordningene.

NBS sitt kravdokument ble overlevert Norges Bondelag 23. april og jordbrukets felleskrav ble overlevert til staten tirsdag 27. april. Statens tilbud kom fredag 7. mai (fire dager på overtid). Forhandlingene kom ikke i gang før etter to døgn. Både NBS og NB måtte vurdere om tilbudet var av en slik karakter at det var noe å starte forhandlinger på. Forhandlingsutvalget i NBS vurderte det slik etter at man hadde satt seg grundig inn i statens tilbud, at det var grunnlag for forhandlinger.

Fredag 14. mai kl. 15.30 var årets jordbruksforhandlinger over for forhandlingsutvalget i NBS. Vi hadde tidligere samme dag hatt telefonstyremøte der et enstemmig styre anbefalte brudd. Denne beslutningen ble tatt med bakgrunn i statens endelige skisse til avtale som ble lagt fram på kvelden torsdag den 13. mai.

Jordbruket hadde tre hovedelementer i jordbrukets krav ved årets JF:

- Kostnadsdekking
- Samme kronemessig utvikling som i sammenligningsgruppen
- Nivåheving – reduksjon av inntektsforskjellen mellom jordbruket og sammenligningsgruppen.

Forhandlingsutvalget i NBS hadde ikke fullmakt til å forhandle fram større inntektsforskjeller mellom jordbruket og sammenligningsgruppen, noe som ville blitt resultatet av årets jordbruksforhandlinger.

I et senere møte, i begynnelsen av juni, med fylkeslederne fikk forhandlingsutvalget og styret ros og enstemmig tilslutning til den jobben som ble utført og de vedtak som ble fattet, i forbindelse med årets jordbruksforhandlinger.

Strategi og arbeidsplan 2010

Strategi og arbeidsplan 2010 har vært til drøfting i styret ved flere styremøter i meldingsåret. Styret satte ned et strategiutvalg som skulle vurdere den vedtatte strategi- og arbeidsplan. Utvalget la fram forslag til en del endringer. Noen av disse ble lagt inn i den vedtatte strategi- og arbeidsplanen høsten 2009.

Styret har prøvd å forenkle og konkretisere strategi- og arbeidsplanen. Det er viktig å ha en arbeidsplan som man har en viss mulighet til å kunne realisere. Målsettingene må stå i forhold til tilgjengelige ressurser Dette er et fortløpende arbeid som også det nye styret må arbeide videre med i 2011.

Politikerkontakt og alliansebygging

Politikerkontakt, målretta allianse- og nettverksbygging samt deltakelse på ulike arrangementer er en viktig del av arbeidet med å få gjennomslag og oppslutning om Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin politikk. Å gi kunnskap til politikere, utøvende myndigheter og våre alliansepartnere er en tidkrevende oppgave som en aldri får gjort nok av. Vi må hele tiden ta mål av oss til å arbeide aktivt på mange ulike arenaer for å øke kunnskapen om norsk jordbruk.

I året som har gått, har vi hatt en tett og god dialog med samtlige politiske partier på Stortinget og med sentrale personer i regjeringen. Det har vært mange møter av formell karakter og av mer uformell karakter. Deltakelse i Næringskomiteens høringer og møter i Statsministerens kontaktutvalg er blant prioriterte oppgaver. Statsministerens kontaktutvalg er et utvalg der vi som organisasjon kan henvende oss direkte til statsministeren og flere av regjeringens medlemmer. Der kan vi komme med ytringer av ulike slag.

Det kan også nevnes at Norsk Bonde- og Småbrukarlag det siste året har et aktivt samarbeid med LO, Norsk Landbrukssamvirke, samvirkebedriftene, Natur og Ungdom og Aksjon for Velferdsstaten for å nevne noen av de viktigste.

Utmarksforvaltning

Det har vært arbeidet mye med å få til endringer i rovviltforvaltningen det siste året. NBS har i løpet av meldingsåret vært involvert i ulike sammenhenger og i ulike regioner om hvordan utviklinga har vært mht. rovviltskader og konsekvenser av dette for den enkelte bonde og for hele bygdelag. Det har vært lokale og regionale møter og møter med stortingsrepresentanter, DN og departement (LMD og MD). Vi har også hjulpet enkeltbønder med søknader og annen hjelp som man er blitt forespurt om. Vi har også vært på de høringer som er blitt annonsert av Stortinget og lagt fram NBS sitt syn.

I høst har vi hatt fellesmøte med Sau og Geit og Norges Bondelag om situasjonen for beitenæringa og hva vi sammen kan gjøre for å bedre betingelsene for beitebrukerne. Vi har også hatt møte med statssekretær Ola T. Heggem om operasjonalisering av Soria Moria II og det som står der vedr. endrede bestandsmål, kompensasjon ved tap av dyr på beite og endret rovviltforvaltning. I tillegg har vi ved en rekke anledninger tatt opp problematikken om økt verdiskaping i utmarka, her også i randsonen til verneområder og innenfor vernede områder.

Internasjonalt arbeid, EU og WTO

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er opptatt av å bygge allianser også internasjonalt. Småbrukere og bønder over hele verden har mange av de samme utfordringene i kampen for den selveiende og frie bonden, og for retten til å produsere mat til egen befolkning.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er medlem av den verdensomspennende småbrukerbevegelsen Via Campesina. NBS har et eget internasjonalt utvalg som arbeider aktivt og godt både med oppfølging og representasjon i internasjonale saker og fora.

Gjennom vårt medlemskap i Norsk Landbrukssamvirke deltar vi i landbrukets EU – utvalg. NBS har bevilget betydelige midler til arbeidet med EU-saken både i egen organisasjon og gjennom kanalisering av midler til Nei til EU.

Forhandlingene i WTO har i meldingsåret stått ”i stampe”. Det har ikke skjedd noen framdrift overhodet. En del tekniske spørsmål har blitt drøftet i del underutvalg, men det er ikke blitt realitetsbehandling av noen saker. Avstanden mellom de sentrale landene, som India, Kina, USA og EU er så stor at det er en meget lang vei fram for en ny WTO-avtale. En ny WTO-avtale vil medføre store utfordringer. Det blir en viktig oppgave for Norsk Bonde- og Småbrukarlag å følge prosessen videre og søke innflytelse direkte og gjennom våre allierte.

Ny Gjensidigeavtale

Den 1. januar 2010 trådte den nye forsikrings- og bankavtalen med Gjensidige i kraft. Begge de framforhandlede avtalene er gode avtaler. Spesielt vil vi her trekke fram bankavtalen som er markedets beste bankavtale på landbrukslån under visse forutsetninger som banken og den enkelte bonde må diskutere seg fram til vedr. lånebetingelser. Vi vil oppfordre det enkelte medlem å ta kontakt med Gjensidige for å få en grundig gjennomgang av betingelsene i den nye avtalen

Organisasjonen og verving

Organisasjonsarbeid og -utvikling vil alltid være viktig for styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. En skulle mange ganger ønske en hadde mer ressurser både til opplæring og oppfølging av våre mange tillitsvalgte.

Medlemsverving og arbeidet med å opprettholde medlemsmassen er et viktig arbeid. Verving har da også stått på styrets sakliste en rekke ganger. I meldingsåret har Terje Holen i Oppland gjort en kjempejobb med å verve mange nye medlemmer. Terje Holen har orientert fylkeslederne og fylkessekretærene om hvordan han går fram. Enkelt sagt man kan ikke bare snakke om verving, man må gjøre noe med det og da får man også nye medlemmer. En stor takk til Terje Holen og alle andre som har gjort en stor jobb med å verve nye medlemmer i meldingsåret.

Styret kan gjøre mye for å tilrettelegge dette arbeidet, men til syvende og sist er det våre medlemmer og tillitsvalgte som må gjøre det praktiske arbeidet.

Informasjon og kommunikasjon er oppgaver som styret alltid har på dagsorden. Dette er et område hvor en med mindre justeringer, og som ikke nødvendigvis er kostnadskrevende, kan gjøre mye.

2013 – NBS 100 år

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er 100 år i 2013. Styret har ved flere anledninger diskutert saken. Styret har som mål å få nedsatt en komité som kan arbeide med planleggingen av 100-års jubileet i organisasjonen. Det nye styret må snarest få nedsatt en jubileumskomité som kan planlegge 100-års jubileet i 2013.

Heders- og Nyskappingsprisen

Heders- og Nyskappingsprisen ble første gang delt ut på landsmøtet 2009.

Hedersprisen ble tildelt æresmedlem Åge Hovengen fra Vestre Slidre i Oppland for hans utrettelig arbeid i NBS. Åge har i mange år arbeidet utrettelig med en rekke saker for mange småbrukere som trenger støtte og hjelp i mange ulike situasjoner. I tillegg har Åge jobbet med mange andre saker som har hatt stor betydning for Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Nyskappingsprisen gikk til Haugsten Gård v/Inger og Ivar Arne Grimstad fra Fredrikstad kommune i Østfold. De kjøpte et lite småbruk i 2002 og har restaurert og utvidet småbruket med flere bygg og utvidet jordbruksarealet. De har i dag epleproduksjon og foredling, 40 vinterfôra sauer, en gårdsbutikk samt mange planer for framtida. De tror at de innen kort tid kan ha tre arbeidsplasser på bruket i tillegg til sesongarbeidere. Åge, Inger og Ivar Arne var verdige prisvinnere i hver sin kategori og styret vil herved gratulere fjorårets prisvinnere.

Engasjement

Året 2009/2010 har vært et hektisk år for både styret og de ansatte. Styremedlemmene har vært aktive innenfor ulike områder og med ulike arbeidsoppgaver. Styret har arbeidet svært godt sammen. Det har vært rom for både smil og latter, selv om saksmengden har vært stor og tung.

I løpet av året erfarer vi mange ganger at vi er en liten organisasjon med begrensede ressurser. Prioritering av saker, dyktige ansatte og engasjerte tillitsvalgte er derfor en forutsetning for å drive organisasjonen framover.

Styret vil også bruke anledningen til å rose redaktør Leonid Rødsten for hans utrettelige innsats for avisa vår – Bonde- og Småbruker. Det står stor respekt av det han klarer å få til, med de begrensede økonomiske midlene som han har til rådighet. Avisen er et av våre viktigste ”utstillingsvindu”. En uforbeholden takk skal du ha, Leonid!

Styret vil herved også takke alle de ansatte og tillitsvalgte for god og helhjertet innsats i meldingsåret 2009/2010

Hva med 2011?

Styret må fortsette det arbeidet som årets styre har kommet godt i gang med. Herunder kan nevnes: Oppfølging av arbeidet med ny stortingsmelding, arbeide for en endret rovviltforvaltning, rekruttering, skolering av politikere, lobbyvirksomhet og mediaarbeid.

NBS skal hver dag arbeide for bedre økonomiske og sosiale rammebetingelser for våre medlemmer og vårt primære fokus skal være ungdom og rekruttering.

Øvre Vollgate 9, september 2010

Ole-Anton Teigen

Modulf Aukan

Katharina Sparstad

Marit Jordal

Johnny Følling

Rakel Nystabakk

Mari Søbstad Amundsen

2 Medlemskap

2.1 Æresmedlemmer

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har oppnevnt 13 æresmedlemmer:

Arne Garborg, ble organisasjonens første æresmedlem, døde i 1924.

Ole E. Noem, fra Steinkjer i Nord-Trøndelag, ble æresmedlem i 1983, døde i 1987.

Bjarne Hervik, fra Ryfylke i Rogaland ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.

Liv Østlie, fra Nes i Akershus ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.

Gunhild Løvås, fra Stange på Hedmark ble æresmedlem i 1984, døde i 1996.

Leif Røsåsberget, fra Vestre Toten i Oppland ble æresmedlem i 1985, døde i 1989.

Lars Holen, fra Alvdal i Hedmark ble æresmedlem i 1985, døde i 1994.

Åsta Holth , fra Solør i Hedmark ble æresmedlem i 1986, døde i 1999.

Sigmund Borgan, fra Ås i Akershus ble æresmedlem i 1987, døde i 2004

Arne Berge, fra Råde i Østfold ble æresmedlem i 1991, døde i 2003

Åge Hovengen, fra Vestre Slidre i Oppland ble æresmedlem i 1996.

Amund Lie, fra Fåvang i Oppland ble æresmedlem i 1997.

Inger Dag, fra Sandefjord i Vestfold ble æresmedlem i 2006.

2.2 Medlemstall

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2009 18 fylkeslag, 254 lokallag og 6720 medlemmer.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2010 18 fylkeslag, 254 lokallag og 6722 medlemmer. Medlemstall pr. 15.09.2010 er 6740.

I perioden 01.07.09 - 30.06.10 har det kommet til 480 nye medlemmer og det er 478 som har meldt seg ut. Hovedmengden av de som melder seg ut, grunngir utmeldingen med høy alder og/eller at de har sluttet som bønder.

2.3 Kontingentsatser

Kontingentsatsene for 2010 er kun indeksregulert fra forrige år. Noen lokal- og fylkeslag har ekstrakontingent som kommer i tillegg til satsene nedenfor. Satsene for 2009 og 2010:

Kontingenttype	Forklaring	2009	2010
Grunnkontingent	Betales av alle som driver jordbruk under 0,1 årsverk, ektefeller og medlemmer som ikke driver jordbruk.	600	610
Lav kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,1 og 0,49 årsverk	1300	1310
Mellomkontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,5 og 0,99 årsverk	2000	2020
Høy kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 1,0 og 1,49 årsverk	3000	3030
Topp kontingent	Betales av alle som driver jordbruk over 1,5 Årsverk	3600	3630
Verdiskapingskontingent	Betales av medlemmer som ikke er direkte involvert i primærnæringen, men som direkte eller indirekte har interesse og nytte av å støtte NBS.	700	710
Ungdomskontingent	Medlemmer under 30 år uten jordbruksproduksjon	400	400

3 Tillitsvalgte og ansatte

3.1 Styret pr. 30.06. 2010

Leder	Ole-Anton Teigen
Politisk nestleder	Modulf Aukan
Organisatorisk nestleder	Katharina Sparstad
Styremedlem	Marit Jordal
Styremedlem	Johnny Følling
Styremedlem	Rakel Nystabakk
Styremedlem	Mari Søbstad Amundsen

Varamedlemmer til styret:

1. vara	Øystein Pugerud
2. vara	Olaug Bergset
3. vara	Inge Staldvik
4. vara	Ketil Melvold
5. vara	Silje Sværen

Ordførerskap:

Ordfører (møte- og talerett i styret)	Reidar Isebakke
Varaordfører	Margit Mathisen

Kvinneutvalget

Leder	Hilde Kristin Mellum
Medlem	Ilona Margarethe Drivdal
Medlem	Eli Smedsland
Vara	Yvonne Christensen
Vara	Fride Gunn Rudi

Forhandlingsutvalget

Leder: Ole-Anton Teigen
Modulf Aukan
Marit Jordal

Sakkyndige:	Olaf Godli, NBS-sekretariatet
	John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
	Ronny Holm, NBS-sekretariatet

3.2 Representantskapet

	2009/2010
Ordfører	Reidar Isebakke
Varaordfører	Margit Mathisen
Østfold	Lajla Myrvang-Ek Sukkebråten
Akershus	Trond Buttingsrud
Hedmark	Ann Merete Furuberg til 21.03.10 Ståle Støen fra 21.03.10
Oppland	Kristian Ekre til 21.03.10
	Terje Holen fra 21.03.10
	Silke Hansen til 21.03.10 Per Idar Vingebakken fra 21.03.10
Buskerud	Torgny Moen
Vestfold	Grim Melø
Telemark	Olav Lind
Aust-Agder	Oddvar Bjørkås
Vest-Agder	Hans Jørgen Snerling
Rogaland	Kjell Tysdal til 07.03.10 Nils Melbøe fra 07.03.10
Hordaland	Jarle Helland
Sogn og fjordane	Ingolf Folven
Møre og Romsdal	Øystein Ormbostad
Sør-Trøndelag	Knut Sjøvold
Nord-Trøndelag	Aud Marie Gaundal
Nordland	Ann-Christine Theodorsen til 28.02.10 Terje Nystabakk fra 28.02.10
Troms	Berit Nikolaisen
Finnmark	Gunnar Johnsen
Landbrukssamvirket	Sveinung Svebestad
Landbrukssamvirket	Fredmund Sandvik
Landbrukssamvirket	Steinar Dvergsdal
Landbrukssamvirket	Kristin Ianssen
Norsk Sau og Geit	Ove Ommundsen

3.3 Fylkeslag

Østfold Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Lajla Myrvang-Ek Sukkebråten
Fylkessekretær: Ludvig Rud til 20.04.10
Caroline Ek Myrvang fra 20.04.10

Akershus Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Trond Buttingsrud
Fylkessekretær: Svein Kåre Eggebø

Hedmark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ann Merete Furuberg
Fylkessekretær: Torbjørn Horsberg Kornstad til 21.03.10

Oppland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Kristian Ekre til 21.03.10
Terje Holen fra 21.03.10
Fylkessekretær: Anette Jørstad

Buskerud Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Torgny Moen
Fylkessekretær: Carl- Fredrik Hansen til 10.08.09
Einar Grimelid fra 10.08.09

Vestfold Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Grim Melø
Fylkessekretær: Bergljot Styrvold

Telemark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Olav Lind
Fylkessekretær: Wenche Folkestad til 01.03.10
Olav Langåsdaalen fra 20.06.10

Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Oddvar Bjørkås
Fylkessekretær: Kathrine Solheim Aas til 04.03.10
Knut Hødnebø fra 04.03.10

Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Hans Jørgen Snerling
Fylkessekretær: Ragnar Gulowsen til 31.12.09
May-Brit Borgi Olsen fra 01.01.10

Rogaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder: Kjell Tysdal til 07.03.10
Nils Melbøe fra 07.03.10
Fylkessekretær: Susanna Irene Ormstad

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Jarle Helland
Fylkessekretær: Åse Marie Reisæter

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ingolf Folven
Fylkessekretær: Harald Jarl Runde

Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Øystein Ormbostad
 Fylkessekretær: Jorunn K. Kvernen til 16.03.10
 Fylkessekretær: Randi Fiskaa fra 16.03.10

Sør Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Knut Sjøvold
 Fylkessekretær: Wenche Bringsli Husby

Nord Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Aud Gaundal
 Fylkessekretær: Inge Staldvik

Nordland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ann-Christine Theodorsen til 28.02.10
 Terje Nystabakk fra 28.02.10
 Fylkessekretær: Eirin Bjune

Troms Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Berit Nikolaisen
 Fylkessekretær: Tor Odin Kjosvatn

Finnmark Bonde- og Småbrukarlag

Leder: Gunnar Johnsen
 Fylkessekretær: Arne Johanson

3.4 Lokallag i Norsk Bonde og Småbrukarlag

I Norsk Bonde og Småbrukarlag er det 254 lokallag. Disse fordeler seg på fylkeslagene slik:

Fylkeslag	Antall lokallag
Østfold	3
Akershus	8
Hedmark	26
Oppland	26
Buskerud	14
Vestfold	1
Telemark	8
Aust-Agder	2
Vest-Agder	6
Rogaland	20
Hordaland	18
Sogn og fjordane	17
Møre og Romsdal	21
Sør-Trøndelag	20
Nord-Trøndelag	22
Nordland	20
Troms	13
Finnmark	9

I tillegg til lokallagene er det 9 medlemmer som står som direktemedlem under landslaget, og det er 17 fylkeslag som til sammen har 264 direktemedlemmer under fylkeslagene.

Endringer i årsmeldingsperioden:

Agdenes BS i Sør-Trøndelag er lagt ned. De gjenværende medlemmene er satt som direktemedlemmer til fylkeslaget.

Nytt lokallag i Nordland er Gildeskål og Meløy Bonde- og Småbrukarlag.

3.5 Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Hagebruksutvalget

Utvalget skal være rådgiver for styret i hagebruksspørsmål

Leder: Arne Lofthus, Hordaland

Bjørn Dagsrud, Telemark

Anne-Lise Aass, Oppland

Internasjonalt utvalg

Utvalget skal være rådgiver for styret i internasjonale spørsmål

Leder: Stein Brubæk

Nestleder: Marit Jordal

Ole Jacob Christensen

Ilona Margarete Drivdal

Anne Røde

Hans-Steinar Staaland

Ressurspersoner i IU

Berge Furre

Inger Dag

Ingeborg Tangeraa

Kvoteutvalget

Utvalget skal forberede og gjennomføre kvotedrøftingene på melk på vegne av NBS, og ellers være rådgivere for styret i spørsmål omkring kvotedrøftingene.

Ole-Anton Teigen

Jorunn Hagen

Harald Ove Foss

Ungdomsutvalget

Leder Manuela Køvener, Vest-Agder til 01.09.09:

Leder: Therese Rudi, Oppland fra 01.09.09

Georg Smedsland, Vest-Agder

Rakel Nystabakk, Nordland, fra 01.11.09 også som styrets representant

Ole Jacob Christensen, styrets representant til 01.11.09

Kjell Buraas, NBS-sekretariatet

Utmarksutvalg

Leder: Inge Staldvik
Olaug Bergset
Annette Jørstad
Sekretær: John Petter Løvstad

Inn på tunet-utvalg

Ole-Anton Teigen
Eirin Bjune
Einar Grimelid
Anne Grutle
Sekretær: Ronny Holm

Strategiutvalg

Leder: Ole Jacob Christensen
Even Solhaug
Katharina Sparstad
Olav Randen
Ann Christin Theodorsen

Aksjonsutvalg

Leder: Ståle Støen
Annette Jørstad
Svein Narve Veshovda
Knut Sjøvold
Svein Kåre Eggebø

3.6 Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2009-2010 Aksjon for velferdsstaten, styret

Ole-Anton Teigen, Troms
Vara: John Petter Løvstad

Bondens marked

Arbeidsgruppe: Kjell Buraas, NBS sekretariatet (til 27.04.2010)
Styret: Kirsti Sollid, Troms (fra 27.04.2010)

Bioteknologinemnda

Toril Wikesland, fellesrepresentant NBS/NB (01.08.2008 til 01.08.2012)

Budsjettnemnda for jordbruket

Olaf Godli, NBS-sekretariatet (01.07.2008-30.06.2010)
Marit Jordal, Vest-Agder (fra 30.11.2009-30.06.2010)
Ann Merete Furuberg, Hedmark (fra 01.11.2008-30.11.2009)
Johnny Ødegård, Norske Felleskjøp, fellesrepresentant NBS og NB (01.07.2008-30.06.2010)

Den norske FAO-komité

St le Støen, Hedmark

Vara: Inger Dag, Vestfold

Faglige møtearenaer/Innovasjon Norge

Inn på tunet: Ronny Holm, NBS-sekretariatet, fra 01.01.2008

Mat: Kirsti Sollid, Troms / Stein Brubæk, Møre og Romsdal

Reiseliv: Tor Lien, Telemark

Faglig møtearena for økologisk produksjon og forbruk - SLF

Line Harang, NBS-sekretariatet (til 01.03.2010)

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet (fra 01.03.2010)

Vara: Thomas Cottis, Hedmark

Forum for Utvikling og Miljø (ForUM), matgruppa

Ronny Holm, NBS-sekretariatet

Vara: Inger Dag, Vestfold

Gjensidige*Kontaktutvalget:*

Ole-Anton Teigen, Troms

Olaf Godli, NBS-sekretariat

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Representantskapet:

Vegard Vigdenes, Nord-Trøndelag

Vara: John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Samarbeidsutvalget:

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Svein Løken, Oppland

Anne-Lise Aass, Hedmark

Innovasjon Norge, klagenemnda for BU- saker

Jorunn Haugland Støen, Hedmark, fra 01.05.2009

Kontaktutvalget for Mattilsynet

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

KSL/Matmerk*Styret:*  se Berg, Sør-Trøndelag*Valgkomite:* Anne-Lise Aass, Hedmark*Koordineringsutvalget:* Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag*Faggruppe HMS:* Arne Grue, Hedmark*Faggruppe husdyrproduksjon:* Olaf Godli, NBS-sekretariatet*Faggruppe KIL:* Ann Merete Furuberg, Hedmark

Tor Odin Kjosvatn, Troms

Klagenemnd for klager på KSL-revisjoner: Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Kulturgrupper VIPS

Frukt/bær: Øystein Pugerud, Hordaland (01.05.2007-)

Kvalitetssikringsprosjekt av Inn på Tunet, styringsgruppe

Ronny Holm, NBS sekretariatet

Kvoteordninga for melk - klagenemnda

Per Anton Nesjan, Nordland

Vara: Bergljot Styrvold, Vestfold

Landbrukets energi- og klimautvalg

Reidar Isebakke, Østfold

Landbrukets HMS-tjeneste, styret

Arne Grue, Hedmark (2010-2011)

Aase Berg, Troms til 31.12.2009

Bergljot Styrvold, Vestfold fra 01.01.2010)

1.vara: Marit Jordal, Vest-Agder (2009-2010)

2.vara: Kristian Ekre, Oppland (2010-2011)

Landkreditts Representantskap

Arne Grue, Hedmark (2010-2012)

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet (2010-2012)

Matforsk Eiendom, styret

Åse Berg, Sør-Trøndelag, til 31.05.2011

Vara: Kirsten Steindal, Norges Bondelag

Nei til EU, rådet

Ole-Anton Teigen

Nettverk for mat og miljø

Inger Dag, Vestfold

Norsk Landbrukssamvirke

Styret:

Ole-Anton Teigen

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Rådet:

Ole-Anton Teigen, Troms

Marit Jordal, Vest-Agder

Modulf Aukan, Møre og Romsdal

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Rådgivende utvalg for næringspolitikk

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Landbrukets risikogruppe

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Rådgivende utvalg for forskningsdrevet innovasjon

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Norsk senter for bygdeforskning, styret

John Petter Løvstad, NBS- sekretariatet (2010-2011)

Norsk Landbruksmuseum*Representantskapet:* Reidar Isebakke*Styret:* Vara: Anne Jorunn Avdem, Sogn og Fjordane, fra 25.06.2009Norsk Sau- og Geit, representantskapet

Ole-Anton Teigen

Omsetningsrådet

Ole Anton Teigen, Troms (28.10.2007-30.06.2010)

Vara: Ann Merete Furuberg, Hedmark (fra 01.11.2008-30.11.2009)

Vara: Modulf Aukan, Møre og Romsdal fra (01.11.2009)

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG), styret

Arne Lofthus, Hordaland

Vara: Kirsti Sollid, Troms

Produsentutvalget for markedsregulering, korn

Reidar Isebakke

Redusert risiko ved bruk av plantevernmidler, Arbeidsgruppe

Siv Eilertsen, Hordaland

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Regjeringens kontaktutvalg

Ole-Anton Teigen, Troms

Olaf Godli, generalsekretær NBS

Reklamasjonsnemnda for såvarer

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Reklamasjonsnemnda for korn

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Representantskapet i Forum for internasjonale kvinnespørsmål (FOKUS)

Ilona M. Drivdal, Hedmark

Rådet for dyreetikk

Brita Skallerud, Norges Bondelag

Vara: Geir Grosberg, Oppland

Rådgivende utvalg for landbruksstatistikk - Statistisk sentralbyrå

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Vara: Svein Løken, Oppland

Samarbeidsforum for Arbeidstilsynets region 3-Hedmark, Oppland og Buskerud

Hilde Kristin Mellum, Hedmark

Samarbeidsgruppe mot GMO

Ole-Jacob Christensen

Vara: Inger Dag

Selskapet for Norges Vel, representantskapet

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Sentralt kontaktutvalg for rovdyr

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Ola Krokan, Sør-Trøndelag

Stiftelsen for Landbrukets næringsmiddelforskning*Styret: Åse Berg, Sør-Trøndelag, til 31.05.2011**Representantskapet, oppvevnt av Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag**Eli Reistad, NB, til 31.12.2010**Vara: Christian Anton Smedshaug, NB, til 31.12.2010*Studieforbundet natur og miljø, styret

Kjell Buraas, NBS-sekretariatet

Styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter

Ole-Anton Teigen, fra 01.01.2009

Vara: Ann Merete Furuberg, Hedmark, fra 01.01.2009-30.11.2009

Vara: Modulf Aukan

Styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen

Ole-Anton Teigen, fra 01.01.2009

Vara: Ann Merete Furuberg, Hedmark, fra 01.01.2009-30.11.2009

Vara: Modulf Aukan

Styringsgruppe for E-sporingsprosjektet

Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Styringsgruppe for handlingsplan innlandsfiske

Jørgen Bjørkli, Troms

Styringsgruppen for Mat langs Nasjonale Turistveger

Stein Brubæk, Møre og Romsdal

Styringsgruppe for nasjonalt program for landbruksbygg og kulturlandskap

Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Styringsgruppe for prosjektet "Friskere føtter"

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Vara: Ann Merete Furuberg, Hedmark

Styringsgruppa for "Økologiske veiledningsprosjekt i LFR" (GFR, OGFR og dyrkingsgrupper).

Thomas Cottis, Hedmark (april 2005-)

Utredning av mulig tilskuddsordning for unge bønder – referansegruppe

Ole-Anton Teigen, Troms

Internasjonale verv European Coordination Via Campesina, styret

Marit Jordal, Vest-Agder

Europarepresentant i den internasjonale koordinasjonskomiteen i Via Campesina,
Ingeborg Tangeraas, NordlandVia Campesina komite for bærekraftig småbruk

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Via Campesina, matsuverenitetsgruppe

Stein Brubæk, Møre og Romsdal

Via Campesina internasjonale komité for menneskerettigheter

Anne Røde, Nordland

3.7 Sekretariatet**Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt sekretariat og avisa Bonde og Småbruker.**

Adresse: Øvre Vollgate 9, 0158 Oslo

Internett: www.smabrukarlaget.noE-post: post@smabrukarlaget.no

Telefon: 24 14 89 50 / Telefaks 24 14 89 51

Ansatte pr. 30.06. 2010

Olaf Godli, generalsekretær

John Petter Løvstad, assisterende generalsekretær

Ronny Holm, rådgiver

Kjell Buraas, medlems- og organisasjonskonsulent (80%)

Romelia Goboy Brataker, økonomikonsulent (80%)

Svein Løken, forsikrings- og skatterådgiver (20 %)

Kristin Lia Svendsen, kontormedarbeider (80 %)

Leonid Rødsten, Redaktør i Bonde og Småbruker

Ansatte i prosjekter denne perioden: Slipp oss til, ungdom inn i landbruket

Malin Jacob, prosjektleder (50%) til 01.06.2010

Bente Lorentzen (50%) fra 01.06.2010

Økt økologisk

Line S. Harang, prosjektleder (80%) til 01.02.2010

Valg 2009

Merete Furuberg, prosjektleder 01.02.-30.09.2009

Ny stortingsmelding om landbruks- og matproduksjon

Rakel Nystabakk, prosjektkoordinator

Grønt spa'tak

Øyvind Aukrust, prosjektkoordinator

4 Møter i organisasjonen

4.1 Landsmøtet 2009

Det 80. ordinære landsmøte ble avviklet på Quality Airport Hotell, Gardermoen 31. oktober og 1. november 2009. Talen til leder, behandlingen av lovendringsforslag, forslag til prinsipp-program samt andre innkomne forslag og uttalelser fra landsmøtet er gjengitt i heftet nett.no nr. 5-2009.

4.1.1 Lovendringsforslag

Forslagene til lovendringer ble meldt inn i rett tid, og ble lagt fram for landsmøtet. Det var to forslag til lovendringer og begge forslagene kom fra styret.

Endringsforslagene og landsmøtets behandling av disse er gjengitt under.

A Forslag fra styret i NBS

Del I Lover for Norsk Bonde- og Småbrukarlag

A Øke antallet varamedlemmer til styret fra 3 til 5 personer

Begrunnelsen for forslaget er at styret gjennom lengre tid har registrert at det er forholdsvis ofte at faste styremedlemmer melder avbud til de fysiske styremøtene. Varamedlemmer blir innkalt så snart et fast medlem har meldt forfall. Det en også har erfart er at lista over varamedlemmer heller ikke er lang nok for å få et fulltallig styre, hvilket er uheldig.

Styret vil derfor foreslå at det skal velges 5 varamedlemmer i nummerert rekkefølge til styret, altså 2 personer i tillegg til dagens antall. Løpende vil ikke en slik utvidelse ha verken økonomiske eller praktiske konsekvenser utover det at det hele tiden vil være langt større sjanse for at styret til et hvert styremøte vil være fulltallig.

Reint formelt vil et slikt forslag berøre § 5 åttende ledd pkt D i lovene for Norsk Bonde- og Småbrukarlag:

Dagens ordlyd:

§ 5 åttende ledd

D. Val av leiar, seks styremedlemmer, av desse to nestleiarar, og tre vararepresentanter i nummerert rekkefølge.

Foreslås erstattet med:

§ 5 åttende ledd

D. Val av leiar, seks styremedlemmer, av desse to nestleiarar, og fem vararepresentanter i nummerert rekkefølge.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok forslaget fra styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Vedtatt mot to stemmer.

B Møte- og talerett for medlemmer av valg nemnda på landsmøtet

Valg nemnda ikke har noen lovfestet rett til representasjon på landsmøtet. Dette er en konsekvens av endringen som ble gjort i sin tid med at representantskapet ikke lenger skulle ha oppgaven som valg nemnd. Tidligere ville alle medlemmer av valg nemnda automatisk ha talerett under landsmøtet i forbindelse med presentasjonen av de ulike kandidatene til landsmøtevalgte verv i organisasjonen i kraft av å være representantskapsmedlem.

Forslaget om å vedtektsfeste taleretten til leder av valg nemnda vil bare innebære en formalisering av en rett som det er helt åpenbart at lederen av valg nemnda skal og må ha. Samtidig ser styret at det også kan være rett å sikre at resten av valg nemnda kan gis talerett på landsmøtet dersom valg nemnda avgir delt innstilling på kandidater til verv i organisasjonen. §5 sjette ledd i dagens vedtekter for Norsk Bonde- og Småbrukarlag omtaler grupperinger med tale- og forslagsrett med følgende ordlyd:

Representantskapet, styret, kvinneutvalet og ungdomsutvalet har tale- og forslagsrett.

Denne teksten foreslås endret til:

Representantskapet, styret, kvinneutvalet, ungdomsutvalet har tale- og forslagsrett. Leiar av valnemnda har tale- og forslagsrett i samband med gjennomføringen av valet. I høve der valnemnda legger fram delt innstilling til val på landsmøtevalde verv i organisasjonen, skal representantar for alle grupperinger i valnemnda gis tale- og forslagsrett.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok forslaget fra styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Enstemmig vedtatt.

4.1.2 Årsmelding 2008-2009

Landsmøtet hadde ingen kommentarer til den framlagte årsmeldingen.

Vedtak:

Landsmøtet godkjenner årsmelding for 2008 - 2009.

Enstemmig vedtatt.

4.1.3 Innkomne forslag

A Saker innsendt fra lokallag og fylkeslag til behandling på landsmøtet

Forslag nr. 1 Fra Lindesnes og Mandal Bonde- og Småbrukarlag

”Med kjærlighet til jorda”

Innledning

Klima er et satsingsområde for NBS sentralt. Det ble blant annet brukt av styret foran jordbruksforhandlingene for å fremme laget og dets synspunkter. Lindesnes og Mandal Bonde- og Småbrukarlag (LMBS) vil gjerne benytte seg av denne anledningen til å forslå noen tiltak hvordan vårt lag kan gjøre et bidrag til et bedre miljøregnskap i landbruket og organisasjonsarbeidet.

Forsvarlig bruk av landbruksmaskiner

Jordpakking ødelegger jordstrukturen og tetter de store porene som er viktige for vann- og lufttransport. Konsekvensene er blant annet forsumping, nedsatt avling, dårligere avlingskvalitet og økt fare for erosjon. Da jordpakking kan oppstå ved bruk av tung redskap, særlig når jorda er fuktig, forslår vi at Småbrukarlaget går inn for mindre redskap som brukes når værforholdene er slik at faren for jordpakking er lavest.

Mindre redskap betyr mindre belastinger for klimaet i produksjonsprosessen og mindre utslipp i deres bruk. Den norske økonomien tilrettelegger for utstrakt mekanisering, til og med for den lille bonden. Vil økt inntekt for bonden gi seg utslag i kjøp av stadig større maskiner, må vi jo spørre om mer penger er et gode for bonden og jorda hans i det hele tatt. Er også småbrukaren egentlig på jakt etter en transportarbeiderjobb eller har han/hun fremdeles livsprosessene i jorda i tankene?

Deling av landbruksmaskiner

Landbruket er per i dag avhengig av mange maskiner. Fordelen ved denne løsningen er at en bonde kan bearbeide betydelig større arealer sammenlignet med en bonde som bruker ikke-motoriserte redskap. Samtidig fører landbruksmaskiner med seg en del ulemper for både miljøet og bonden. Innkjøp av landbruksmaskiner betyr oftest en økonomisk belastning for en yrkesgruppe som tjener mindre i forhold til andre yrkesgrupper i Norge. Derfor vil vi gjerne inviterer dere i Småbrukarlaget å etablere en delingskultur for landbruksmaskiner. Ved å planlegge når hvem kan bruke landbruksmaskiner er det mulig å gjennomføre deling organisatorisk. Da kan man ha felles nytte av å dele kostnadene også.

Økologisk landbruk

Økologisk landbruk handler om å trygge jordas sunnhet gjennom å fremme dens balanse og mangfoldighet. Systemet baserer seg på å bruke lokale, fornybare ressurser. Ved å ikke bruke kjemiske sprøytemidler og kunstgjødsel minskes direkte og indirekte forurensing av miljøet fra landbruket. Økologisk landbruk er dermed miljøvennlige enn konvensjonelt landbruk. Vi forslår derfor at NBS motiverer sine medlemmer å starte med økologisk produksjon og støtte de som har bestemt seg for det.

Miljøvennlig organisasjonsarbeid

Også for den administrative delen av vår organisasjon vil vi gjerne forslå noen klimavennlige tiltak:

- Bruk av miljømerkede kontorrekvisita.
- Ved reiser for organisasjonen står klimaregnskapet i fokus framfor NBS-regnskapet. Til og med nå oppfordrer NBS til bruk av det billigste transportmiddel, noe som kan være bra for NBS sin økonomi men ikke nødvendigvis for klimaets økonomi. Vi vil gjerne forslå til NBS å motivere møtedeltaker til å bruke tog/ buss ved reise. Det er også tenkbart å innføre en støtteordning i forbindelse med dette.
- Servering av økologisk mat til møter. Ja, den er dyrere for lommeboka, men billigere for miljøet. Dessuten, hvis ikke vi vil kjøpe egen mat, hvem skal da bli våre kunder? Kanskje vi alle kunne ta en tur til Svinesund under landsmøtet?

Selvstendig næringsdrivende

Det er det bonden er. Produsent og selger. Om ikke markedet vil betale hva vi vil ha, kan vi klage, noe som kanskje hjelper mest til å passivisere og stigmatisere oss selv. Eller vi kan legge om produksjonen, en sjanse å ta, men ingenting er vunnet uten mot. Videreforedle, noe som krever mer kunnskap, men som kan gi nye gleder og bedre lønnsomhet. Markedsføringen må synes, den skal huskes hos kundene som snakker med hverandre om oss. Beskjedenhet passer ikke til høy kvalitet, hvert måltid skal være en opplevelse for hodet og magen, så kan industrilandbruket ta seg av dem som bare ønsker fyllmasse. Vi må være i stadig bevegelse, lære mer og være åpne for alt.

Økonomi versus økologi

Bønder har aldri vært en del av lønnsadelen og kommer forhåpentligvis aldri heller til å bli det. Er arbeid lite verd om det ikke gir store kapitalinntekter? Langt derifra, det finnes ingen sammenheng mellom viktigheten av aktiviteter og lønn, snarere tvert imot. Økonomien har tatt av og naturlig nok har man underveis mistet bakkekontakten. Dessverre føles det iblandt som om bonden har lyst til å være med på denne ”evige vekst”-strategien.

Småbrukaren burde være blant dem med best forutsetninger til å forstå den destruktive spiralen som tilsynelatende har skapt enorm økonomisk rikdom. Riset bak speilet er kostnaden ved dette, en tilsvarende økologisk gjeld. Den kan ikke tilbakebetales i penger. Så, skal vi satse på det rike livsgrunnlaget og gå foran og formidle de verdier der betyr noe her i verden, eller er vi også kortsiktige spekulanter som roper kontinuerlig på mer, mer, mer av det store ingenting? Ut av kriser øynes nødvendigheter og muligheter. I stedet for penger, må vi ha mer mangfold, nye visjoner, ideer, omstrukturering og en fandenivoldsk optimisme med tro på jorda som vår trofaste, levende venn. Penger er døde, de svarer deg ikke i nøden. Mens brannmennene i England streiket, ble jeg fortalt at i Frankrike tjente den samme yrkesgruppe mindre uten at det gav seg utslag i misnøye. Forskjellen var stoltheten. Ja, man kan ikke alene leve av stolthet, men vi vil gjerne at NBS skal være et symbol og spydspiss for noe annet enn konsumerismen, en organisasjon med substans og med beina godt planta på jorda.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget fra Lindesnes og Mandal BS over til styret for videre behandling. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 2 Fra Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Dyrkajorda er under press

Dyrkajorda er under press. Stadig meir vert nytta til andre føremål, og dette vert ikkje erstatta. I det siste har det vore ein del om nedbyggjing av dyrkamark i media. M.a. sto det ein artikkel i TrønderAvisa om ein gardbrukar som fekk tilbod om 10 kr./m² for dyrkajorda si i Stjørdal. Samstundes laut han betala åt kommunen feste for hyttetomt på myr etter ein verdi på 93 kr./m². I Bondebladet var det ein artikkel om ein kommune på Jæren, kor dei kravde at utbyggjar returnerte matjorda til landbruket. I tillegg veit me at det ikkje vert gjeve tilskot til nydyrking, og at finansiering av dette er ei utfordring. Vi har difor satt opp eit forslag til å gjera noko med dette.

Forslag til tiltaksplan for jordvern og nydyrking:

1. Det setjast ein minstepris for oreigning av dyrkamark. Til dømes 25 kr. pr. m².
2. Matjordlaget skal føras attende til landbruket, og kan ikkje omsetjast av utbyggjaren.
3. Det skipas til eit fond for nydyrking. Ved all oreigning av dyrkamark skal det setjast av t.d. 25 kr. pr. m² til dette fondet, (i tillegg til det som bonden fær.) Fondet for nydyrking skal soleis gjera det lønsamt å dyrka nytt.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Nord-Trøndelag BS og sender dette til styret for videre bearbeiding. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 3 Fra Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Soneinndeling av landbruksstøtta

Det er naudsynt med ein gjennomgang av soneinndelingane i landbruksstøtta. NBS meiner sonene må delast inn etter topografiske og klimatiske tilhøve, ikkje etter kommune- og fylkesgrenser.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget fra Nord-Trøndelag BS til styret for videre vurdering. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 4 Fra Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Eigenandel på veterinærtenester

Eigenandelane til veterinærtenester må reduserast, slik at bonden finn det økonomisk riktig å tilkalla veterinær for å berga eit lam eller ein grisunge. Dette vil vera sers viktig dyrevelferdsmessig.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Nord-Trøndelag. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 5 Fra Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Det må settes av statlige midler for å sikre god kompetanse for alle som skal ta over gardsbruk.

Allsidig kompetanse og evne til fornying er av stor betydning for den enkelte bonde og for landbruksnæringen. Det er viktig at alle som går inn i næringen kan få utdanning som gir kompetanse til å utøve yrket og forvalte gårdens ressurser. Generasjonsintervall og strukturen i norsk familielandbruk gjør at mange kommende bønder må ha annen utdanning og yrke i flere år før de tar over gårdsdriften.

For at yrkesutøverne skal få den kompetanse myndighetene krever bør grunnleggende landbruksutdanning være tilgjengelig for voksne med annen videregående utdanning fra før. Slike kurs bør arrangeres ved landbruksskolene, som undervisningstilbud/ kompetanseheving med vekt på å gjøre elevene til kunnskapsrike ressurser i bygdene der de bor og driver næringsvirksomhet.

De aller fleste av disse elevene vil ikke være rettighetslever. Staten bør legge til rette for at alle som trenger det kan få slik grunnleggende opplæring

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Nord-Trøndelag BS og oversender dette til styret for videre oppfølging mot Landbruks- og matdepartementet. Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 6 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Bistand ved strid om beiterett og konflikter som følge av endra bruk av beiteområder.

Dette er en utfordring som mange beitebrukere støter på i dag. Antall beitebrukere synker for hvert år, og endra bruk av utmark og fjell, fører til at konflikter oppstår. Ofte skyldes dette at det er mangelfull saksbehandling og planlegging i den enkelte kommune, men det er også en kjensgjerning at beitebrukerne unnlater å delta i planprosessen. Det er der muligheter for påvirkning ligger.

Oppland Bonde- og Småbrukarlag foreslår at NBS tar saken opp med Landbruks- og Matdepartementet, slik at det kan gis retningslinjer for både fylkes og kommunale jordbruksmyndigheter om hvordan de skal bistå beiteinteressene i hvert enkelt tilfelle, der det oppstår konflikter ved bruksendring av beitearealer. Det samme må skje ved tvist om gjerdehold.

Vedtak:

landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og oversender dette til Landbruks- og matdepartementet med krav om det skal utarbeides beitebruksplaner for alle kommuner med beitende husdyr og tamrein. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 7 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Lov om ymse beitespørsmål (Beitelova) og Lov om nabogjerde (Nabogjerdelova)

Siste endringer i Nabogjerdelova ble gjort 26. juni 1992 og siste endring av Beitelova ble gjort 11. juni 1993. Begge lovene er fra 1961. På disse 48 årene har mye skjedd i landbruks-Norge. Utmarka har fått fokus av andre interessegrupper og konfliktnivået har økt mellom disse interessene og det tradisjonelle landbruket.

Landbruket har endret karakter som gjør at interessekonfliktene har økt mellom brukere. Det er stadig saker som må løses via rettsapparatet både i henhold til gjerding men også for å sikre beiteretten i utmark. Siste tilfang av konflikter er i forhold til skade på 3. person. Uenighet om lovens pålegg, kan gi konsekvenser at 3. person i et område kan bli skadelidende. Det har de siste år blitt tydeligere og tydeligere at lovene er modne for en ny gjennomgang og det har blitt fremmet flere forslag om dette uten at noe har skjedd.

Oppland Bonde- og Småbrukarlag krever derfor at NBS tar initiativ ovenfor Norsk Sau og Geit og Norges Bondelag om å få satt ned en arbeidsgruppe som vurderer lovenes innhold opp mot de utfordringer som landbruket med beitenæring og andre interessegrupper møter i våre dager. Gruppas målsetting må være å ta standpunkt til om lovene skal prioriteres ny gjennomgang. Gruppen avleverer fyldig rapport innen utgangen av 2010.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og oversender dette til styret for videre bearbeiding i forbindelse med innspill til den nye stortingsmeldingen om landbrukspolitikken. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 8 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Forvaltning av rovdyr.

Det er en kjensgjerning at forvaltningen av våre store rovdyr ikke utøves i pakt med rovdyrforliket i Stortinget. Sjøl om det i 2009 har vært noe lettere å få fellingstillatelser, blir dette praktisert slik at det er vanskelig å ta ut skadegjørerne. Begrensning i tid og geografi fører til at fellingstillatelsen ikke er verd papiret den er skrevet på mange ganger. Det pågår samtidig en ørkesløs debatt om bestandsmål og antall rovdyr i Norge. Det som uansett kan fastslås er at observasjon av bjørn, ulv og gaupe, skjer stadig oftere. Vi kan vise til sett bjørn i Lillehammer i 3 dager etter hverandre, i juli. Samtidig ble det registrert skadegjørende bjørn i nordre Ringsaker og alle kommuner i sør og midt Gudbrandsdal. Dette tilsier at det var 5-6 bjørner i sving omtrent samtidig, i et område der bjørn ikke skal være. Vi minner også om at det ble felt 2 ulver i Nord Fron, langt utenfor ulvesona.

Oppland Bonde og Småbrukarlag er tilhenger av en sterk og god forvaltning av de store rovdyra. Denne må da utøves slik at de områder som ikke skal ha faste innslag av rovdyr, føler trygghet for at streifdyr og skadegjørere tas ut omgående. Det må settes inn tilstrekkelig med resurser til at slike uttak blir effektive. All erfaring viser at de aller aller fleste omstreifende rovdyr er skadegjørere, og det er god skadeforebygging å ta de ut før beitesesongen starter. Særlig gjelder dette for hiliggende bjørn.

OBS ber NBS ta saken opp med samarbeidende organisasjoner, og Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet, for å få endret praksis hos Direktoratet for Naturforvaltning, når det gjelder uttak av skadedyr utenfor rovdyrsonene, og særlig med tanke på hiliggende bjørn.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok redaksjonskomiteens forslag om å sammenfatte alle forslag til uttaler om rovviltpolitikken og rovviltforvaltningen til en uttale. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 9 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Kvinnekontaktens posisjon i laget

Vestre Slidre Bonde og Småbrukarlag har tatt opp kvinnekontaktrollen til diskusjon. Vi har kommet frem til at kvinnekontakt skal bli en del av styret for å få bedre forutsetninger til å delta aktivt i aktiviteter i laget. Kvinnekontakten KAN også kombinere styreverv med kvinnekontaktrollen., men behøver ikke. Hun må som styremedlem møte på styremøtene som til nå ikke har vært tilfelle.

Bakgrunnen for endringsforslag er den passive rollen mange kvinnekontakter har hatt i mange lag.

Det hadde vært fint om endringen kunne ha kommet med i vedtektene og at kvinnekontaktrollen, spesielt i lokallagene, men også i fylkeslagene, tas opp på landsmøtet.

Vedtak:

landsmøtet støtter forslaget fra Vestre Slidre BS og pålegger alle lokallag å drive i henhold til dagens vedtekter og sørge for at det velges kvinneutvalg i alle lokallag som skal arbeide tett opp mot styrene i lokallagene. Vedtatt mot en stemme.

Forslag nr. 10 Fra Hjartdal Bonde- og Småbrukarlag

Verdsett bondens arbeid.

I Norge bygges det fortsatt ned nesten 100 000 dekar jord hvert år. Det er den rene galskap. Alt tyder på at selv marginale arealer vil komme i bruk igjen til matproduksjon etter hvert som klimaendringer vanskeliggjør matproduksjon andre steder. Norsk Bonde og Småbrukarlag oppfordrer alle stortingets politikere om å hegne om matjorda og ikke la seg presse av kortsiktig gevinst ved lavere grunnarbeidskostnader ved alle typer utbygging eller omdisponering av jordbruksareal. Norsk Bonde og Småbrukarlag krever respekt for det slitte generasjoner av bønder før oss har lagt ned i jorda. Det er deres fortjeneste at den nå er så lett å bygge ned og ødelegge av folk og krefter uten respekt for annet enn penger!

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hjartdal BS og oversender dette til Landbruks- og matdepartementet med krav om at beslutninger vedrørende jordvern må prioriteres i arbeidet med den nye stortingsmeldingen om norsk landbrukspolitikk. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 11   Fra Hjartdal Bonde- og Småbrukarlag**Biovarme i nye bygg.**

Norsk Bonde og Småbrukarlag ber alle folkevalgte om å bidra til at det brukes ved og flis til oppvarming og energibærer med vann/luftbåren varme i nye bygg. Dette må innarbeides i alle reguleringsplaner der det er praktisk mulig. Det betyr varige og miljøriktige arbeidsplasser, CO2 fangst og at mer av verdiskapningen forblir i kommunen.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hjartdal BS og oversender dette til styret for videre bearbeiding. Vedtatt mot en stemme.

Forslag nr. 12   Fra Hjartdal Bonde- og Småbrukarlag**Vingeklipp Direktoratet for Naturforvaltning**

Norsk Bonde og Småbrukarlag mener at DN har utviklet seg uheldig og tar mer og mer form av en stat i staten som er i ferd med å ødelegge tilliten mellom folk og forvaltning som miljøet trenger framfor noe. Dette vises med all ønskelig tydelighet i forslag til ny markalov, motorferdselslov, rovdyrforvaltning og verneplaner generelt. Vi kan ikke ha et direktorat som med taskenspill og prutingsmonn lurer/truer gjennom lovforslag og ikke retter seg etter Stortingets føringer. DNs makt må begrenses og det kan lettest gjøres ved reduserte og målrettede bevilgninger. Da vil vi igjen få ordentlig arbeide fra dette direktoratet til gagn og glede for folk og miljø.

For øvrig mener Norsk Bonde og Småbrukarlag at Direktoratet for naturforvaltning bør legges inn under Landbruks- og matdepartementet.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hjartdal BS og oversender dette til styret for videre behandling og oppfølging mot Stortinget. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 13   Fra Hjartdal Bonde- og Småbrukarlag**Nei til Atomkraft i Norge.**

Norsk Bonde og Småbrukarlag ber regjeringen straks starte arbeidet med å avvikle det kjernefysiske arbeidet på Kjeller. Arbeidet der tjener ingen fornuftig hensikt, men lager hvert år giftig kjernefysisk spesialavfall som skaper uoversiktlige, dyre og langvarige problemer for kommende slekter. Avvikling av arbeidet med kjernefysikk i Norsk regi er et viktig bidrag både hva angår miljø og sikkerhet i et globalt perspektiv.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Hjartdal BS. Vedtatt mot to stemmer.

Forslag nr. 14   Fra Hjartdal Bonde- og Småbrukarlag**Mat inn i FN lovverket, - mat ut av WTO.**

Norsk Bonde og Småbrukarlag mener at den mest effektive måten å gjøre noe for verdens en milliard akutt sultne hvorav halvparten er småbønder er å om nødvendig nedlegge veto mot videre forhandlinger om mat innen WTOs rammer. Norsk Bonde og Småbrukarlag oppfordrer regjeringen til straks begynne arbeidet med å få innarbeidet alle nasjonalstaters rett og plikt til å beskytte egen matproduksjon i FN lovverket. Norsk Bonde og Småbrukarlag minner om at all verdens bønder er lavtlønte og at lov om mat inn under FN må til for å gi verdens elendige en mulighet til å komme ut av den dypeste og ødeleggende fattigdom. Mat inn under FN vil også gi store miljøgevinster da man anslår at agroindustri og frakt av mat alene står for 35 % av verdens CO2 utslipp.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok at forslaget fra Hjartdal BS skulle oversendes til redaksjonskomiteen for videre bearbeiding. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 15   Fra Hjartdal Bonde- og Småbrukarlag**Sprengningssertifikat klasse C**

NBS Landsmøte 2009 pålegger NBS sentraladministrasjon å opprette kontakt med DSB med hensyn på bønders rett og mulighet til å inneha og bruke sprengningssertifikat klasse C.

Resolusjonsforslag til NBS landsmøte:

Sprengningssertifikat klasse C - DSBs Plan om inndragning.

Det forlyder at Direktoratet arbeider med planer om å inndra C sertifikatet. Det protesterer Norsk Bonde og Småbrukarlag på. DSB må ha viktigere ting å ta tak i. Hvis det er terrorister man er redd for bør det være kjent at slike ikke går på lensmannskontoret og ber om rekvisisjon for noen kilo dynamitt. DSB er i ferd med å rette baker for smed og det vil vi ikke godta.

Det er ikke rapportert et eneste uhell med sprengstoff siste 10 år hvor brukeren hadde klasse C. Alle 381 uhellene sto proffene med A og B sertifikat ansvarlig for. Skulle personell uten sertifikat ha forårsaket uhell er det grunnleggende feil å belaste C sertifiserte dette. Vi bønder er en yrkesgruppe med minst like stor pålitelighet og edruelighet som hvilken som helst annen. Som betalere er vi kjent som blant de beste, det sier noe om ryddighet. Vi er rett og slett skikkelige folk.

Vi har bruk for denne muligheten som ligger i å kunne ha C sertifikat. Vi er den gruppen arbeidsfolk med lavest inntekt og vi kan ikke leie folk til så mye som mange andre yrkesgrupper med større betalingsevne kan. Vi som har prøvd vet også at det er ikke gjort i en fei å få noen med A sertifikat til å ta en liten fillejobb på kort varsel. Skulle denne mot formodning kunne det, koster det dyrt for oss med liten inntekt.

Bonden trenger dette sertifikatet slik vi har det nå. På garden når han treffer på stein i jordsarbeidet. Han trenger det når han må lage litt veg for å komme fram med tømmerdrifta i

skogen. Norsk Bonde og Småbrukarlag minner om at infrastruktur og boligbygging stadig legger beslag på dyrka jord. Norges bønder trenger C sertifikatet ved nydyrking, og vi vil komme til å trenge nydyrking til matproduksjonen for en stadig økende befolkning.

Norsk Bonde og Småbrukarlag krever at planene med inndragning av C sertifikatet legges vekk da resultatet er klart til skade for både samfunn og beredskap. Skulle det av nå ukjente grunner bli behov for endringer i sertifikatordningen vil vi gjerne få anledning til å bidra til arbeidet.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hjartdal BS og oversender dette kravet til Direktoratet for samfunnsberedskap. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 16   Fra Rana Bonde- og Småbrukarlag

Gjødselpriser

Kunstgjødselprisene var ved jordbruksoppjøret i 2009 den faktor som skapte størst problem for å få en forutsigbar inntekt i landbruket.

I jordbruket som i andre næringer er innsatsfaktorene bestemmende for utbytte. De fleste andre næringer har i stor grad mulighet til å forskyve økte kostnader, på innsatsfaktorene over på forbrukerne ved at sluttbruker prisen økes. I jordbruket er dette lite mulig, fordi sluttbrukerprisene i stor grad er bestemt ved forhandlinger og gjelder hele avtaleperioden.

Når prisen på innsatsfaktorene stiger i den perioden det er inngått avtale for, og produsenten ikke har mulighet til å føre prisen på innsatsfaktorene over på sluttbrukeren. Er det produsenten som må bære kostnadsøkningen som fører til lavere netto utbytte, lavere lønn. Slike uforutsigbare innsatsfaktorer fører til et såkalt etterslep i lønnsutviklingen, som det ikke er mulig å innhente i fremtid. D.v.s. at dersom lønnsutviklingen i jordbruket skal være forutsigbar i forhold til innsatsfaktorer hentet fra kommersielt marked, må det være mulig å hente slike tap fra en foregående produksjonsperiode.

I jordbruket har vi et verktøy som gjør det mulig å justere for slike uforutsigbare innsatsfaktorer med tilbakevirkende effekt. Arealtilskuddet utbetales for en forutgående produksjonsperiode, og kan være et verktøy til å justere netto lønnsinntekt i forhold til prisøkning på noen innsatsfaktorer i en avtaleperiode. Prisen på kunstgjødsel er en slik innsatsfaktor. Prisen på gjødselprodukter er noe forskjellig, og bruken av ulike kunstgjødsel typer er bestemt av hva som produseres og hvor det produseres (i hvilken sone).

Forslag:

Prisøkningen på kunstgjødsel legges til arealtilskuddet slik at det automatisk regulerer inntekt i forhold til en uforutsigbar innsatsfaktor.

Produktets art = beregnet snittbruk av gjødsel pr. dekar som gir max produksjon i sonen x økning i kunstgjødselpris i kr. x dyrket areal i da.

Eks:

Grovfor produsert i sone 5 = 60 kg/da x økt pris kr. 1,25 x dyrket areal 35 da.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Rana BS. Vedtatt mot to stemmer

Forslag nr. 17   Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag**Omstilling og erstatning grunnet freda rovvilt.**

Landsmøte 2009 i Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at:

- Beitedyreiere som legger ned drifta grunnet rovdyr gis omstillingsmidler over Miljøverndepartementets budsjett.
- Beitedyreiere som legger ned utmarksbeite betales årlig leie av ubrukte utmarksbeiter bevilget over Miljøverndepartementets budsjett.
- Landbruks- og Matdepartementet må sterkere inn i forvaltningen. I dag forvaltes store deler av norsk beitenæring av Miljøverndepartementet.

Begrunnelse:

Slik norsk rovviltforvaltning har utviklet seg, legger mange småfeeiere ned drifta, enten hele småfeholdet eller de endrer bruken av utmarksbeite. Noen gir opp beite i utmark helt, mens andre har ulike ordninger som for eksempel sent slipp eller tidlig sanking. I dag gis det tilskudd via forebyggende tiltaksmidler for ulike ordninger som medfører ekstrakostnader. Likevel er det slik at mange småfeeiere ikke orker belastningen med stadige rovviltangrep. Disse får i dag ingen midler for å legge om til annen drift eller erstatning for tapte beiterettigheter. Det må derfor utformes regler og bevilges midler slik at disse kan gå økonomisk skadefrie over i annen næring.

Ole Brum-politikken i rovviltforvaltningen over mange år har ført til store psykiske belastninger for mange enkeltbrukere og store lidelser for mange beitedyr. Næringen som helhet har også måttet tåle kritikk i en urimelig grad. Derfor må enkeltbrukere som i dag føler seg tvunget til å videreføre sitt dyrehold grunnet økonomiske forhold, men som ønsker å omstille, få mulighet til dette. Det er også viktig for næringen som helhet å arbeide for ordninger som ikke utsetter dyr og mennesker for urimelige påkjenninger.

Ringvirkningene av en eventuell storstilt omstilling til annen virksomhet vil bli betydelige, men næringsorganisasjonene kan ikke akseptere den urett småfenæringa blir utsatt for slik rovviltforvaltningen praktiseres.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok redaksjonskomiteens forslag om å sammenfatte alle forslag til uttaler om rovviltpolitikken og rovviltforvaltningen til en uttale. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 18   Fra Veldre Bonde- og Småbrukarlag**Ny rovdyrpolitikk**

NBS må kreve en radikal endring av dagens rovdyrpolitikk. Det må blant annet kreves at sonefordelingen mellom rød og grønn sone blir sterkere ivaretatt. Slik at det ikke tillates rovdyr i de grønne sonene, men at disse sonene blir sikre for beitedyr og annet friluftsliv. Det må også kreves at det settes inn bedre og mer målretta tiltak ved uttak av skadedyr der det er gitt fellingstillatelse. Da dagens ordning med jaktlag viser seg ikke å fungere etter hensikten.

Forvaltningen av dagens rovdyrstamme må skje på et skandinavisknivå, da det viser seg at dyrene ferdes over store områder på tvers av landegrensene. Det må også kreves at det blir

gjennomført årlige dna-tester for å få en sikker kartlegging av hvor mange dyr som bestanden teller til en hver tid, og hvor disse oppholder seg.

NBS må søke samarbeid med alle parter for å få til en ny og bedre rovdyrpolitikk, som oppfyller de konvensjonene som Norge har forpliktet seg til å følge. Samtidig som den ivaretar beitenæring og friluftsliv for øvrig. Det må også gjøres kart hvor det er mulig å ha rovdyr uten at dette skaper konflikter for beitenæringa.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok redaksjonskomiteens forslag om å sammenfatte alle forslag til uttaler om rovviltpolitikken og rovviltforvaltningen til en uttale. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 19   Fra Finnmark Bonde- og Småbrukarlag

Kontingent for utmeldte medlemmer

Finnmark Bonde og Småbrukarlag er av den oppfatning at bønder som avikler og går ut av næringen forlater NBS. For å motvirke dette foreslår vi at disse får en medlemskontingent på kr 300,- slik at vi beholder disse som medlemmer i Småbrukarlaget. Det er et beklagelig faktum at mange som har vært bønder hele livet ender opp som minstepensjonister.

Det bør også diskuteres om nye støtte-medlemmer bør få en kontingent på kr 300,- Da vil det bli mye lettere å verve nye medlemmer.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Finnmark BS. Vedtatt mot 7 stemmer.

Forslag nr. 20   Fra Finnmark Bonde- og Småbrukarlag

Plassering av landsmøte i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Finnmark Bonde og Småbrukarlag mener at det må avklares i god tid hvor det skal holdes landsmøter. Med det mener vi at det må bli slutt på landsmøtene på Gardermoen. Landsmøtet er et utstillingsvindu for Norsk Bonde og Småbrukarlag og også de enkelte distrikter/bygder, og da blir det for svakt å holde møtene på Gardermoen. Det bør eventuelt settes ned et arbeidsutvalg som utpeker sted for landsmøte eller så kan NBS peke ut 3-4 plasser hvor det er aktuelt å holde landsmøtet. Å holde landsmøte i bygde- Norge eller i andre regioner av landet vil bidra til å sette søkelys på landbruk og utvikling i bygdene. Landsmøte i Bodø og Trondheim er meget gode eksempler på hvordan landsmøter skal avikles og er også glimrende reklame for NBS.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Finnmark BS. Vedtatt mot 16 stemmer

Forslag nr. 21   Fra Verdal Bonde- og Småbrukarlag

Bevaring av landbruk og eksisterende driftsbygninger

Med dagens utforming av jordbruksavtale og investeringsvirkemiddel blir det et veldig press i retning stordrift med jordleie som forutsetning. Dermed blir jordbrukspolitikken basert på at mange skal gi opp for å overlate arealet til de gjenværende. Som fagorganisasjon kan vi ikke stå inne for en politikk som forutsetter at egne medlemmer skal gi opp yrket. Denne utviklinga er ødeleggende for bygdene, og bør erstattes med en politikk som gjør det mulig for de som er att å føre bruket videre som driftsenhet uten at de skal plages med mange millioner i gjeld.

Landsmøtet må kreve at investeringsvirkemidlene rettes inn mot restaurering av eksisterende bygninger. I melkeproduksjonen må støtte gis til ombygging for å imøtekomme lausdriftkrav, uten at det kreves stor auke i kvote. Det må satses på å utvikle og spre informasjon om rimelige bygningsløsninger, slike som Økofjøs-prosjektet til forsøksringene.

Med dagens jordbruksavtale og bruk av investeringsvirkemidler avvikles jordbruket som tradisjonell bygdenæring. Landsmøtet krever at regjeringa setter ned en landbrukskommisjon med mandat å utrede en omlegging av jordbruksavtalen, slik at jordbruket i tida framover kan oppfylle de multifunksjonelle krav til kollektive goder som samfunnet forventer av næringa.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Verdal BS til styret for videre bearbeiding tilinnspill til den nye stortingsmeldingen om landbrukspolitikken. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 22   Fra Verdal Bonde- og Småbrukarlag

Beiting og bruk av utmark

Dagens rovdyrpolitikk er i ferd med å ødelegge beiting og annen bruk av utmark i store deler av Norge. Reindrift og beiting av bufe og sau blir borte om ikke noe blir gjort. Myndighetene har ikke, og vil ikke ha peiling på kor mye rovdyr vi har og bruker ett bestandstall som er heilt feil. Det riktige bestandstall er mye høyere enn det myndighetene bruker. Observasjoner av lokale brukere av utmarka blir ikke hørt. Dette til tross for at DNA-analyser viser at de lokale observasjoner er mest riktig.

Verdal BS ønsker at NBS får inn i sitt program at de skal arbeide meir for å påvirke dagens rovdyrpolitikk.

1. Det må tak flere DNA-analyser og lokalbefolkningen må få være med og bli hørt. Dette for å få fram ett riktig bestandstall.
2. Nødvergeparagrafen er i dag advokatmat og må revideres og også gjelde hund.
3. Arbeid til forebyggende tiltak mot rovdyrskader må ikke belastes av landbrukets økonomiske virkemidler (St.nr.15), men tas av Miljøverndepartementets budsjett.

Vedtak:

Landsmøtet vedtok redaksjonskomiteens forslag om å sammenfatte alle forslag til uttaler om rovviltpolitikken og rovviltforvaltningen til en uttale. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 23   Fra Hedmark Bonde- og Småbrukarlag**Landbrukssamvirket må styrkes!**

Landsmøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag ser med bekymring på hvordan forståelsen for landbrukssamvirkets formål og oppgaver er blitt svekket, både blant bønder og i den øvrige befolkningen. Samtidig er det sterke liberalistiske krefter både nasjonalt og globalt som ønsker markedsstyring av matproduksjon og omsetning.

Organisering i samvirke på 1930-tallet var et resultat av vanskelige tider for bøndene, særlig for dem som befant seg langt unna markedene i byer og tettsteder. Bøndene så hvor viktig det var å stå sammen. Samvirkeorganisasjonene ble eid og styrt av bønder. Alle var i utgangspunktet like mye verdt og fikk lik pris for leveransene sine. Samvirkeorganisasjonene har mottaksplikt og leveringsplikt. Denne ideologien har gjennom alle år vært limet i landbrukssamvirket. Gjennom samvirkeorganisasjonene sikret bøndene seg avsetning for produktene sine i markedet til en best mulig pris. Råvareprodusentene fikk markedsmakt og mulighet til å styre unna overproduksjon og prispress.

Etter hvert som oppslutningen om samvirkeorganisasjonene økte, ble disse maktfaktorer i samfunnet, med en betydelig innflytelse også politisk. Myndighetene så samvirkeorganisasjonene som nyttige redskaper for å gjennomføre viktige samfunnsoppgaver, som å sikre forbrukerne matforsyning til avtalte priser.

Det er minst like stort behov for landbrukssamvirket i dag. 4 store dagligvarekjeder har kontroll over 99 % av matvarehandelen i Norge, og målet for kjedene er størst mulig utbytte til aksjeeierne. Bøndene trenger sterke sammenslutninger som bøndene eier sjøl, for å ta ut best mulig pris i markedet gjennom forhandlinger med kjedene. Konkurransen om råvareleverandørene er ikke nødvendigvis rasjonelt – parallelle mjølkeruter er verken miljø- eller ressursvennlig.

Landsmøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag ser behov for å pusse støvet av samvirkeprinsippene, og dette betyr at:

- En må gjennomføre en kunnskapsoppbygging blant både bønder og samfunnet for øvrig, slik at samvirkeideologien og samvirkets oppgaver blir synliggjort.
- Bønder må i større grad føle seg som eiere av samvirkeforetakene og ikke bare et medlem uten ansvar for utviklingen.
- Samvirkeorganisasjonene må likebehandle alle produsenter uavhengig av størrelse, beliggenhet og produksjon.
- Eierdemokratiet må styrkes gjennom åpenhet, innsyn og reell innflytelse.
- Nøkternhet må prege lønninger og pensjonsordninger i ledersjiktet.
- Samvirkebedriftene må utfordres til å bli mer konkurransedyktige og særlig gi bonden (eieren) et bedre totaltilbud enn det private aktører gir.

Landsmøtet ber styret i NBS legge nevnte punkter til grunn i det videre arbeidet for et landbrukssamvirke med økt oppslutning og betydning.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hedmark BS og oversender dette til de enkelte samvirkeorganisasjonene. Landsmøtet pålegger styret å styrke samvirkedebatten internt i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Enstemmig vedtatt.

B Saker fra representantskapet til landsmøtet

Forslag nr. 1 Fra representantskapet

Sikring av det norske utmarksbeite ved en restriktiv rovviltforvaltning

Landsmøte i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er positive til signalene i Soria Moria 2. Det er en kjensgjerning at forvaltninga av freda rovvilt Ikkje har vært i pakt med rovviltforliket i Stortinget 2004. Derfor hilser vi velkommen signalene som er gitt i regjeringserklæringen om et nytt rovviltforlik. I Soria Moria er det påpekt at produksjon av mat via drøvtyggere er viktige for norsk landbruksproduksjon. I den nye Naturmangfoldloven er det også lagt vekt på ivaretagelse av kulturlandskapet. Det mest tradisjonelle kulturlandskapet finnes i marginale strøk av landet og i et landskap som i større og større grad omfattes av gjengroing. For å stimulere og beholde disse viktige områdene er det viktig å opprettholde hold av beitedyr.

Norge har forpliktet seg i henhold til ulike konvensjoner. I dette bildet skal Norge ivareta både beitedyr, levedyktige rovviltstammer og urfolks rettigheter. Norge har også store utfordringer ved ivaretagelse av det biologiske mangfoldet av andre organismer. I en verden hvor matknapphet er økende er det viktig at Norge bruker sine naturgitte ressurser i matproduksjon og dette krever en restriktiv rovviltforvaltning.

Det er viktig at det nå gjøres tiltak på kort sikt slik at beitenæringa i områder med store tap sesongen 2009 ikke får samme tapsomfang som sesongen 2010. Dette innebærer at potensielle skadedyr må tas ut i vinter/vår. På lengre sikt stiller Landsmøte i NBS følgende krav til det nye rovviltforliket:

- Større fokus på skadegjørere. Lykkes ikke skadefelling ved ordinære skadefellingstillatelser, må SNO gå inn med nødvendige midler for å lykkes. Lykkes likevel ikke dette må lisensjakta/kvotejakta tildeles dyr i de områder hvor skadegjørere oppholder seg.
- Det må bevilges midler for å sikre en best mulig kartlegging av bestand.
- Forutsigbarhet i rovviltforvaltningen er viktig for å kunne opprettholde utmarksbeiting. Derfor må det innføres nulltoleranse for fredet rovvilt i såkalte grønne soner.
- Staten må sørge for at det finnes kvalifiserte jegere og hunder til bruk ved uttak av skadedyr.
- Skadegjørere og rovvilt i grønne soner må tas ut uavhengig av oppnådd ynglemål.
- Antall bjørn må reduseres kraftig.
- Politikerne må stille klare krav og sørge for at Miljøverndepartementet og Direktoratet for Naturforvaltning følger opp politiske vedtak

Framtidens rovviltforvaltning må baseres ut fra et skandinavisk bestand. Dette er en avgjørende forutsetning for å lykkes med rovviltforvaltningen og sikre beitenæringa i Norge.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen fra representantskapet. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 2 Fra representantskapet

Vern av dagens jordbruksareal samt kartlegging av potensielt dyrkbart areal.

I Norge bygges hvert år betydelige dekar av dyrka og dyrkbar jord ned. I tillegg til disse arealene blir enda flere dekar av dyrka og dyrkbar jord lagt ned grunnet bruksnedleggelse.

Med en voksende verdensbefolkning som forventes å passere 9 mrd. i 2050 vil det bli behov for en økning av verdens matproduksjon med 70 %. Samtidig står vi ovenfor store klimaendringer som kan medføre at store deler av jordens areal vil bli ubruklige til matproduksjon innen samme tidsperiode. Dette gjør at Norge med sine ressurser vil ha betydning i et globalt matvareprogram. Derfor har vi et etisk ansvar for å bidra til en matproduksjon som i størst mulig grad sørger for egen matvaresikkerhet.

Ut fra dette perspektivet må Norge starte et omfattende arbeid for å kartlegge sine nåværende og framtidige arealer for matproduksjon.

Landsmøte i NBS krever derfor at det i den nye Stortingsmeldingen om landbruk settes i verk en slik kartlegging og samtidig går inn for vern av viktige matjordarealer og framtidige dyrkbare områder.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen fra representantskapet. Enstemmig vedtatt.

C Saker til behandling framsatt direkte i landsmøtet

Forslag nr. 1 Fra ungdomsutvalget

Rekruttering i jordbruket

Landbruket har i lengre tid slitt med rekruttering og med å få unge folk inn i næringa. Tala viser at gjennomsnittleg alder på etablerarar i landbruket er 45 år for menn og 52 år for kvinner. Skal vi sikra eit vitalt norsk landbruk for framtida er det naudsynt å gjere noko med desse tala.

For å snu trenden treng vi å vite noko om kva som gjer at unge folk vegrar seg for å etablere seg i landbruket. Kva gjer at ein ikkje vil satse? Kva skal til for at ein vel å satse? Om ein høyrer på unge som kan tenkje seg ei framtid innafor landbruksnæringa er det eit omkved som går igjen: skal ein satse må ein ha tryggleik for at det vil gå rundt økonomisk. Dei færraste har ambisjonar om å tene seg søkkrike på gardsbruket, men vi kan ikkje ha det slik at ein må betale for å få lov å arbeide innafor norsk landbruk. Det må gå an å tene ei rimeleg årsløn på å produsere trygg og god mat til norske innbyggjarar.

Dette let seg vanskeleg gjere utan sterk politisk vilje og handling. Vår meinig er derfor at ønskjer ein eit bærekraftig og sunt norsk jordbruk må det synast i jordbruksoppgjeret, og ein må syte for at det å etablere seg i landbruket ikkje betyr økonomisk hasardspel.

Årets landsmøte i Norsk bonde- og småbrukarlag viser at vi har godt med ungdom med oss. Dei færraste vil drive i ei næring der ein berre klagar og fokuserer på dei negative sidene. Difor skal vi som er unge i næringa vere med på å forme framtida, og vere positive bidragsytarar som ser løysingane framfor problema.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen fra ungdomsutvalget. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 2 Fra Hedmark Bonde- og Småbrukarlag

Verdens matforsyning: WTO har feila

Verden opplever en dramatisk økning av antall under- og feilernærte mennesker på jorda. For første gang i historien har antall kronisk sultne mennesker passert 1000 millioner og mange tusen mennesker dør hver dag av sult og sultrelaterte sykdommer. FNs tusenårsmål om halvering av antall sultne fram mot 2015 har spilt katastrofalt fallitt.

Et klima i ulage med stigende temperatur og mindre nedbør, vil føre til at matproduksjonen blir redusert i store deler av verden. I en slik situasjon må utslipp av klimagasser reduseres. Innsatsfaktorer som matjord og vannressurser er allerede overbelastet i mange viktige jordbruksområder og biologisk mangfold går tapt.

Tilgang til nok og næringsrik mat som menneskerett må styrkes. WTO har gjennom Uruguay-runden og nå forhandlingene i Doha-runden lagt opp til å fjerne verktøy fra nasjonalstatens verktøykasse. Det er imidlertid nasjonalstatene som må stå til ansvar overfor egen befolkning i det å sørge for nok og riktig mat! WTOs organer velges ikke av folk i valg, derfor blir det helt feil at WTO skal frata medlemslandene virkemidlene til å forsyne egen befolkning med mat. En globalisert matforsyningsstrategi er en gavepakke for de store multinasjonale matselskapene og spekulantene, men en ulykke for klima, biologisk mangfold og fattige menneskers tilgang til mat.

Kortreist mat som forsyningsstrategi må vinne fram og beskyttes i internasjonale avtaler og global handel med mat må være et supplement og ikke hovedprinsippet. WTO er inne i en blindgate og derfor må landbruk og handel med mat ut av WTO. Verdens matvareforsyning er for viktig til at det skal utsettes for liberalistiske eksperimenter. Det er stor fare for at langreist mat øker smittepresset på folk, dyr og planter.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber regjeringen arbeide for å trekke landbruk ut av WTO, -samt prinsippet om nasjonalstatens rett og plikt til å produsere basismat for egen befolkning. Videre vil Landsmøtet be regjeringen på klimatoppmøtet i København å fremme forslag om beskyttelse av kortreist mat.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen fra Hedmark BS. Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 3 Fra Sandnes Bonde- og Småbrukarlag

Lovvern for dyrka/dyrkbar mark

”Alle” snakker om jordvern, men allikevel bygges det ned matjord over hele landet i stor stil. Kun et lovvern mot nedbygging av dyrka/dyrkbar jord vil stanse nedbygginga. Det er framtidens generasjoner vi må tenke på. Det haster å få dette til.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen fra Sandnes BS. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 4 Fra Øyer-Tretten BS

Lettere med tilleggsnæring i landbruket!

På årlig omsetningsoppgave for primærnæringene kan en ta med tilleggsnæring med omsetning opp til kr. 30.000,-. Dette er hjemlet i forskrift nr. 38 til MVA loven ”om levering av årsoppgave for jordbruket m.v.”. Denne omsetningen kan også tas med i grunnlag for skattemessig jordbruksfradrag. Grensa på kr. 30 000,- har vært uendret i svært mange år. (minst 20!).

Landsmøtet i NBS 2009 ber finansdepartementet ta initiativ til å endre forskrift nr. 38 slik at nevnte omsetningsgrense blir knyttet til en faktor som endrer seg i takt med prisstigningen. Vi foreslår å knytte den til folketrygdens grunnbeløp og at grensen settes til 3G. Et slik forslag vil kunne bedre inntektsmulighetene for mange gardbrukere, og lette hverdagen ved at en slipper lettere regnskapsmessig.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen fra Øyer-Tretten BS. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 5 Fra Nord Trøndelag, Sør Trøndelag, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Hordaland BS

Regionale landbruksmeldinger – innspel til Stortingsmelding

Som et element i arbeidet med å gi NBS best mulig medvirkning på innholdet i den kommande Stortingsmeldinga for landbruket, vil landsmøtet oppfordre styret til aktivt å støtte fylkeslaga sitt arbeid med regionale ”landbruksmeldingar”. Dei to trønderfylka har allerede ei eiga landbruksmelding, og dei tre vestlandsfylka har starta arbeidet med ei liknande ”melding”.

Vi foreslår at desse fem fylkeslaga NT, ST, M&R, SF og H. fungerer som ei arbeidsgruppe for NBS for å fremja arbeidet med regionale innspel til landbruksmeldinga i så mange regionar som mulig. Denne arbeidsgruppa skal også koma med innspel til innhaldet i NBS sitt bidrag til den nasjonale landbruksmeldinga. Innspelet går til styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalelsen fra Nord Trøndelag, Sør Trøndelag, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Hordaland BS. Vedtatt mot fire stemmer.

Forslag nr. 6 Fra Sørkedalen BS

Bynære områder

Vi som bor i bynære områder stiller oss positive til verning av områdene for alltid og for friluftsliv. Det er også like viktig at det legges til rette for at alle parter får en best mulig opplevelse.

Innenfor verneområdene bor det mennesker som har sitt virkeområde og næring her. Det må derfor vises felles hensyn slik at alle får en god opplevelse. Til nå er det bare satt de krav og behov friluftsfolket ønsker. Her må det bli en mer fellesforståelse.

- Friluftsfolket må forstå at de ikke kan gå eller kjøre på dyrket mark i perioden 15. april til 15. oktober.
- Det må ikke legges orienteringsposter innenfor inngjerdet område for beitende dyr.
- På orienteringskartene må det merkes hvor det er dyrket mark.
- Når vi kjører til og fra eiendommene må de besøkende gå til side slik at det blir fremkommelig.
- Respektere gårdstun for gjennomgang, følge de oppmerkede rutene ut i skogen.

Tilbud til de besøkende:

- Kollektivtilbudet bør styrkes og informeres om. Dette for å spare natur og de ytre miljø. Sette opp søppelkasser og anlegge toaletter ved parkeringsplasser og trafikk knutepunkter.
- Opprette serveringsstuer og gårdsturisme, hvis noen ønsker å starte med dette.
- Det kan bli besøksgårder med dyr som barn kan komme og besøke. Kontakt med levende husdyr.
- Landbruksprodukter kan kjøpes på gårdsbutikker og nærbutikker/ landhandelen.

Tilsyn:

- Det må føres tilsyn med områdene slik at de blir hold i hevd og stier ryddes og vedlikeholdes.
- Det må opprettes stillinger for oppsynsfolk og ryddepersonell.
- Disse personene bør rekrutteres fra lokale distriktene som kjenner stedet og forholdene der.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalelsen fra Sørkedalen BS. Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 7 Fra Hjartdal BS

Norge trenger mat, Norge trenger bønder, nå og i framtida – og da må landbruksforhandlingene forbedres

Norsk Bonde- og Småbrukarlags landsmøte pålegger sine forhandlere våren 2010 å forutsette, om nødvendig bryte forhandlingene, for at en avtale fra og med 1.juli 2011 skal gjelde inneværende år. I 2010 trengs det kun forhandlinger om kompensasjon for prognoser i 2009 som ikke slo til og ekstraordinære forhold som ikke ble forutsett, eller det allerede framforhandlede tilskudds innretning.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må, kan og vil skaffe seg virkemidler for at bonden igjen får et arbeidsvederlag og kan nyte den respekt i samfunnet yrket fortjener. Dette er bare mulig å oppnå i forhandlinger hvis det ligger makt bak kravet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlags landsmøte pålegger derfor sin sentraladministrasjon å begynne arbeidet med å finne et forbund med nasjonal og global samvittighet og som vil stå solidarisk med Norsk Bonde- og Småbrukarlag i arbeidet om våre hovedsaker som matvaresikkerhet, miljø og arbeidsvederlag for bonden.

Vedtak:

Landsmøte oversender forslaget til styret for videre behandling. Avvist mot 10 stemmer for forslaget.

4.1.4 Resultat av valgene

Etter valgene fikk styret, ordførerskapet, kvinneutvalget og valgmennd følgende sammensetning:

Styret:

Leder:	Ole Anton Teigen, Troms	Gjenvalg - 1 år
Styremedlemmer:	Modulf Aukan, Møre og Romsdal Katharina Sparstad, Oppland Marit Jordal, Vest-Agder Johnny Følling, Sogn og Fjordane Rakel Nystabakk, Nordland Mari Søbstad Amundsen, Troms	Ny – 2 år Ikke på valg Ikke på valg Ny – 2 år Ny – 2 år Ny – 1 år
Politisk nestleder:	Modulf Aukan	Ny - 1 år
Organisatorisk nestleder:	Katharina Sparstad	Gjenvalg - 1 år
Varamedlemmer:	1. Øystein Pugerud, Hordaland 2. Olaug Bergset, Troms 3. Inge Staldvik, Nord-Trøndelag 4. Ketil Melvold, Akershus 5. Silje Sværen, Rogaland	Ny - 1 år Gjenvalg - 1 år Ny - 1 år Ny – 1 år Ny – 1 år
Ordfører i representantskapet:	Reidar Isebakke, Østfold	Gjenvalg - 1 år
Varaordfører i representantskapet:	Margit Mathisen, Finnmark	Gjenvalg - 1 år

Kvinneutvalget:

Leder:	Hilde Mellum, Hedmark	Ny - 1 år
Øvrige medlemmer:	Ilona Drivdal, Hedmark Eli Smedsland, Vest-Agder	Ny - 2 år Ikke på valg
Varamedlemmer:	Yvonne Christensen, Oppland Fride Gunn Rudi, Oppland	Gjenvalg - 1 år Ny - 1 år

Valgnemnd:

Leder:

Per Anton Nesjan

Nordland

Ny

Nestleder:

Kjell Magne Larsen

Vest-Agder

Ny

Region	Medlemmer	Varamedlemmer:
Region Oslofjorden/Østlandet Østfold, Vestfold, Akershus, Hedmark	Lars Reidar Ek Sukkebråten	Bergljot Styrvold Nye – valgt for 2 år
Region Indre Østland - Oppland	Ole-Jacob Christensen	Anne S. Hanslien Nye – valgt for 2 år
Region Sør-Norge Buskerud, Telemark, Aust- Agder, Vest-Agder	Kjell Magne Larsen	Olav Langåsdaalen Ikke på valg
Region Vestlandet Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Gina Osaland	Ingolf Folven Ikke på valg
Region Midt-Norge Møre og Romsdal, Sør- Trøndelag, Nord-Trøndelag	Lars Olav Tunheim Valsø	Siw Remmetun Breen Ikke på valg
Region Nord-Norge Nordland, Troms, Finnmark	Randi Aleksandersen	Jon Lamøy Nye – valgt for 2 år

4.2 Møter i representantskapet

Representantskapet har vært samlet til 2 møter i årsmeldingsperioden.

4.2.1 Representantskapsmøte 2/2009

Gardermoen 29. – 30. oktober

De viktigste sakene på møtet var:

Budsjett, årsmelding, forberedelse av saker til landsmøtet, uttaler fra representantskapet, strategiutvalgets innstilling til styret.

Uttalelse fra representantskapet:**Norge som GMO-fri sone**

Representantskapet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter oppfordringen til Nordisk Råd om å arbeide for en frivillig GMO-fri sone i Norden.

Siden det er uenighet om effekten av genmodifiserte produkter er det fornuftig å innta en "føre-var" holdning. På sikt kan matproduksjon som garanterer produkter som er fri for genmodifiserte innsatsfaktorer bli et konkurransefortrinn.

Representantskapet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag oppfordrer Regjeringen til å innføre en GMO-fri sone i Norge.

4.2.2 Representantskapsmøte 1/2010

Oslo 23. mars 2010

De viktigste sakene på møtet var:

Regnskap for 2009, jordbruksforhandlingene 2010, arbeid med ny stortingsmelding om landbrukspolitikken, gjennomgang av endringer i jordlov, konsesjonslov og odelslov.

Uttalelser fra representantskapet:

Nr. 1. Krav til jordbruksforhandlingene 2010

1. Økonomien i melkeproduksjonen må styrkes: bl. a gjennom økning av driftstilskott og avløsertilskott.
2. Distriktsjordbruket må prioriteres ved eksisterende midler og ved nye midler.
3. Rekrutteringstilskott: kr. 50.000,- årlig i 5 år til ungdom under 35 år som overtar gardsbruk.
4. Det innføres et nytt nasjonalt driftsvansketillegg som må inneholde tilskott til bratt areal.
5. Tilskott til ferie og fritid utbetales forskuddsvis 2 ganger pr. år.

Nr. 2. Ny kurs i landbrukspolitikken

Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at norsk landbruk er en integrert del av det globale landbruket. Vi importerer nå over 50 % av maten vi spiser, og selvbergingsgraden er synkende fordi vi importerer stadig mer kraftfôr. Hele økningen av kjøttproduksjonen de siste femten årene har skjedd ved hjelp av slik import. Også i melkeproduksjonen er kraftfôrbehovet økende på grunn av sentralisering av produksjonen.

I en verden med over 1 milliard underernærte, med store jordbruksområder som drives slik at de utsettes for utpining, forgiftning og nedtapping av grunnvannet, trenger vi en ny landbrukspolitikk. Denne landbrukspolitikken må bygge på:

- Hvert lands rett og plikt til å bruke egne jordbruksressurser på en bærekraftig og klimarobust måte.
- En rettferdig verdenshandel som ikke bygger på utbytting av arbeidskraft eller ødelegging av naturressurser.
- En intern fordeling som er rettferdig og gir den matproduserende delen av befolkningen en rettferdig del av verdiskapingen.

Norsk landbrukspolitikk bryter i dag med disse tre prinsippene, og må legges om.

Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener derfor at:

- Norge må i større grad basere matproduksjonen på egne ressurser. Særlig vil vi minne om de

store ubrukte ressursene i form av beite som vi har i utmarka. Disse tilsvarer ca. 2/3 av den årlige importerte kraftfôrmengden.

- Import av mat må bygge på prinsippene om rettferdig handel, og Norge må arbeide internasjonalt for stabile og rettferdige råvarepriser samt avvikling av tollsystemer som hindrer videreføring i fattige land.

- Norske bønders arbeid må verdsettes. Prisene for en del sentrale produkter må heves, og arbeidet med å kontrollere prisveksten fra bonde til forbruker må skjerpes. Prisøkninger har ingen strukturprofil, og må derfor kompenseres med omfordeling av budsjettmidlene til fordel for små og mellomstore bruk.

Nr. 3. Tilskott til forvaltning av jordbruksavtalen

Faglagene tar på seg stadig mer arbeid med møter, høringer og opplysningsvirksomhet i forbindelse med gjennomføring av landbrukspolitikken. Vi anfører at dette arbeidet gjøres av organiserte bønder, mens ca. 40 % av de bøndene som mottar tilskott over jordbruksavtalen ikke er organisert i faglag.

Vi finner det urimelig at organiserte bønder og småbrukere påtar seg arbeid og utgifter på vegne av hele jordbruket uten kompensasjon. Vi henstiller til forhandlingspartene at det over jordbruksavtalen stilles til disposisjon kr. 10 mill., fordelt på Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, som kompensasjon for arbeidet faglagene gjør i forbindelse med framforhandling og gjennomføring av jordbruksavtalen.

4.3 Møter i styret

Styret har hatt 15 styremøter; 8 fysiske møter og 7 telefonmøter.

5 Politiske arbeidsområder

5.1 Jordbruksforhandlingene

5.1.1 Innledning

Grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket fra april 2010 viste at jordbruket jevnt over hadde hatt en inntektsøkning de siste årene fram til og med 2008, regnet pr. årsverk. Fra 2004 til 2006 lå inntektene på nesten samme nivå i alle tre år, for deretter å øke mye fra 2006 til 2007. Foreløpige tall for 2008 viser en fortsatt sterk økning fra 2007 til 2008 og deretter en liten nedgang fra 2008 til 2009.

Prognosene for 2010 angir at inntektene igjen vil øke sammenlignet med 2009. Budsjettnemndas beregninger gjelder for totaljordbruket. Disse skjuler at det er store interne forskjeller mellom produksjoner, distrikter og driftsomfang.

5.1.2 Hva forhandler vi om?

Jordbruket har forhandlingsrett med Staten gjennom Hovedavtalen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag må fremme et felles krav til staten om budsjettstøtte, priser på produserte varer og fordelingen av disse samt eventuelle andre krav, - bare da er vi regnet som forhandlingsdyktige.

Varig ramme

Den varige rammen uttrykker hvor mye mer eller mindre penger som skal fordeles i jordbruket på varig basis. Rammen er summen av endringer i målpriser, endring i budsjettstøtte og varige endringer i andre elementer fra året før.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtte er et samlebegrep på alle ulike typer tilskudd og støtteformer som blir finansiert over jordbruksavtalen i statsbudsjettet. Dette kan være mengdeavhengige støtteformer som blir utbetalt pr. kg eller liter produsert mengde, mengdeuavhengige støtteformer knyttet til areal eller husdyr eller støtte til velferdsordninger, investeringsvirkemidler, forskning, utviklingstiltak osv.

Målpriser

Målpriser er de priser en forventer å kunne ta ut i et marked i balanse. Målprisene gjelder på engrosnivå og er ikke de priser som produsentene mottar for sine produkter.

Ikke varige midler

I tillegg til den varige rammen, kan oppgjøret også inneholde engangsutbetalinger. Dette er som regel penger "tilgode" fra avtalen året før, og som ikke er brukt opp (fordi det ikke er samsvar mellom budsjett og forbruk).

Andre elementer

De siste årene er det tatt inn andre elementer i forhandlingene på linje med budsjetttramme og produktpriser. Dette kan være forhold som spesielle skatteordninger for jordbruket, avgiftsreduksjoner på driftsmidler, endringer i tollvernet osv. Slike forhold er strengt tatt ikke

forhandlingstema i jordbruksforhandlingene og må handteres særskilt av Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen.

5.1.3 Jordbruksforhandlingene 2010

Forløp i årets forhandlinger

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag gjennomførte ordinære drøftinger for å komme fram til et felles krav fra jordbruket og dette ble overlevert staten 27. april. Staten på sin side responderte på vanlig måte gjennom et tilbudsdokument som først ble lagt frem 7. mai, tre dager forsinket og etter en hard diskusjon internt i regjeringen. Etter en gjennomgang av elementer i krav og tilbud la staten frem en sonderingsskisse til mulig sluttløsning 13. mai. Denne skissen hadde en økonomisk ramme på 950 mill. kroner. Jordbruket gav tilbakemelding på denne 14. mai. Norsk Bonde- og Småbrukarlag meddelte at den framlagte sonderingsskissen ikke tilfredstilte de krav som jordbrukets krav var bygd på og brøt forhandlingene. Avtale ble til slutt inngått med Norges Bondelag 15. mai med den samme rammen på 950 mill. kroner.

Forholdet mellom priser og budsjettmidler er en annen enn i fjorårets avtale med om lag 50:50 på henholdsvis pris og budsjett.

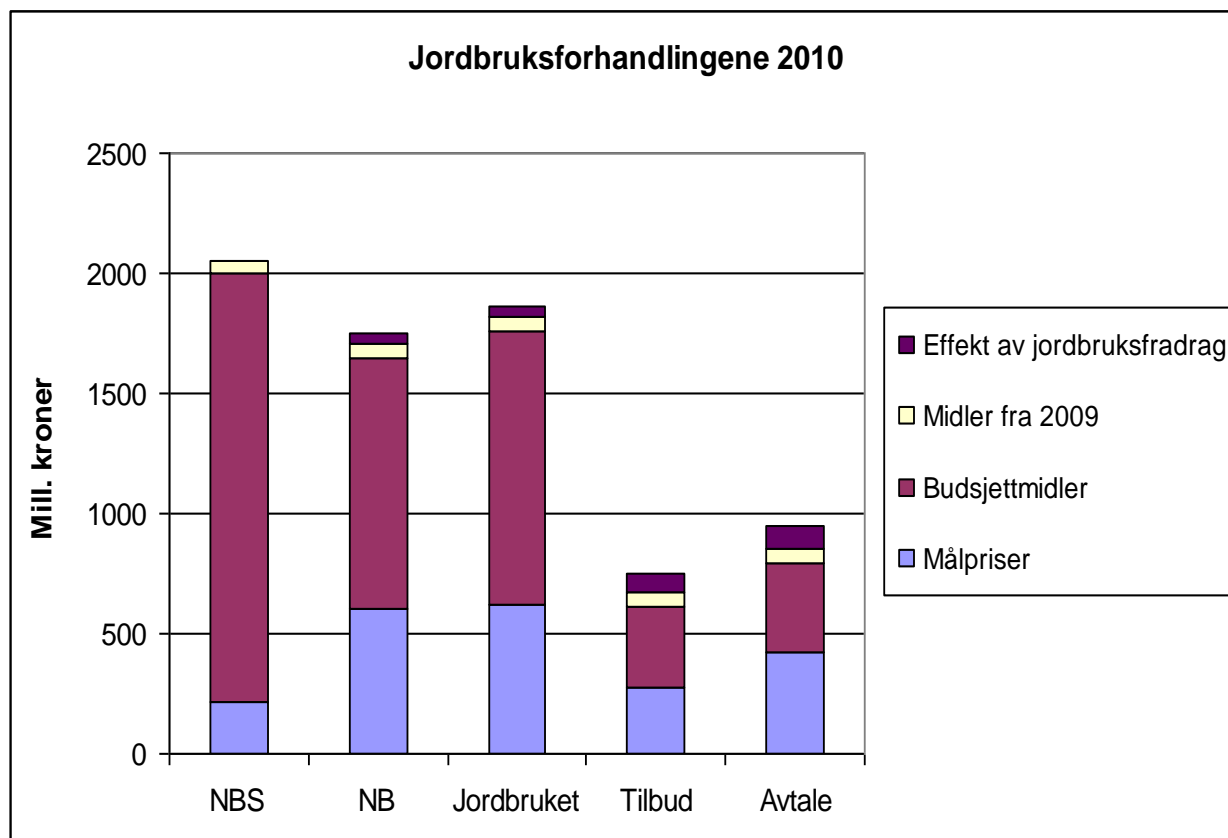
Ledige midler fra 2010 er holdt utenfor rammen, mens ledige midler fra 2009 ligger inne i finansieringen av rammen.

Krav om ramme og fordeling

Hovedtall fra den økonomiske rammen:

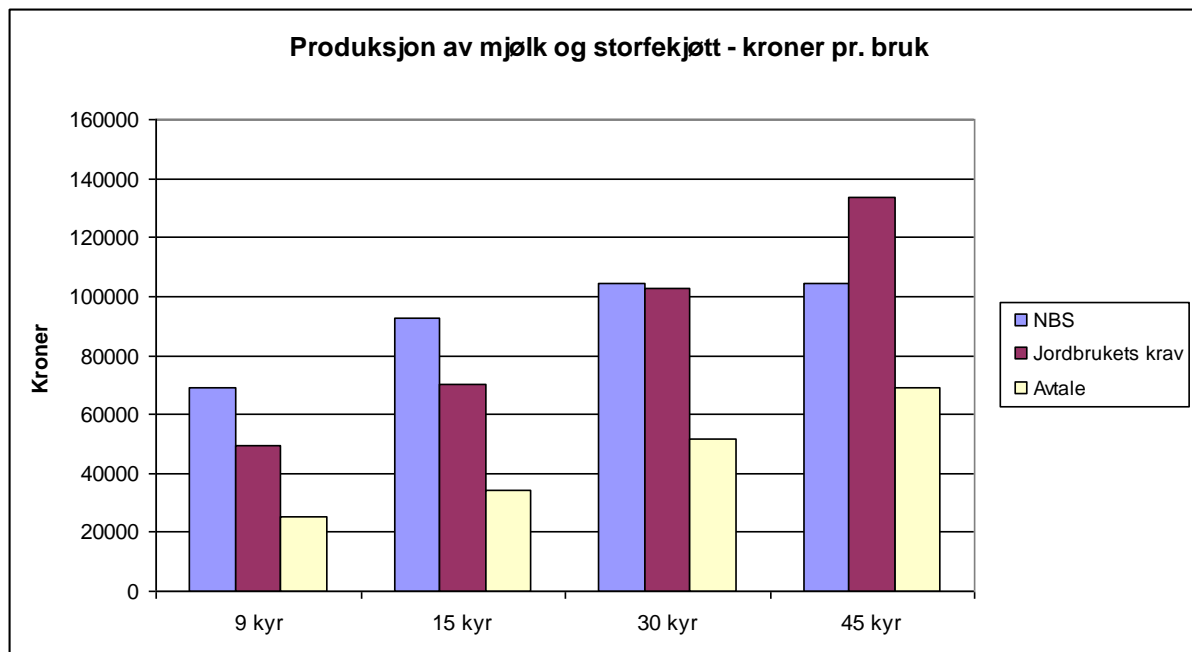
	Jordbrukets				
	NBS	NB	felleskrav	Staten	Avtale
Målpriser	214	605	620	280	420
Kapittel 1150	1783	1040	1140	330	375
Ledige midler 2009	53	60	60	60	60
Effekt av jordbruksfradrag	0	45	45	80	95
Sum	2050	1750	1865	750	950

I det følgende er det vist hvordan de økonomiske virkemidlene ble fordelt mellom produksjonene mjølk, sau og korn i krav, tilbud og endelig avtale. Fordelingen av de direkte økonomiske virkemidlene henger selvsagt sammen med politikktutformingene for øvrig. Endringen i inntekt er vist som kroner pr. bruk med angitt størrelse.

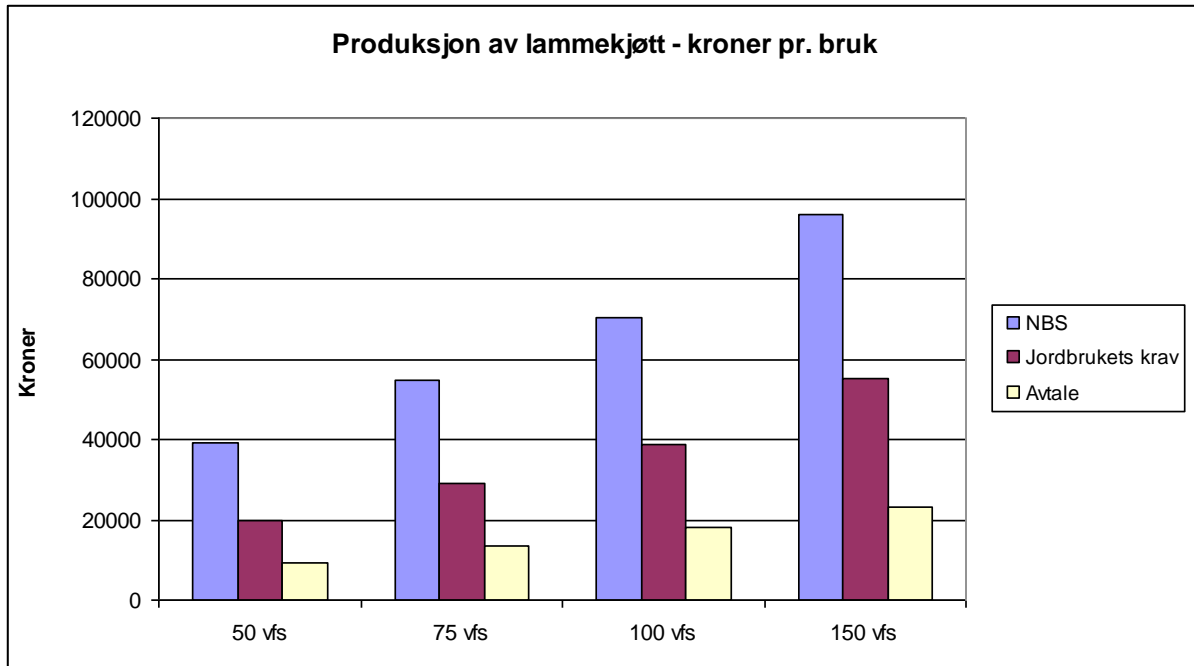
Prioriteringer mjølkeproduksjon

	NBS	Jordbruket	Avtale
Målpris, mjølk	0,10	0,04	0,05
Effekt prosenttoll - mjølk		0,21	0,08
Distriktstilskudd mjølk	-	-	-
Distriktstilskudd kjøtt	-	-	-
Redusert frakttrekk	0,41	0,36	0,31
Driftstilskudd, pr. bruk	29900	29000	16000
Husdyrtilskudd, ku			
1-16	1500	1100	200
17-25	700	-	-
26-50	-	-	-
Husdyrtilskudd, andre storfe			
1-250	13	53	0
Utmarksbeitetilskudd	100	110	30
Beitetilskudd storfe m.m.	80	100	50
Kulturlandskapstilskudd	-41	-	0
Arealtilskudd grovfôr, sone 5			
0-200	142	-	-
200 – 250	-	-	158
Over 250	-	-	0
Avløsertilskudd - økning	15%	8,1%	5%
Toppavgrensning avløser, nivå	70150	66000	64000
Dagsats sjukdomsavløsning	200	50	50
Redusert bunnfradrag	3000	0	0
Endring i kraftfôrpris	0,05	0,02	-0,01

Prioriteringer sauekjøttproduksjon

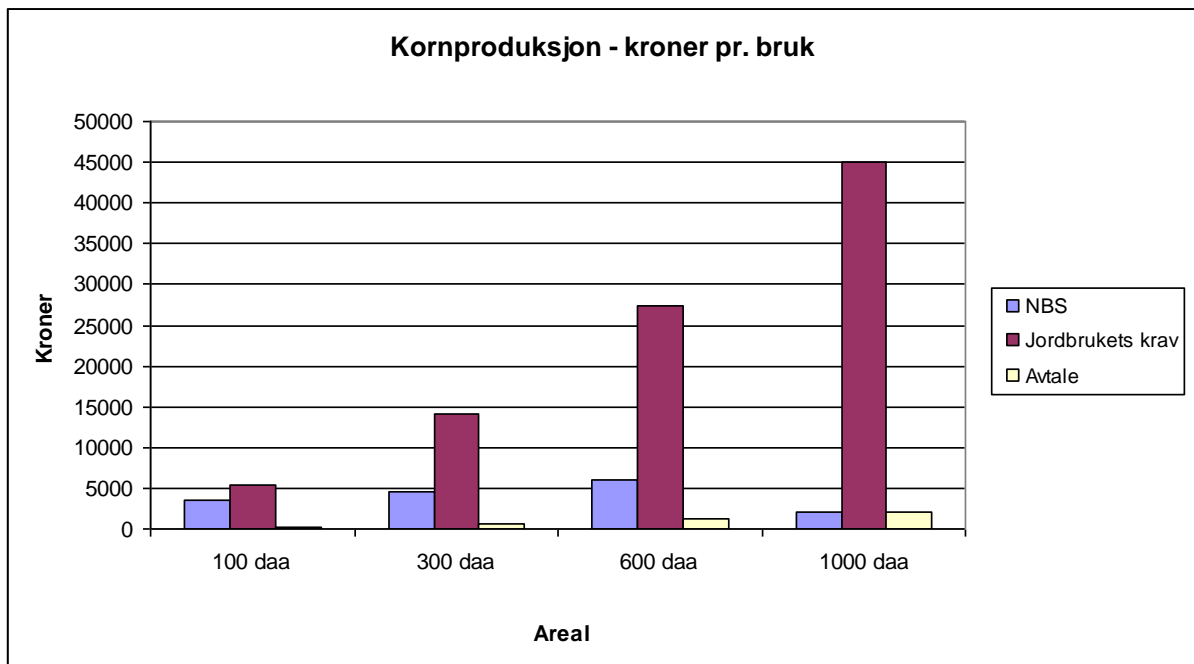
	NBS	Jordbruket	Avtale
Målpris sau	1,00	1,00	1,40
Tilskudd til ull	1,00	1,00	-
Distriktstilskudd sau, sone 5	-	-	-
Redusert fraktilskudd	0,63	0,53	0,45
Husdyrtilskudd, sau over 1 år			
1-50	200	100	80
51-75	100	100	65
75-100	100	100	65
101-200	-	53	-
200-300	-	-	-
Lammetilskudd klasse O og bedre	21	20	-
Klasse O-	7	0	0
Utmarksbeitetilskudd, småfe	65	45	20
Beitetilskudd småfe m.m.	50	30	-
Kulturlandskapstilskudd	0-41	-	0
Arealtilskudd grovfôr, sone 5			
0-200	142	-	0
200-250	-	-	158
Over 250	-	-	0
Avløsertilskudd - økning	15 %	8,1 %	5 %
Toppavgrensing avløser, nivå	70150	66000	65000
Dagsats sjukdomsavløsning	200	50	50
Redusert bunnfradrag	3000	1000	0
Endring i kraftfôrpris	0,05	0,02	-0,01

Prioriteringer kornproduksjon

	NBS	Jordbruket	Avtale
Målpris, korn *)	0,04	0,02	-0,01
Kulturlandskapstilskudd	-41	-	-
Grunntilskudd korn, øre pr. kg	-	9	-
Arealtilskudd korn			
0-800, sone 1	30	0	6
800<, sone 1			6
Redusert bunnfradrag	3000	1000	0

* Gjennomsnittlige priser for alt korn

5.1.4 Partenes hovedprioriteringer:

I dette kapitlet er det gitt en oversikt over noen av de viktigste prioriteringene i kravet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag, jordbrukets felleskrav og i den endelig avtalen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag:

- Samlet ramme på 2.050 mill. kroner, herav bl.a. 214 mill. kr i målprisendringer og 1.783 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet

Målpriser:
Melk 5 øre pr. liter*
Gris 0,25 kr pr. kg
Lam 1,00 kr pr. kg
Egg 0,70 kr pr. kg
Potet 10 øre pr. kg
Grønnsaker 3,0 %
Frukt 3,0 %
Korn 4 øre pr. kg

* Ikke inkludert effekt av prosenttoll

Budsjettmidler:

- Etablering av et eget rekrutteringstilskudd med et eget tilskudd på 50.000 kroner pr. år til nye brukere under 35 år. (Begrenset til 5 år)
- Sterk økning i tilskuddene til både utmarksbeite og det generelle beitetilskuddet. Differensiering av beitetilskuddenes størrelse etter soner
- Sterk økning i husdyrtilskuddene til mjølkeku, mjølkegeit og sau med prioritering av det første intervallet
- Sterk økning i driftstilskuddet til mjølk og ammeku
- Reduksjon i kulturlandskaptilskuddet med 41 kroner, omprioritering til andre formål
- Videreføring av bevilgning til RMP
- Innføring av et nytt sentralt brattlendtilskudd
- Fjerning av distriktstilskudd til kyllingkjøtt
- Fjerning av bunnfradraget
- Ømtrent uendret bevilgningsramme til LUF
- Prioritering av fylkesvise BU-midler til vedlikehold/mindre utbygginger
- Ytterligere satsing på Inn på Tunet
- Videreføring av bevilgningen til klimatilaksprogrammet
- Etablering av nytt matprogram som en videreføring av VSP-mat
- Økning i tilskuddet til norsk ull med 1,00 kroner pr kg
- Økning i grunntilskuddet til geitmjølk med 20 øre pr. liter
- Innføring av grunntilskudd til økologisk korn
- Innføring av motiveringstilskudd til økologisk korndyrking
- Ingen endring i prisnedskrivningstilskuddet til korn
- Husdyrtilskudd til hjort
- Økning i arealtilskuddet til grovfôr med prioritering av sone 5,6 og 7
- Økning i arealtilskuddet til korn

- Økning i arealtilskuddet til grønnsaker, frukt og bær
- Økning i distriktstilskuddet til grønnsaker, frukt og bær
- Betydelig økning i tilskuddene til økologisk dyrehold
- Betydelig styrking av fraktilskuddene til korn og kjøtt
- Økning i tilskuddet til fruktlager
- Økning i satsene til avløserordningen med 15 prosent
- Økning i maksimal dagsats for refusjon ved sjukdomsavløsning med 200 kroner til 1400 kroner pr. dag
- Økning i satsene for TPO med 9 prosent
- Etablering av såkornlager
- Opp-prioritering av arbeidet med HMS

Andre forhold:

- Kostnadskompensasjon
- Prinsipp om kronesmessig lik inntektsutvikling
- Tetting av inntektsgap
- Økning i kraftfôrpris på 4 øre pr. kg
- Innføring av prosenttoll for mjølk

Jordbrukets felleskrav:

- Samlet ramme på 1.865 mill. kroner, 620 mill. kroner i økte målpriser og 1.139 mill. kroner i økte budsjettoverføringer

Målpriser:
Melk 21 øre pr. liter*
Gris 0,50 kr pr. kg
Lam 1,00 kr pr. kg
Egg 0,70 kr pr. kg
Potet 13 øre pr. kg
Grønnsaker 2,8 %
Frukt 3,0 %
Korn 5 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Etablering av et eget rekrutteringstilskudd med et eget tilskudd på 50.000 kroner pr. år til nye brukere under 35 år. (Begrenset til 5 år)
- Noe økning i tilskuddene til både utmarksbeite og det generelle beitetilskuddet
- Økning i husdyrtilskuddene til mjølkeku, mjølkegeit og sau med prioritering av det første intervallet
- Økning i driftstilskuddet til mjølk og ammeku
- Ingen endringer i kulturlandskapstilskuddet
- Videreføring av bevilgning til RMP
- Fjerning av distriktstilskudd til kyllingkjøtt
- Reduksjon av bunnfradraget med 1.000 kroner
- Økning i bevilgningsramme til LUF med 39 mill.kroner

- Prioritering av fylkesvise BU-midler til vedlikehold/mindre utbygginger
- Fortsatt satsing på Inn på Tunet
- Økning i bevilgningen til klimatilaksprogrammet
- Etablering av nytt matprogram som en videreføring av VSP-mat, men med redusert bevilgning
- Økning i tilskuddet til norsk ull med 1,00 kroner pr kg
- Innføring av grunntilskudd til økologisk korn
- Innføring av motiveringstilskudd til økologisk konrdryrking
- Ingen endring i prisnedskrivningstilskuddet til korn
- Husdyrtilskudd til hjort
- Ingen økning i arealtilskudd grovfôr
- Økning i arealtilskuddet til grønnsaker, frukt og bær
- Økning i distriktstilskuddet til grønnsaker, frukt og bær
- En viss økning i tilskuddene til økologisk dyrehold
- Betydelig styrking av frakttilskuddene til korn og kjøtt
- Økning i tilskuddet til fruktlager
- Økning i satsene til avløserordningen med 8,1 prosent
- Økning i maksimal dagsats for refusjon ved sjukdomsavløsning med 50 kroner til 1250 kroner pr. dag
- Etablering av såkornlager
- Etablering av beredskapslager for matkorn utenfor avtalen
- Opp-prioritering av arbeidet med HMS

Andre forhold:

- Kostnadskompensasjon
- Prinsipp om kronesmessig lik inntektsutvikling
- Tetting av inntektsgap
- Innføring av prosenttoll for mjølk

Avtale:

- Samlet ramme på 950 mill. kroner, 420 mill. kroner i økte målpriser, 375 mill. kroner i økte budsjettoverføringer og gjenbruk av ledige midler fra 2009 på 60 mill. kroner.

Målpriser:
Melk 13 øre pr. liter
Gris 0,45 pr. kg
Lam 1,40 kr pr. kg
Egg 0,70 kr pr. kg
Potet 15 øre pr. kg
Grønnsaker 3,1 %
Frukt 3,1 %
Korn -1 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Økning i bevilgningsrammen til LUF med 32 mill. kroner
- ”Beskjeden” pakke mht. satsing på rekruttering i jordbruket – mest ord. Ikke noe praktisk resultat av utredningen som ble gjennomført i vinter
- Videreføring av midler til rekruttering og kompetanseheving i jordbruket
- Økning i driftstilskuddet til mjølkeku og ammeku – fjerning av det egne Oslofjordtillegget som ble innført da NBS brøt forhandlingene i 2002, etablering av eget nivå for driftstilskudd Jæren som ligger under Sør-Norge for øvrig
- Betydelig økning i bevilgningen til frakttilskudd til kraftfôr og kjøtt
- Økning i husdyrtilskuddene til mjølkeku, ammeku og sau
- Reduksjon i husdyrtilskuddene til avlsgris, slaktegris og verpehøner
- Innføring av ny grense for arealtilskudd grovfôr; før 0-200 daa, nå 0-250 daa
- Fjerning av distriktstilskudd fjørfekjøtt i Trøndelag, reduksjon i tilskuddet i Agder/Vestlandet
- Innføring av motivasjonstilskudd til økologisk kornproduksjon, ellers ingen økning i tilskudd til økologisk jordbruk
- Ingen endring i bunnfradraget
- En viss økning i utmarksbeitetilskuddet og det generelle beitetilskuddet
- Rammen for RMP videreføres uendret
- Økning i satsene til avløserordningen med 5,0 prosent
- Økning i maksimal dagsats for refusjon ved sjukdomsavløsning med 50 kroner til 1250 kroner pr. dag
- Opp-prioritering av arbeidet med HMS

Andre forhold:

- Innføring av prosenttoll for drikkemjølke og fløyte, betinget av aksept for økonomisk ramme på 950 mill. kroner
- Kostnadskompensasjon
- Prosentvis inntektsutvikling som andre grupper – ikke kronemessig likt som jordbruket krevde
- Ingen tetting av inntektsgap
- Kraftfôrprisreduksjon på 1 øre

5.2 Næringsutvikling**5.2.1 Tradisjonelt jordbruk**

Norsk Bonde- og Småbrukarlag følger arbeidet med næringsutvikling innenfor tradisjonelt jordbruk nøye. Dette gjelder på sentralt hold og spesielt i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Det gjelder også på fylkesnivå der fylkeslagene er aktive inn mot FMLAene i forbindelse med fylkesvise strategiplaner og i de fylker der Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i fylkesstyrene i Innovasjon Norge.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er opptatt av at de investeringsmidlene som stilles til rådighet for jordbruket over jordbruksavtalen skal komme et vidt spekter av produksjoner, distrikter og bruksstørrelser til gode.

I løpet av beretningsåret har Innovasjon Norge gjennomført en større evaluering av de fylkesvise BU-midlene. Evalueringen er foretatt av NILF og konkluderer med at BU-midlene er et treffsikkert virkedmiddel for investering i landbruksnæringen og at virkemidlet er tilordnet som en konsekvens av vedtatt landbrukspolitikk. BU-midlene virker primært til å redusere investeringskostnadene i en næring med låg lønnsomhet, men gir ofte ikke bedre lønnsomhet etter investeringen. Dette er en vurdering som Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter. En er imidlertid langt mer kritisk til konklusjonen om at midlene ikke bidrar til konsentrasjon av norsk jordbruk og klare strukturendringer.

BU-midlene er et viktig landbrukspolitisk virkemiddel. Norsk Bonde- og Småbrukarlag må følge nøye med på bruken av disse midlene framover.

5.2.2 Vediskapingsprogrammet for mat

Se under punkt 5.5.2

5.2.3 Faglig møtearena Reiseliv

FMR har så langt i år hatt 2 møter. Det tidlige høstmøte er utsatt til seinhøsten. Første møte var 16/2 – 10 i Innovasjon Norges lokaler. Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og jordbruksforhandlingene var tema.

Bakgrunnen for utviklingsprogrammet ligger i Soria Moria erklæringen, jordbruksforhandlingene i 2006 og LMDs strategi for næringsutvikling- Ta landet i bruk. Formålet med programmet er å støtte bonden i utvikling av nye næringer og ta i bruk ressurser som gården og bygda rår over. Det skal gi økt verdiskaping og ikke minst bedriftsøkonomisk lønnsomhet. Reiselivsrettede aktiviteter basert på mat, kultur, natur og aktivitetsbaserte opplevelser.

Pengene til Grønt reiseliv er en del av jordbruksforhandlingene (18 mill. kroner i år). Tilbydere og bedrifter i bygdebasert reiseliv, aktører innen bygdeturismen i samarbeid med tradisjonelle reiseliv og fag- og næringsorganisasjoner innen landbruk og reiseliv kan søke om støtte fra denne potten.

Så langt har det ikke vært nok søkere til å nytte alle midlene i denne potten, og det er særlig fag- og næringsorganisasjoner som har søkt. Vi har hatt flere diskusjoner i FMR om hvordan utviklingsprogrammet kan bli mer kjent og få flere til å søke, spesielt tilbydere og bedrifter. Dette arbeides det videre med.

Overgangen til tema jordbruksforhandlingene ble flytende da penger til Grønt reiseliv er en del av forhandlingene. Innovasjon Norge ønsker 30 mill. kroner i potten. Det er et ønske om å satse på temabasert reiseliv, vandring, fiske, mat osv. Dette er produkter som vil bli stadig mer etterspurt og hvor det trengs satsing. LMD vektlegger og kobling mellom reiseliv og mat. Årets andre møte ble holdt på Ringnes Gård 26.-27. mai. Der hadde dessverre ikke NBS sin representant mulighet til å møte. Temaene der var en fortsatt diskusjon om utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og temasatsning, innspill til ny landbruksmelding og VSP mat etter 2010.

5.2.4 Inn på Tunet – jordbruksforhandlingene

Inn på tunet utvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag bidro med innspill til årets jordbruksforhandlinger og foreslo en økning i bevilgningen i forhold til jordbruksavtalen i 2009.

I NBS sitt kravdokument ble det bl.a. pekt på at utviklingen innenfor Inn på Tunet krever at næringa ligger i forkant og tar tak i mulighetene det kan gi. Videre at det er viktig at de problemstillinger og utfordringer som er kjent blir belyst og utredet. Forhandlingsutvalget stilte krav om midler for en slik utredning samt gjennomføring og organisering av den videre satsinga for Inn på Tunet. NBS stilte også krav om at et slikt arbeid må inkludere både tilbydere, brukerrepresentanter og kjøpere av Inn på Tunet tjenester i et formelt samarbeid. En spesiell problemstilling som ble trukket frem var problemet knyttet til momsrefusjon for helsetjenester, i den grad Inn på Tunet tilbydere blir utsatt for dette. Inn på Tunet løftet ble foreslått videreført i tråd med intensjonene fra jordbruksavtalen for 2009. Det er et krav om at punktene i handlingsplanen fra 2007 blir fulgt, spesielt med tanke på kvalitetssikringsprosjektet som ble overlevert KSL-Matmerk 17. juni 2010.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslo med dette å øke potten til Inn på Tunet med 2 millioner kroner til 10 mill. kroner i tråd med anbefalingen fra Inn på Tunet utvalgets forslag. Det endelige resultatet ble 9 mill. kroner. I proposisjonen til Stortinget står det bl.a:

Avsetningen til Inn på tunet økes med 1 mill. kroner til 9 mill. kroner for 2011. Av dette avsettes det 4 mill. kroner til nasjonale og regionale utviklingsprosjekter og pilotprosjekter med nasjonal overføringsverdi i 2011. Det innføres en felles søknadsfrist for midlene. Avtalepartene gir føringer for prioritering av midlene til Innovasjon Norge som forvalter ordningen. Avsetningen til kommunesatsingen i Inn på tunet-løftet videreføres med 5 mill. kroner for 2011. Partene er enige om behovet for statistikk for Inn på tunet. Dette følges opp i arbeidet med ny melding til Stortinget om landbruks- og matpolitikken.

5.2.5 Møtearena for økologisk produksjon og forbruk

Faglig møtearena for økologisk produksjon og forbruk er etablert på oppdrag av Landbruks og matdepartementet. Bakgrunnen er LMDs strategi for næringsutvikling 2007-2009, ”Ta landet i bruk”, der det er lagt til grunn tre hovedstrategier for området økologisk.

Møtearenaen er et rådgivende utvalg med representanter fra myndigheter, virkemiddelapparat, næringsorganisasjoner og sentrale verdikjedeaktører. Utvalget skal gi råd og innspill til beslutningstakere og viktige aktører i forhold til målet om 15 prosent økologisk matproduksjon og matforbruk i 2015.

Møtearenaen ledes av Aina Bartmamm og SLF har sekretariatsansvaret. Møtearenaen har hatt tre møter i perioden 01.11.09-20.08.10.

De to viktigste sakene har vært innspill til jordbruksforhandlingene 2010 og innspill til ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. I uttalelsen fra møtearenaen til den nye meldinga heter det bl.a.

”Møtearenaen mener at norsk landbruk blir mer bærekraftig og fremtidsrettet ved at landbrukspolitikken og virkemiddelbruk i større grad tilrettelegger for et landbruk basert på prinsipper fra økologisk landbruk. Det innebærer bl.a. tiltak for å stimulere til økt beitebruk, en viss tilbakeføring av husdyr til husdyrfattige områder, større vektlegging av god jordkultur (f.eks. grøftetilskudd), egne kvoter for økologisk melk, osv. Møtearenaen mener at det er ovennevnte perspektiver som er de grunnleggende argumenter for å støtte opp under utviklingen av økologisk landbruk. Derfor kan det ikke bare hva forbrukere til en hver tid er villig til å betale for som skal bestemme produksjonsnivået.

Økologisk produksjon er noe mer arealkrevende enn konvensjonell produksjon. Økologisk landbruk vil imidlertid kunne gjøres mer effektivt gjennom bl.a. å tilrettelegge for økt bruk av beite- og utmarksressurser, samt å tilrettelegge for at husdyrhold kan bli mer spredt rundt i landet. Ved at husdyrholdet er tilpasset arealgrunnlaget blir det også høyere selvforsyningsgrad av fôr og gjødsel, og et slikt kretsløp hvor den enkelte gård er mest mulig selvberende er også det minst miljøbelastende og mest ressursbevarende med tanke på transport, bruk av ikke-fornybare ressurser, m.m.

Økt produksjon av norsk mat på norske ressurser vil tjene distriktene fordi det er i distriktene det vesentligste av overskuddet av gras og beite er. Ved at økologisk produksjon er noe mer arealkrevende og det er behov for å ta i bruk mer av ressurser i hele landet, er det ikke en trussel for distriktene med en viss tilbakeførsel av husdyr til sentrale strøk.”

5.3 Markedsordninger

Inntektsutviklingen i jordbruket er avhengig av et marked med avsetning for råvarene til de målpriser som er avtalt i jordbruksavtalen og også for produkter der prisene ikke er bestemt gjennom forhandlingene.

Det er utviklet et sett av instrumenter - markedsordninger – som skal hjelpe til med å sikre at balansen mellom tilbud og etterspørsel er mest mulig jevn over tid. Dette vil igjen sikre bondens inntekter og forbrukerens tilgang på matvarer.

Markedsreguleringen fungerer som et ledd innenfor et tre-beinet system der målprissystemet og tollvernet utgjør de to andre leddene. De tre leddene er gjensidig avhengig av hverandre. Endringer i et av leddene vil påvirke de to andre. Resultatet av endringene vil i første rekke bli merkbart for norske primærprodusenter, for eksempel gjennom mer ustabile priser, mer ustabil avsetning, mer styrt produksjon (produksjonskvoter) osv.

Det praktiske og operative ansvaret med å gjennomføre markedsreguleringen er lagt til en markedsregulator som også er aktør i markedet. Dette er hjemlet i Hovedavtalen for jordbruket. Det er partene i jordbruksforhandlingene som er oppdragsgiver for markedsregulatorene og som også har ansvaret for å bestemme de overordnede rammene som markedsreguleringen skal skje innenfor. Markedsreguleringen vedtas av Omsetningsrådet der Norsk Bonde- og Småbrukarlag har plass. Finansieringen av markedsreguleringen skjer gjennom innkreving av omsetningsavgiftsmidler på de enkelte råvarene og fordeling ut igjen til markedsregulatorene etter vedtak i Omsetningsrådet. Den praktiske markedsreguleringen

bedrives av TINE BA, Nortura og Norske Felleskjøp. Markedsreguleringen foregår i nært samarbeid med Statens Landbruksforvaltning.

Markedsordningene er mer eller mindre i kontinuerlig utvikling. Virkemidlene som brukes vil hele tiden variere ut fra tilgang og etterspørsel. Innenfor markedsordningen for mjølk skjer det planmessige endringer hvert år, både knyttet til kvoteordningen for mjølk og til prisutjevningsordningen.

Markedsordningen for korn er den yngste av ordningene og ble etablert 2001 etter at det statlige innkjøpsmonopolet for korn ble avviklet. Norske Felleskjøp har ansvaret med å følge med på utviklingen i forbruket av norsk og importert korn, utarbeide prognoser over tilgangen av norsk korn og ut fra det anslå behovet for importert korn og eventuelt behovet for overlagring/omdisponering av norsk korn. Norske Felleskjøp er ikke sjøl aktør i kornmarkedet og i praksis er det Felleskjøpet Agri, på vegne av Norske Felleskjøp, som står for mottak av og prisnotering på korn på deres målprisanlegg rundt Oslofjorden og i Trondheim samt andre kornmottak

Når det gjelder kjøtt- og eggsktoren så ble fjørfekjøtt tatt av målprissystemet fra 01.01.2007. Det eksisterer fortsatt en markedsordning for fjørfekjøtt, men de direkte reguleringstiltakene som lå inne i ordningen er fjernet.

Taket i gul boks i WTO-sammenheng (AMS på 11,449 mrd. kroner) har de siste årene satt begrensninger for det samlede markedsprisuttaket for norske bønder så lenge det understøttes av et system med administrerte målpriser. Med bakgrunn i denne realiteten ble det vinteren 2009 gjennomført en omfattende vurdering av de eksisterende markedsordningene for firbeinte dyreslag med tanke på å finne fram til ordninger som kunne fungere i det norske kjøttmarkedet, men uten målpris for ett eller flere kjøttslag. På bakgrunn av dette arbeidet bestemte avtalepartene ved jordbruksforhandlingene i 2009 at storfekjøtt skulle tas ut av målprissystemet fra 01.07.2009. Denne beslutningen reduserte norsk AMS med 2-2,5 mrd. kroner og ga rom for prisøkninger på andre produkter.

Sjøl om målprisen for storfekjøtt er fjernet eksisterer det likevel en ordning med regulering av storfekjøtt-tilførselen til markedet innenfor et bestemt volum (sesonglagring) dersom produksjonen skulle utvikle seg til å bli større enn behovet. Dette stiller store krav til markedsregulator mht. å ha full oversikt over tilgangen til enhver tid. For Norsk Bonde- og Småbrukarlag var det viktig å få på plass en ordning som vil sikre jordbruket en reell mulighet til økte prisuttak i markedet samtidig som retten for en samvirkebasert markedsregulator til å bedrive produksjons- og markedsregulering kan videreføres.

5.4 Rovdyrpolitikk

På omlag 15 år har Stortinget behandlet 3 stortingsmeldinger om rovdyrpolitikken. Målsettingene har vært mange og tildels svært motstridende. Beiting over hele landet, forutsigbare rammebetingelser, lavere konfliktnivå, bonden skal holdes økonomisk skadesløs og økning av bestandene har vært noen av målsettingene som har gått igjen.

De viktigste "rovdysakene" i meldingsperioden har vært:

- Operasjonalisering av den nye regjeringserklæringen
- Etablere et nytt fellesprosjekt om landbruk - rovvilt

- Dugnad for mere effektiv jakt på jerv og bjørn
- Arbeid med fellingstillatelser for uttak av skadedyr
- Bistand til enkeltpersoner

Operasjonalisering av den nye regjeringserklæringen

I den nye regjeringserklæringen fra 2009 er det hele 16 konkrete punkt som omhandler rovdyr. Noen av de viktigste er:

- Samarbeide med Sverige om bestandsregistrering og fordeling av grenseulv. Ulverevirer i grenseområdet skal regnes inn i det norske måltallet. Regjeringens utgangspunkt for forhandlingene med svenske myndigheter er at grenseulv skal regnes med en faktor på 0,5. Måloppnåelsen (antallet ynglinger) skal ses over flere år i sammenheng. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en ny vurdering av bestandsmålet for ulv
- Fullføre ny bestandsregistrering, og utredningen av modell for beregning av antall ynglinger av bjørn. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en ny vurdering av bestandsmålet for bjørn
- Invitere Stortinget til et bredt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn. Dette skal skje innen utgangen av 2010
- Gi omstillingsmidler i prioriterte rovdyrområder når dette anses hensiktsmessig
- At det skal være lav terskel for å ta ut hannbjørner som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial
- At det skal være lav terskel for å felle ulv som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial utenfor ulvesonen
- Styrke overvåking og bestandsregistrering av rovdyr betraktelig. Det skal gjennomføres årlig DNA-registrering av bjørn og jerv over hele landet, og den lokale deltakelsen i bestandsregistreringen skal økes. En ny metodikk for bestandsregistrering vil gi oss et bedre anslag over antallet årlige ynglinger av bjørn
- Gjennomføre en evaluering av gjeldende arealdifferensiering i rovviltregionene, blant annet med sikte på bedre geografisk samordning av områder som er prioritert til henholdsvis rovvilt og beitebruk i grenseområdene mellom forvaltningsregionene. Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for rein
- Effektivisere skadefelling av rovvilt. Det offentliges praktiske og økonomiske ansvar for skadefelling skal forsterkes og klargjøres, med sikte på at andelen vellykkede skadefellingsforsøk skal øke
- Endre erstatningsordningen for husdyr med sikte på at faktisk rovdyrtap skal erstattes
- Øke ressursene til forebyggende tiltak

Det vil bli svært krevende for beitenæringa å få omsatt regjeringserklæringens punkter i praktisk politikk. Dette vil kreve god samordning og felles strategi fra hele beitenæringa.

Nytt fellesprosjekt om landbruk – rovvilt

I perioden 2000 – 2004 ble det gjennomført et samarbeidsprosjekt "Landbruk og rovvilt" mellom NB, NBS og NSG. Prosjektet hadde som formål å styrke landbruket sitt arbeid for å ivareta beitebruk i utmark i forhold til forvaltning av rovvilt i Norge. Det ble videre lagt vekt på å koordinere interessene som arbeider for beitebruk, synliggjøre konsekvensene av

rovviltpolitikken opp mot beitebruk, husdyrholdet og distriktene, samt å finne løsninger på utfordringene. Prosjektet pågikk i fire år og ble finansiert av Tiltaksfondet for småfe og fjørfe m.m. samt andre midler fra Jordbruksavtalen med 0,5. mill kroner i årlig tilskudd.

I november 2009 henvendte Norsk Sau og Geit seg til faglagene med forslag om å etablere et nytt fellesprosjekt om ”landbruk – rovvilt”. I brevet het det bl.a.

”På bakgrunn av dette vil NSG foreslå at de tre organisasjonene i første omgang søker om et 2 årig samarbeidsprosjekt for å møte de store utfordringene i rovviltforvaltningen. Det er aktuelt å søke sentrale BU-midler til finansiering av prosjektet”.

Styret i NBS behandlet henvendelsen og sluttet seg enstemmig til forslaget om et nytt fellesprosjekt. Tilbakemeldingen fra Norges Bondelag var imidlertid negativ, de ønsket ikke å delta i noe nytt fellesprosjekt.

I et leserinnlegg i juli 2010 skrev Ole-Anton Teigen bl.a:

”Det har på sentralt hold vært gjort forsøk på ”samling” av ressursene, uten at en lykkes i første omgang. Det må tas nye initiativ for å samordne beitenæringa sitt arbeid med rovviltutfordringene. Det må til en samordning både sentralt, på fylket og lokalt”.

Når Heidi Sørensen i Aftenposten 11.7. uttaler at ”tradisjonell beitenæring i utmark er historie”, da må vi ikke sove lengre.

Jeg vil utfordre leder i Norges Bondelag Nils Bjørke og leder i Norsk Sau og Geit Ove Ommundsen til å komme på banen, og bidra til en klar felles front”.

Leserinnlegget resulterte i at lederen i Norsk Sau og Geit inviterte til et møte mellom ledelsen i faglaga og NSG.

Dugnad for mer effektiv jakt på bjørn og jerv

I en felles henvendelse til Miljøverndepartementet fra Norges Skogeierforbund, Finnmarkseiendommen, Norskog, Norges Fjellstyresamband, Utmarkskommunenes Sammenslutning, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Jeger og Fiskeforbund og Norsk Bonde- og Småbrukarlag het det bl.a.

“Våre organisasjoner ønsker å legge til rette for at lisensjakten på jerv og bjørn skal bli mer effektiv. For å holde bestandene av rovvilt på et ønsket nivå er det viktig at mulighetene som gis gjennom lisensjakt tas i bruk og at fellingsprosenten blir så høy som mulig. Høyt uttak gjennom lisensjakt reduserer behovet for skadefelling av rovvilt. Kvotejakten for gaupe har jevnt over høy fellingsprosent, og viser at jegerne klarer å beskatte rovviltbestandene når kompetanse om praktisk jakt, organisering og nødvendig tilrettelegging er på plass. Våre organisasjoner ønsker å invitere Regjeringen til felles dugnad for å oppnå økt effektivitet ved lisensjakt på bjørn og jerv”.

Dugnaden bygde på tre søyler: Bedre grunneierorganisering, økt kursvirksomhet i rovviltjakt og tilpassing av regelverket, bl.a. med utvidelse av jakttiden for bjørn til 1.9. – 1.11. og for jerv fra 1.9 – 15.2.

Arbeid med fellingstillatelser for uttak av skadedyr

For å skape store forutsigbarhet i grønne områder, hvor det årlig opptrer bjørn, har det i noen områder blitt søkt om uttak av bjørn på vårsnø. Søknader som kommer før 1.6. behandles av Direktoratet for naturforvaltning med Miljøverndepartementet som ankeinstans. Oppland Bonde- og Småbrukarlag søkte 14.04.2010 om uttak av bjørn på vårsnø. Den 15.07. forelå endelig avslag fra Miljøverndepartementet. Stor-Elvdal sendte søknad om uttak av bjørn på vårsnø 22.1. 2010 og fikk endelig avslag fra Miljøverndepartementet 16.07.

Til tross for at det gjentatte ganger er lovet rask saksbehandling fra regjeringen, viser eksemplene ovenfor at beitenæringen ikke blir tatt seriøst.

Bistand til enkeltpersoner

Både lokallag, fylkeslag og landslaget bistår enkeltmedlemmer med rovviltspørsmål. Dette kan være saker knyttet til søknader om skadefelling, erstatningsoppgjør eller søknader om omstilling. Det siste året har landslaget vært koblet inn i en sak i Hedmark. Medlemmet, som bor innenfor ulvesonen, ønsker omstilling fra sau til storfe. Han har søkt fylkesmannen flere år om midler til omstilling, men fått avslag. Begrunnelsen har delvis vært at han "allerede er omstilt", siden han har måtte redusere sin sauebesetning og økt noe på storfe. Den samme personen får imidlertid klar beskjed fra Mattilsynet om at han ikke har hus som tilfredsstillende dagens krav til storfe. En offentlig instans gir beskjed om at han ikke driver etter forskriftene mens en annen sier at han er "omstilt". Arbeidet med enkeltsaker er tidkrevende, men gir innsikt i hvordan enkeltpersoner blir utsatt for en helt urimelig belastning fra myndighetene.

5.5 Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruksforhandlingene

I dette kapitlet er det presentert en kortfattet oversikt over alle de ulike utredningsoppgaver som ble vedtatt gjennomført i jordbruksforhandlingene 2009 som forberedelse til jordbruksforhandlingene i 2010. I tillegg er det også tatt inn andre utredninger som har relevans for jordbruksavtalesystemet.

5.5.1 Utmåling av arealtilskuddene

Under jordbruksforhandlingene i 2009 var partene bekymret for avgangen av dyrka jord. Partene ble derfor enige om å nedsette en arbeidsgruppe som skulle vurdere dette samt komme med forslag på tiltak, som skulle behandles under jordbruksforhandlingene 2010.

I sin tolkning av mandatet kom arbeidsgruppa fram til fire hovedproblemstillinger:

- *Hvordan kan endringer i arealtilskuddene redusere avgangen av fulldyrka areal?*
- *Hvordan kompenserer arealtilskuddene for driftsulempen i arealbaserte produksjoner.*
- *Er dagens differensiering av tilskuddsatsene hensiktsmessige sett i forhold til skalaulempen og lønnsomhet i korn- og grovfôrproduksjon.*
- *Hvordan hindre uønsket tilskuddstilpassing ved svært ekstensiv drift i arealbaserte produksjoner*

Arbeidsgrupperapporten slår fast at fra år 2000 har en hatt en avgang av fulldyrka areal på 400.000 daa, fra 8,8 millioner daa til 8,4 mill. daa. Prosentvis er det Agder- og Vestlandfylkene samt Troms og Finnmark som har hatt størst avgang.

Anbefalingene fra arbeidsgruppa spriker svært mye. I tillegg er en av konklusjonene:

Til tross for at arbeidsgruppa ikke har kommet fram til noen løsning for bedre å ivareta marginale jordbruksarealer, gjenstår likevel gruppas utfordring knyttet til at arealer går ut av drift.

Arbeidsgruppa foreslår derfor at det gis et oppdrag til SLF i jordbruksavtalen om å se videre på mulige løsninger for å kompensere for driftsvansker, inkludert nærmere vurdering av et teigtilskudd.

Både i spørsmålet om struktur differensiering av arealtilskuddene til grovfôr, avlingskrav grovfôr, kulturlandskapstillegg, tilskudd til bratt areal og i spørsmålet om innføring av et eget driftsvansketillegg, var det uenighet i gruppa.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag fulgte opp gruppas arbeid med å foreslå følgende i sitt primærdokument:

- Dagens struktur differensiering i arealtilskuddene grovfôr beholdes
- Avlingskravet i kultur- og arealtilskuddene grovfôr beholdes
- Det opprettes et nasjonalt driftsvansketillegg fra og med 2011, og at tilskudd til bratt areal blir det første elementet i et slikt tilskudd. Regelverket for tilskuddet blir som i år 2000, dvs. 50 % av arealet foretaket høster må ha en helning på minst 1:5. Maksimalt tilskuddsareal pr. foretak 50 daa. Arealet må høstes og ikke bare beites
- Det nedsettes en arbeidsgruppe mellom avtalepartene som skal arbeide ut regelverk for et nasjonalt driftsvansketillegg. Følgende elementer skal vurderes, helning, utforming, antall teiger, høyde over havet og breddegrad, avstand til driftssenter, jordart og lokalklimatiske forhold

I jordbrukets felleskrav av 27. april ble kulepunktene 1, 2 og 4 fulgt opp som jordbrukets posisjon.

I den endelige jordbruksavtalen som Norges Bondelag inngikk med staten er eneste ”spor” etter arbeidet i arbeidsgruppa, at dagens grense på 200 dekar i det første intervallet for arealtilskudd til grovfôr ble flyttet til 250 dekar. Det ble bare gitt økning i satsene på areal mellom 200 – 250 dekar. Selv om hele arbeidsgruppa var enige om å arbeide videre med avgang av fulldyrka jord, ble dette ikke fulgt opp i den endelige jordbruksavtalen.

5.5.2 Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon

Ved jordbruksforhandlingene i 2009 ble partene enige om:

”En partssammensatt arbeidsgruppe bestående av LMD, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Innovasjon Norge og leder for Faglig møtearena mat vil utarbeide en rapport med anbefalinger om hvordan satsingen på dette området kan videreføres etter at Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon avsluttes i 2010. Rapporten skal behandles i Jordbruksoppgjøret 2010.”

Arbeidsgruppa leverte en enstemmig innstilling, hvor hovedpunktene var:

Arbeidsgruppen anbefaler at det etableres et Utviklingsprogram for matspesialiteter fra norsk landbruk. Programmet bør videreutvikle, tydeliggjøre og målrette tilbudene som i dag er en del av VSP mat. Utviklingsprogrammet bør i større grad legge vekt på å styrke regionale produsentnettverk som inngår forpliktende samarbeid om utvikling av produkter, merkevarer og kommersialisering av disse. Tilbud til kompetanseutvikling bør videreutvikles og det bør etableres en satsing på markedstjenester som kan bistå i arbeidet med markedsadgang og salg. Arbeidsgruppen anbefaler også en samordnet satsing på omdømmebygging.

Utviklingsprogrammet for matspesialiteter fra norsk landbruk foreslås innrettet i tre hoveddeler:

1. "Lokalmatprogrammet" som inneholder økonomiske virkemidler til primærprodusenter, små og mellomstore næringsmiddelbedrifter og produsentsammenslutninger.
2. Kompetansetilbud i form av kompetansepunkt (K-punkt) og et tilbud om markedstjenester til lokalmatprodusenter.
3. Omdømmebygging for norsk matkultur, norske matspesialiteter og mat og reiseliv.

Hovedmålet for Utviklingsprogrammet for matspesialiteter fra norsk landbruk bør være økt verdiskaping i primærproduksjonen gjennom å bidra til utvikling, produksjon, kommersialisering og salg av norske matspesialiteter.

Det anbefales at det etableres en egen styringsgruppe bestående av LMD, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukerlag, Fylkesmannen og Fylkeskommunen. Rollen til styringsgruppen bør være å sikre at programmet utvikles og styres i henhold til føringene som gis i jordbruksavtalen. Styringsgruppen behandler prinsipielle spørsmål av overordnet og strategisk karakter samt bedriver resultatkontroll.

Utviklingsprogrammet bør, som VSP mat, være et nasjonalt program med en regional forvaltingsmodell. Dette for å sikre at de nasjonale målene nås, samt en god samordning av de ulike tiltakene og et likeverdig tilbud til bedriftene.

Både gjennom Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt primærdokument, jordbrukets felles krav, statens tilbud og den endelige avtale ble arbeidsgruppas anbefalinger fulgt opp. Det ble avsatt 62 mill. kroner til programmet for 2011.

5.5.3 Nasjonalt beiteprosjekt/radiobjeller

Prosjektets hovedmål er å få til et bedre sauehold med mindre tap av dyr på beite. Beiteprosjektet ledes av en partssammensatt gruppe med representanter fra avtalepartene, SLF er sekretariat for gruppa. I 2009 ble det bevilget 5,5 mill. kroner og i 2010 6,5 mill. kroner.

Beitegruppa har bestemt at det i 2010 skal prioriteres en videre utprøving av elektronisk overvåking av sau på utmarksbeite i flere fylker. Totalt vil det i 2010 bli gitt tilskudd til 1300 radiobjeller. I tillegg skal prosjektet støtte videreføring av flerårige prosjekter i Oppland, Hedmark og Troms/Finnmark, og det skal gjennomføres prosjekter på sykdom i Møre og Romsdal. Det tas også sikte på å gjennomføre en todagers nasjonal beitekonferanse.

5.5.4 Fraktordningen for kjøtt

Tilskuddet til innfrakt av kjøtt ble økt med 16 mill. kroner til 72 mill. kroner ved forhandlingene i 2009. Det ble samtidig bestemt å foreta en gjennomgang av fraktordningen for kjøtt fram til forhandlingene i 2010.

Slakteristrukturen er i endring og innfraktkostnadene har økt, og dermed avstandsulempene for utkantprodusenter. Hovedformålet med innfraktordningen er å virke utjevnende på pris til produsent, knyttet til transporten av husdyr fra produsent til slakteri. Samtidig skal ordningen bidra til en effektiv og miljøvennlig inntransport.

Samlet innfraktkostnad for kjøtt i 2009 ekskl. fjørfekjøtt er anslått til 315 mill. kroner. Differansen mellom totale fraktkostnader og bevilgningen over jordbruksavtalen dekkes ved at slakteriene krever en fast stoppavgift ved henting av dyr til slakt og at slakteriene gjennomfører et trekk i avregningspris til produsent. Dette trekket pr. kg er normalt ikke geografisk differensiert og virker dermed utjevnende mellom produsenter.

Arbeidsgruppa som gikk gjennom fraktordningen hadde representanter fra jordbruket, slakteri- og kjøttindustrien, SLF og flere departementer.

Anbefalinger fra et flertall i arbeidsgruppa

1. Hovedformålet med innfraktordningen er å virke utjevnende på pris til produsent, knyttet til effektiv og miljøvennlig inntransport av husdyr fra produsent til slakteri.
2. Tilskuddsordningen må gjøres mer målrettet.
3. Arbeidsgruppen mener fraktutjevning slakt fortsatt bør finansieres over jordbruksavtalen.
4. Innfraktordningen må være enkel å administrere for slakterier og forvaltning, være stabil over tid for å gi forutsigbarhet, bidra til å opprettholde insentiv for effektiv og miljøvennlig inntransport, inkludere en egenandel mhp. dekning av innfraktkostnadene, gi om lag lik dekningsgrad per dyreslag.
5. Økt kompensasjon i områder hvor fraktkostnadene er størst.
6. Tilskuddsutmålingen for inntransport må være uavhengig av hvilken markedsaktør i førstehåndsomsetningen som gjennomfører frakten.
7. Det må etableres en særskilt ordning for innfrakt til små slakterier
8. Nullsonen for ikke-tilskuddsberettiget inntransporttilskudd økes fra 10 til 50 km
9. Opplastingskostnader skal hensyntas i den nye ordningen
10. Det skal bare gis tilskudd for transport fra produsent til nærmeste slakteri
11. Det foreslås i tillegg at hest tas ut av satsmatrisen, at kompensasjon for ferje- og bomkostnader ikke gis innenfor nullsonen, og at ved leieslakt mellom slakterier skal tilskuddet utmåles ut fra det anlegg som gjennomfører inntransport og slakting.

12. Ny ordning skal gjennomføres fra 01.01.11.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet disse forslagene i årets forhandlinger. En gikk i tillegg inn for at mobile slakterier også måtte komme inn under ordningen. Når det gjelder støtte til små slakterier mente Norsk Bonde- og Småbrukarlag at grensen mellom små og store slakterier burde settes ved et slaktekvantum på 1.500 tonn pr. år.

Ved årets forhandlinger ble partene enige om å følge opp forslagene fra flertallet i arbeidsgruppa og at grensen mellom store og små slakterier settes ved 1.500 tonn. Slakterier med mindre enn 1.500 tonn skal få en særskilt behandling i ordningen. Ordningen skal være virksom fra 01.11.2011 etter at bevilgningen til frakttilskudd ble økt med 60 mill. kroner.

5.5.5 Erstatning for klimabetingede skader i planteproduksjon

Ved forhandlingene i 2009 ble det bestemt å foreta en samlet utredning ordningen med erstatning for klimabetingede skader i planteproduksjon.

SLF presenterte i rapport 1/2010 følgende anbefalinger:

1. SLF anbefaler videreføring og tydeliggjøring av prinsippet om at erstatningsordningen ved avlingssvikt utformes slik at den blir en hjelp gjennom en vanskelig økonomisk periode og ikke en form for inntektsgaranti.
2. SLF anbefaler å tydeliggjøre hvilke tap som omfattes av ordningen uansett hvilken modell som velges for erstatningsberegning. SLF anbefaler videreføring av at kvalitetstap ikke dekkes av ordningen, med unntak for frukt og bær. Det anbefales at en ny modell for erstatningsberegning definerer tapsårsaker og andelen som skyldes klima, tidlig i erstatningsberegningen.
3. Et av målene med utredningen var å foreslå en enklere og lettere forvaltbar modell for erstatningsberegning. SLF tilrår at gjennomsnittsmodellen innføres som modell for erstatningsberegningen.
4. SLF anbefaler at det utarbeides en sats per vekst, og at satsene gjennomsnittlig legges på et noe lavere nivå enn i dag. SLF vil i arbeidet med å utarbeide satsene vurdere om en vil anbefale at det utformes satser per region eller nasjonale satser. Det skal vurderes hvilke kostnader som kan legges inn i satsene. Hvordan satsene kan tilpasses økologisk produksjon vil også bli vurdert.
5. SLF anbefaler at minsteutbetalingsgrensen for erstatning ved avlingssvikt, erstatning ved svikt i honningproduksjonen og erstatning ved tap av bifolk harmoniseres til 5 000 kroner. SLF anbefaler at minsteutbetalingsgrensen på 1 000 kroner etter vinterskader på eng videreføres.
6. SLF anbefaler at produksjon av blomster på friland og planteskole drift ikke innlemmes i ordningen.
7. SLF vil foreslå andre mindre endringer i forbindelse med høring av forslaget til ny forskrift. Anbefaling om forenkling av erstatningsberegningen for vekstgruppe grovfôr med husdyr presenteres også i høringsnotatet til ny forskrift.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag sluttet seg i all hovedsak til disse forslagene. Unntaket gjaldt pkt. 4 der SLF foreslo at satsene skulle legges på et noe lågere nivå enn i dag.

Ved forhandlingene i 2010 sluttet partene seg til SLFs anbefalinger. Hovedbegrunnelsen var at endringene ville medføre klarere regler for hvilke tap som skal dekkes og et tydeligere og bedre grunnlag for beregning av erstatningen. Det ble spesielt framhevet at ordningen bare skal gjelde avlingsskader knyttet til klimatiske forhold.

5.5.6 Utredning av elektroniske løsninger for søknad om RMP

Det er så langt ikke utviklet et eget elektronisk fagsystem for behandling av søknader om tilskudd over RMP på samme måte som det er gjort for de nasjonale produksjonstilskuddene, avløsertilskuddet osv. Det er flere årsaker til det, bl.a. at ordningen med RMP er forholdsvis ny og at RMP-programmene er forskjellige fra fylke til fylke.

Med grunnlag i LMDs tildelingsbrev for 2009 gjennomførte SLF et pilotprosjekt der foretak i Oppland og Hedmark fikk tilbud om en løsning for å levere elektronisk søknad om RMP-tilskudd ved søknadsomgangen i 2009. I underkant av 800 elektroniske søknader ble levert via den nett-baserte pilotløsningen.

En partssammensatt arbeidsgruppe fikk i jordbruksoppjøret 2009 i mandat å utarbeide forslag til en effektiv og sikker forvaltning av RMP for hele landet samt å vurdere muligheter for harmonisering av ordningene på tvers av fylkesgrenser og effektivisering av programmene med tanke på en enklere forvaltning.

Arbeidsgruppen fungerte i praksis som en referansegruppe for SLFs arbeid med å utvikle en elektronisk forvaltningsmodell for RMP. Arbeidsgruppens konklusjoner og anbefalinger bygger i meget stor grad på SLFs vurderinger vedrørende valg av løsninger, framdrift i utviklingsarbeidet og ikke minst ressursbehov knyttet til utviklingen av dette forvaltnings-systemet.

Arbeidsgruppen konkluderte med at det ville være hensiktsmessig å utvikle et slikt system av flere årsaker:

- Systemet vil medføre en betydelig reduksjon i arbeidstid i kommunal forvaltning, hos fylkesmannen og i SLF sentralt
- Et elektronisk forvaltningssystem for RMP som er samordnet med PT-søknadsrunden på høsten vil føre til at også flere vil nytte det elektroniske søknadsskjemaet for de ordinære produksjonstilskuddene
- Preutfylte skjemaer gir sikrere og raskere kontroll på ulike nivåer i forvaltningen
- Elektronisk beregning av tilskudd
- Raskere og tidligere utbetaling av tilskudd

Et kostnadsoverslag utarbeidet av SLF viste at det vil koste i underkant av 25 mill. kroner over en periode på tre år for å utvikle et slikt system. Det meste av kostnaden må bevilges særskilt over jordbruksavtalen.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag konstaterte at kostnadene med å utvikle dette fagsystemet ville bli betydelig. Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mente at kostnadene med utviklingen av dette systemet verken skulle belastes rammen for RMP eller at jordbruket på annen måte skulle bidra til finansieringen av systemet over jordbruksavtalen, men at det måtte bevilges egne midler utenom avtalen til dette, alternativt direkte over budsjettet til SLF.

I forhandlingene ble det bestemt å sette i gang prosjektet i tråd med SLFs anbefalinger. Det ble bevilget 7,1 mill. kroner fra udisponerte jordbruksavtalemidler slik at arbeidet kunne settes i gang allerede høsten 2010.

5.5.7 Avrensordningen for poteter – anvendelse til industri

Nortura varslet sommeren 2009 at selskapet, som en konsekvens av deres kostnadsjakt, vurderte å gå over fra å nytte norskprodusert potetstivelse i sine bearbeide kjøttprodukter til å nytte importert tapioka. Årsaken til dette er at importert tapioka er vesentlig billigere enn norskprodusert potetstivelse til tross for at det brukes midler over jordbruksavtalen til å skrive ned prisen på potetstivelse.

Konsekvensen av Norturas overgang til et annet stivelsesprodukt kunne i verste fall bli at avrensordningen for poteter ville bryte sammen pga. manglende avsetning. Dette førte til at avtalepartene høsten 2009 bestemte seg for å foreta en gjennomgang av avrensordningen for poteter for å se om det kunne gjennomføres endringer i ordningen som ville medføre at det innenlandske forbruket av potetstivelse kunne opprettholdes på det nivå som en framtidig norsk potetproduksjon vil gi grunnlag for. Det ble opprettet en egen arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere hvilke muligheter som fantes innenfor gjeldende økonomiske ramme for ordningen, vel 40 mill. kroner.

Avrensindustrien har en sentral funksjon i å redusere smittepress og hindre spredning av potetsykdommer, samt å begrense prissvingninger i potetmarkedet. I tillegg vektlegges sjølsagt utnytting av de ressursene som ligger i avrensen. Importvernet for stivelse, glukose og potetsprit, mot konkurrerende importerte produkter, er svakt. Hovedmålet med gjennomgangen av eksisterende ordning var å foreslå tiltak for å oppnå en mer målrettet virkemiddelbruk overfor disse produktene innenfor den samlede bevilgningsrammen og spesielt for stivelse.

Om lag halvparten av bevilgningen til avrensordningen for poteter brukes til nedskrivning av prisen på potetsprit til norskprodusert akevitt. Det er ikke foreslått endringer i denne ordningen.

I jordbruksoppgjøret i 2008 ble det besluttet å avvikle eksportstøtteordningen for glukose innen 2014. Arbeidsgruppa la til grunn at eksportstøtte til glukose vil bli avviklet fra 01.01.2011. Det forutsetter at glukose til eksport fra samme tidspunkt erstattes av importert glukose og at prisnedskrivning på dette volumet bortfaller.

Arbeidsgruppa foreslo at det innføres et pristilskudd for salg av potetstivelse til industri som finansieres med midler som blir ledige når prisnedskrivningen på glukose til eksport bortfaller. Arbeidsgruppa foreslo videre at avrensprisen reduseres med 10 øre pr kg fra 01.07.2010 fra 55 øre pr. kg til 45 øre pr. kg.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet forslagene fra arbeidsgruppa.

Ved jordbruksforhandlingene 2010 ble forslagene fra arbeidsgruppa fulgt opp og vedtatt.

5.5.8 Organisering av HMS-arbeidet i jordbruket

Ved jordbruksforhandlingene i 2009 ble det bestemt å foreta en fullstendig gjennomgang av organisering og arbeidsmetoder i HMS-aktiviteten innenfor landbruket med sikte på samordning og effektivisering av HMS-arbeidet. Bakgrunnen for gjennomgangen var at det fortsatt er mange alvorlige arbeidsulykker i jordbruket, herunder mange dødsulykker, og at det var ønskelig å få større effekt ut av de ressurser som brukes på HMS, inkludert bevilgningen til Landbrukets HMS-tjeneste, over jordbruksavtalen.

Bevilgningen til Landbrukets HMS-tjeneste over jordbruksavtalen utgjør i 2010 16 mill. kroner.

De viktigste forslagene fra arbeidsgruppen som stod for arbeidet var følgende:

1. Det etableres et forpliktende nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket med deltakelse fra sentrale aktører som faglag, forsikring, rådgiving, offentlige direktorater, departementer osv. Det nasjonale samarbeidsforumet skal følge utviklingen på HMS-området, vurdere effekten av gjennomførte tiltak og fremme forslag til nye tiltak, koordinere aktiviteten på området og sikre et godt samarbeid mellom aktørene.
2. Kurs og annen kompetanseutvikling for næringsaktører skal videreutvikles av Landbrukets HMS-tjeneste. LHMS bør samarbeide med fylkeskommunene om gjennomføringen av slike kurs. Kompetanseprogrammet i landbruket (KIL) bør prioritere HMS-prosjekter.
3. Stiftelsen KSL Matmerk bør bidra til at varemottakerne i større grad følger opp avvik fra HMS-kravene i KSL med relevante sanksjoner. Arbeidet med å formidle bruk av HMS-standarden i KSL bør prioriteres.
4. Forskning på HMS i landbruket prioriteres innenfor rammen av jordbruksavtalens forskningsmidler. Det bør søkes samarbeid med andre aktører som også kan finansiere slik forskning.

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet de forslag til framtidig organisering av arbeidet med HMS-spørsmål i jordbruket som arbeidsgruppen foreslo.

Forslagene fra arbeidsgruppen ble også fulgt opp gjennom årets jordbruksavtale. Beklageligvis ble bevilgningen til Landbrukets HMS-tjeneste redusert med 2 mill. kroner til 14 mill. kroner.

5.5.9 Rekruttering til jordbruket

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsket ved jordbruksforhandlingene både i 2009 og 2010 å prioritere unge og arbeidsvillige kvinner og menn som vil gå inn i jordbruket gjennom å etablere et eget rekrutteringstilskudd. En fikk ikke gjennomslag for dette kravet i 2009, men det ble bestemt å sette i gang et arbeid med å vurdere en egen støtteordning for ungdom for å tilrettelegge for økt rekruttering. Avtalepartene skulle være med på dette arbeidet som skulle ledes av SLF. De ble også bestemt at evt. nye virkemidler skulle avgrense til å gjelde innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Arbeidsgruppen utvidet mandatet sitt til å gi en vurdering av flere ”rekrutteringsfremmende” tiltak. Disse var:

1. Innføre et nytt tilskudd til bønder under 35 år innenfor det distriktpolitiske virkeområdet
2. Gi engangstilskudd til avløsning ved ferie og fritid i oppstartsåret
3. Styrke tidligpensjonsordningen gjennom høyere satser
4. Åpning for å gi rentestøtte innenfor ordningen tilskudd ved generasjonsskifte
5. Etablere resultatrapportering for BU-midlene knyttet til unge bønder under 35 år
6. Prioritering av aldersgruppen under 35 år innenfor BU-ordningene
7. Styrke etterutdanning/kompetanse gjennom å avvikle praktikantordningen og se dette i sammenheng med den nye rollen til Fylkeskommunen

Ordningene ble vurdert etter hensiktsmessighet, mulighet for måloppnåelse og noen kriterier for tildeling, samt behovet for forvaltning og kontroll. De foreslåtte ordningene fikk følgende dom:

- Tilskudd til unge bønder – nei
- Engangstilskudd til avløsning – nei
- Styrke tidligpensjonsordningen – nei
- Styrke generasjonsskifteordningen – tja
- Etablere resultatrapportering – ja
- Prioritering av unge ved tildeling av investeringsstøtte – tja
- Styrke landbrukskompetansen - ja

Forhandlingsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag var lite fornøgd med konklusjonene fra dette arbeidet og foreslo på nytt til årets forhandlinger følgende:

- Et rekrutterings/ungdomstilskudd på 50.000 kroner pr. år i 5 år for nye brukere. Tilskuddet trer i kraft f.o.m. 2011. Eiendommen må være overdratt til ny bruker innen vedkommende fyller 35 år for å få rett på støtte i 5 år og det må være produksjon på gården som fyller kriteriene for produksjonstilskudd.
- Eiendommens driftssenter må ligge innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og oppfylle generelle krav i forskrift om produksjonstilskudd.
- En generell styrking av velferdsordningene hvor det må innføres et engangstilskudd for bønder under 35 år for å dekke avløserutlegg i oppstartsåret
- Et forsterka generasjonsskiftetilskudd/lån til personer under 35 år gjennom midler fra Innovasjon Norge. En sterkere prioritering av personer under 35 år innenfor tilskudd til investeringsstøtte, etablererstipend og tilskudd til bedriftsutvikling.
- Styrke landbrukskompetansen. Fra og med 2010 har fylkeskommunen fått ansvaret for rekruttering og kompetanseheving i landbruket. Praktikantordningen bør sees i lys av dette og det bør også ses på om man kan etablere et fagbrev innenfor landbruket.

I jordbruksavtalen for 2010 ble følgende bestemt:

- Økt tilskudd til generasjonsskifte til personer under 35 år
- I gangsetting av et treårig prosjekt på til sammen 4,5 mill. kroner for å styrke rekrutteringen til landbruksutdanning

- Videreføring av bevilgningen på 20 mill. kroner til fylkeskommunenes ansvar for rekruttering, kompetanseheving, likestilling og etterutdanning i landbruket
- Ungdom skal prioriteres ved kjøp av nyetableringskvote for mjølk

5.5.10 Avtale mellom faglagene og samvirkeorganisasjonene med markedsregulatoransvar

Hovedavtalen for jordbruket hjemler faglagenes forhandlingsrett med staten om priser på jordbruksprodukter og økonomiske virkemidler over jordbruksavtalen. Hovedavtalen inneholder også retningslinjer for faglagenes ansvar for å bidra til gjennomføring av jordbruksavtalen og hvordan faglagene kan fordele det praktiske ansvaret videre til samvirkeorganisasjonene. Denne arbeidsdelingen mellom faglagene og samvirkeorganisasjonene ble avklart første gang i en egen avtale i 1950.

Det har skjedd mye siden 1950 og det har over tid oppstått et behov for å revidere/modernisere denne avtalen. Dette behovet ble ytterligere forsterket med den endringen som ble gjennomført i markedsordningen for kjøtt fra 01.07.2009 ved at storfekjøtt ble tatt ut av målprissystemet og det ble opprettet et nytt reguleringsregime for storfekjøtt. Under er den nye avtalen gjengitt. Avtalen ble underskrevet 17.03.2010.

Samarbeidsavtale mellom partene i Rådet for jordbruksavtalespørsmål - Tillegg til avtale av 23.02.1950

1. Formålet med denne avtalen er å sikre partene innflytelse, samordning og samhandling i saker knyttet til jordbruksavtalen og oppfølging og praktisering av denne, herunder forhold knyttet til markeds- og produksjonsutviklingen.
2. Parter i denne avtalen er Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, heretter kalt fagлага, Tine BA; Nortura SA, Norske Felleskjøp, og Gartnerhallen*, heretter kalt markedsregulatorene.
3. Partene legger Hovedavtalen for jordbruket av 17.02.1992, til grunn. Partene viser særlig til paragraf 4-2 om faglagas ansvar. Fagлага forhandler på vegne av jordbruket. De øvrige partene i denne avtalen har ansvar for å medvirke til gjennomføring av jordbruksavtalen innenfor sitt område.
4. Det opprettes et Råd for jordbruksavtalespørsmål, heretter kalt Rådet. Partene er representert i Rådet ved sin ledelse. Norsk Landbrukssamvirke deltar som observatør i Rådet. Norges Bondelag har ansvaret for ledelse og sekretariat for oppfølging av Rådet.
5. Rådet sammenkalles etter behov, men minimum slik:
  - A) I god tid forut for de årlige jordbruksforhandlingene. I dette møtet presenterer markedsregulatorene rapporter for produksjons-, pris og forbruksutviklingen samt tilsvarende prognoser for kommende avtaleår. Videre skal markedsregulatorene presentere eventuelle synspunkter på jordbruksavtalerelaterte spørsmål, herunder forhold som kan påvirke produksjonskapasiteten i råvareproduksjonen.

- B) Så snart som mulig etter avsluttede forhandlinger. I dette møtet orienterer faglaga om resultatet av forhandlingene og det drøftes oppfølging av forhandlingene.
6. Faglaga, ved leder av Jordbrukets forhandlingsutvalg, har under jordbruksforhandlingene ansvar for å holde markedsregulator orientert om saker av vesentlig betydning eller spesiell interesse for den enkelte markedsregulator. Det kalles inn til møte dersom en av partene krever det. Samtidig skal markedsregulators synspunkter under forhandlingene kanaliseres gjennom faglaga.
  7. Dersom det oppstår forhold av betydning for gjennomføringen av en jordbruksavtale, skal den berørte markedsregulator snarest mulig orientere faglaga.
  8. Ved forhold av felles interesse knyttet til formålet med denne avtalen, kan den enkelte part be om at det holdes møte i Rådet.
  9. Med basis i denne avtalen kan det lages tilleggsavtaler mellom faglaga og aktuelle markedsregulatorer. Dette gjelder blant annet for produksjoner hvor det ikke lenger er prisforhandlinger i jordbruksforhandlingene.
  10. Denne avtalen er en løpende samarbeidsavtale mellom partene og revideres ved behov.

*Gartnerhallen har ikke lenger formelt markedsreguleringsansvar innefor sin sektor. Gartnerhallen er part i avtalen som produsenteid omsetningsorganisasjon innenfor en sektor med markedsordninger.

Samarbeidsavtalen ble underskrevet 17.03.2010 av begge faglagene, de tre samvirkeorganisasjonene med markedsreguleringsansvar samt Gartnerhallen.

5.6 Husdyrsjukdommer

Fotråte

Seinvinteren 2008 ble det påvist ondartet fotråte i en sauebesetning i Hallingdal. Dette var første gang siden 1948 at denne B-sjukdommen ble registrert i Norge. Utover våren 2008 ble det funnet fotråte i flere fylker, men med absolutt størst utbredelse i Rogaland/Agder. Det ble ganske fort klart at en her stod overfor en sykdom som representerte en stor dyrevelferds-messig utfordring for saueholdet i Norge samtidig som den ville kunne komme til å medføre et stort inntektstap for saueprodusentene dersom den ikke ble brakt under kontroll.

Næringa var tidlig ute med å ta tak i problemet, både for å behandle dyr som allerede var smittet og for å hindre at smitten skulle spre seg til nye besetninger. Det ble fort klart at det måtte gjennomføres et betydelig arbeid for å kartlegge forekomsten av sjukdommen og at denne kartleggingen måtte starte umiddelbart i de deler av landet der utbruddene var hyppigst forekommende. Norsk Bonde- og Småbrukarlag bidro aktivt til at de nødvendige midler til dette arbeidet ble skaffet til veie høsten 2008. Fra høsten 2008 har det vært nyttet midler delvis direkte fra jordbruksavtalen og delvis fra omsetningsavgift.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i styringsgruppen for Fotråteprosjektet som ble opprettet høsten 2008 og som driftes av Animalia. Alle relevante aktører innenfor norsk småfehold, slakterisiden, foredlingssiden, Mattilsynet, Veterinærinstituttet, landbruksforvaltningen osv. er medlemmer i styringsgruppen.

Prosjektet har primært bestått i å skaffe en oversikt over utbredelsen av sjukdomssmitte gjennom snuing og undersøkelse av livdyr og slaktedyr, utvikle og gi råd om bekjemping av smitte bl.a. gjennom fotbading av sauene, restriksjoner mht. beiteslipp, utslakting, livdyrhandel osv. og dessuten initiert forskning på bakterien og hvordan denne opptrer og virker i ulike miljøer.

Det opprinnelige målet om å utrydde sjukdommen reint fysisk er forlatt, både fordi dette i praksis vil være omtrent umulig og alt for ressurskrevende og fordi det viser seg at en del av de bakteriene som kan forårsake fotråte, under normale forhold ikke gjør det. Noe av ressursene som inngår i prosjektet er vridd over mot å kunne finne fram til sikre metoder for laboratoriemessig påvisning av patogene/mindre patogene bakteriestammer. Dersom en klarer det, vil ressursene mot bekjemping av fotråte kunne brukes langt mer målrettet og settes inn der det påvises patogene stammer.

Fotråtesjukdommen har medført store utfordringer for saueholdet i de områdene som er sterkest berørt. Av om lag 4.500 småfebesetninger som er undersøkt ble vel 10 prosent av besetningene båndlagt, dvs. pålagt restriksjoner i form av krav om fotbading, evt. utslakting av kronisk syke dyr, forbud mot beiteslipp, forbud mot salg av livdyr osv. Antall båndlagte besetninger er nå redusert etter at ulike tiltak er gjennomført. I praksis sitter en igjen med de mest alvorlige tilfellene. Det er spesielt Rogaland som har vært hardest rammet av fotråte. Mattilsynet har utarbeidet forslag til en egen forskrift om salg av livdyr som gjelder for ulike deler av Rogaland fylke. Denne forskriften ventes vedtatt høsten 2010 før livdyrsesongen begynner.

Det ble ikke bevilget nye midler over jordbruksavtalen til bekjempelsesprosjektet for 2011. Det skyldes at de midlene som ble bevilget for 2009 og 2010 ikke vil bli brukt opp med de planer for videre arbeid som nå eksisterer, men blir overført til 2011.

Blåtunge-virus

Vinteren 2009 ble det konstatert funn av antistoffer mot Blåtunge i blodet hos noen dyr i noen få storfebesetninger (mjølkekyr) i Agder/Telemark. Det innebærer at disse dyrene har blitt smittet av den knottarten som så langt ikke er funnet så langt nord som i Norge, men som i 2008 medførte at smitten ble brakt til Danmark og Sverige. Blåtunge er en fryktet dyresjukdom nedover i Europa som går på både småfe og storfe og som fører til opphovninger i luftveger/fordøyelsessystemet, nedsatt matlyst, redusert produksjon/tilvekst og i verste fall død.

Blåtunge har tidligere ikke vært ansett som en reell trussel for dyreholdet i Norge fordi knotten som fungerer som smittespreder eller såkalt vektor, bare har vært funnet i Sør-Europa. Veterinærmyndighetene i Norge har antatt at sjansen for at Blåtungesmitte skulle bre seg til Norge var forholdsvis liten. Klimaendringene med stadig mildere vintre har imidlertid medført at utbredelsesområdet for knotten har gått stadig lenger nordover og den tidligere vurderingen om utbredelsesområde er nå kraftig revurdert.

Etter utbruddet i Sverige i 2008 satte Mattilsynet i verk et overvåkingsprogram med prøvetaking av tankmjølk fra mjølkebesetninger i Østfold/sentrale Østlandsområdet/Sørlandsfylkene. Det var dette overvåkingsprogrammet som avslørte smitten i Agder og som bekreftet smitten gjennom blodprøver fra disse dyrene. Det er i denne sammenheng viktig å presisere at det så langt ikke er funnet klinisk syke dyr i Norge, smitten er kun påvist gjennom funn av antistoffer i blodet. Det som imidlertid er like klart er at disse

dyrene må være smittet av knott i Norge, hvilket betyr at denne sviknotten også kan leve i Norge, i det minste i deler av året.

Hele næringen, inkludert tilsyns- og veterinærmyndighetene, har tatt utfordringen med å begrense/bekjempe smittespredningen på alvor. Det ble i 2009 ført intense diskusjoner omkring opprettelse av ulike soner rundt de forskjellige funnstedene og der husdyrholdet ble pålagt ulike former for restriksjoner på livdyrhandel, bruk av fellesbeiter i mjølkesamdrifter, bruk av utmarksbeite osv. alt etter hvor langt unna en var/er de ulike funnene. I tillegg ble det også våren 2009 gjennomført en egen vurdering av behovet for å sette i gang et omfattende vaksineringsprosjekt mot Blåtunge. Basert på de beste råd som veterinærmyndighetene kunne gi omkring bekjempelse av Blåtunge i Norge bestemte landbruks- og matministeren ikke å sette i gang vaksineringsprosjekt mot Blåtunge i Norge. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet denne beslutningen.

En del sommersamdrifter i mjølkeproduksjon ble rammet av vedtaket om ikke å flytte dyr vekk fra den enkelte eiendommen i sommermånedene. Dette påførte disse besetningene økte kostnader som Norsk Bonde- og Småbrukarlag bidro til at det ble gitt en viss kompensasjon for gjennom omdisponeringer av midler over jordbruksavtalen.

Overvåkingsprogrammet er videreført i 2010. Det samme gjelder soneringen med nærmere regler for å føre dyr inn og ut av de ulike sonene som også gjelder for denne beitesesongen. Det er så langt ikke påvist nye tilfeller av blåtungeutbrudd i Norge, verken kliniske tilfeller eller påvisninger gjennom prøver av mjølk eller blod.

Svineinfluensa

Svineinfluensa hos gris ble påvist i en besetning i Nord-Trøndelag 10. oktober 2009. Dette var første gang at svineinfluensa ble påvist i Norge noen gang. Det var ikke klassisk svineinfluensa som ble påvist, men den pandemiske influensaarten som også smitter mellom mennesker og fra mennesker til dyr.

Påvisningen i Nord-Trøndelag satte veterinærmyndigheter, bønder, slakterier og foredlingsindustri, og alle andre som har et ansvar for dyrehelse (og humanhelse) i Norge i beredskap. Det ble satt i verk et stort apparat for å kartlegge om smitten også kunne påvises i andre besetninger, både i Nord-Trøndelag og i andre fylker, og det ble satt i verk tiltak for å hindre smitten i å spre seg fra den smittede besetningen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltok daglig i møter der Mattilsynet og andre med ansvar for handteringen av situasjonen deltok. Det sterke fokuset på å avdekke smitte og hindre smittespredning skyldes at svineinfluensa er en svært smittsom sykdom som kan spres gjennom luften over flere kilometers avstand. Sjukdommen fører til feber, pustebesvær, hoste og nedsatt allmenntilstand, bortfall av matlyst og vekttap, altså en klassisk produksjonssykdom. I enkelttilfeller er sykdommen dødelig.

Besetningen hvor den første påvisningen skjedde ble slaktet ned kort tid etter. Begrunnelsen var at en håpet å kunne utrydde smitten/avgrense antall nye syke besetninger. Det viste seg imidlertid ganske fort at smitten kunne påvises i grisebesetninger over hele Norge, om lag fire måneder seinere var det påvist svineinfluensa i underkant av 100 forskjellige svinebesetninger. Sett med bakgrunn i den kunnskapen en nå har om utbredelsen av sykdommen kunne en svært trolig unnlatt å slakte ned den første besetningen. Dette er imidlertid etterpåkløskskap.

Det er vanskelig å vite eksakt hvilke råd en fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal komme med når det oppstår en slik situasjon som den en opplevde høsten 2009. Den veterinærfaglige handteringen må overlates til dem som har størst kunnskap innenfor fagfeltet, sjøl om det også kan være et stort sprik mellom hva ulike fagmiljøer anbefaler av tiltak. For Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil det være viktigst å konsentrere seg om å ivareta interessene til de enkeltbønder som blir rammet, enten gjennom egne sjuke dyr eller gjennom begrensninger/restriksjoner som blir pålagt fordi en grenser opp til sjuke besetninger

5.7 Sentrale høringer i perioden

5.7.1 Diverse høringer om import, prosessering, dyrking og bruk av GMO-vekster i Norge

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er med i et nettverk som avgir høringssvar i forbindelse med søknader om import, prosessering, dyrking og bruk av GMO-vekster i Norge. Dette nettverket teller i alt 25-30 sentrale norske organisasjoner med svært forskjellige interesseområder, men som også har det til felles at en er opptatt av bærekraftig produksjon og forbruk av mat. Dette nettverket gjør det mulig å avgi svært kompetente og felles høringssvar på søknader om GMO-vekster i Norge.

I løpet av det siste året har nettverket behandlet søknader som gjelder i alt 7 ulike linjer innenfor 3 ulike plantearter. Det gjelder 5 forskjellig maislinjer, 1 soyalinje og 1 sukkerbetelinje. Felles for 6 av disse linjene er at de er gjort resistente mot glyfosat eller mot bestemte insekter eller mot andre plantevernmidler. Selskapet Monsanto står bak søknadene for de seks glyfosatresistente linjene.

I høringssvarene er det argumentert med at kulturplanter som er utviklet for å tåle store doser av kjemiske plantevernmidler ikke kan inngå i et bærekraftig jordbruk. Det er videre vist til en dramatisk økning i forekomsten av matallergi i de landene som har tillatt bruk av GMO-vekster i mat og at bruk av GMO-vekster har ført til spredning av glyfosatresistente planter fra jordbruksarealer til viltvoksende planter.

Konklusjonen har vært den samme i alle høringssvar, nemlig å avslå søknaden. I tillegg har en hatt med en kommentar til høringsbrevene for disse søknadene. Det er Direktoratet for naturforvaltning som er høringsinstans. Etter nettverkets oppfatning er DN's arbeid med disse høringene kritikkverdig og oppfordringen til DN har vært å legge mer kvalitetssikret arbeid i disse.

5.7.2 Endringer i forskrift om prøving og godkjenning av plantesorter, såvarer og poteter.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag var med på et felles høringssvar med mange av de samme organisasjonene som avga felles svar på GMO-høringer. Denne høringen omfatter regler om bevaringsverdige sorter og produksjon og omsetning av såvare og settepoteter av slike sorter, og unntak for ikke-kommersiell omsetning av såvare.

Høringen tar opp spørsmål omkring bevaring og bærekraftig bruk av plantegenetisk viktige ressurser, bevaringsinteresse for spesielle arter og sorter, definering av opprinnelsesområde for spesielle bevaringsverdige arter/sorter, krav til ensartethet og kvalitet på plantemateriale, avgrensning mellom ikke-kommersiell/kommersiell salg av såfrø og mengdebegrensninger ved omsetning/utveksling av slike frø osv.

Høringssvaret vektlegger at det ikke må lages til regelverk som vil forhindre at vidare bruk av spesielle arter eller sorter blir gjort umulig gjennom et formelt regelverk som i stor grad er tilpasset utvikling og omsetning av kommersiell handelssåvare. Det er viktig å sikre at det mangfoldet av sorter som er utviklet gjennom lang tids praktisk bruk kan fortsette som tidligere, bl.a. gjennom at naboer bytter såfrø eller at det hentes inn såfrø av disse sortene fra andre områder. Det er bare ved på sikre vidare bruk av disse sortene at en samtidig kan sikre de verdifulle plantegenetiske egenskapene som disse sortene inneholder. I høringssvaret er det også vektlagt behovet for økonomiske støtte til en egen kategori av såvareforretninger som skal ha ansvaret for omsetning av dette plantematerialet.

5.7.3 Høyring vedr. forslag om tilskudd ved tap i epleproduksjonen forårsaka av rognebærmøll

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde nokre merknadar og forslag til endring av ordninga.

Det er bra at det er opna opp for erstatning ved tap ved skade av rognebærmøll etter att løyve til å sprøyta med Gusathion vart inndratt i 2006.

Det som i praksis har skjedd er at bruken av plantevernmidlar har gått opp etter at ein har mista det beste middelet før ein har fått nye med like god verknad. No har ein heldigvis hatt lite og små angrep av rognebærmøll dei siste åra, men i 2009 til dømes vart det varsla moderat angrep og tilrådd sprøyting av heile feltet to gonger med Calypso. Dette er det einaste middelet som er tilgjengeleg, men med uklar og dårleg verknad på møll. Hadde ein hatt Gusathion, ville kun ei kantsprøyting av eplefelta løyst problemet og ca 90 % av feltet ville då vera usprøyt. Det har og vore aukande problem med viklar etter at Gusathion gjekk ut. Ein får håpa dei to nye midlane som skal utprøvast i år løyser problema.

Erstatningsordninga bør ta utgangspunkt i St. I eple etter norsk standard. Det er eple til konsum som det vert tap på og ikkje presseple. Det vil ved totalskade normalt utgjera om lag 80 % av volumet.

St. I-andelen må også gå inni grunnlaget for D-K tilskotet og like eins fruktlagertilskotet på det som går via pakkemaskin. Detter er midlar som er løyvd og som ein normalt ville få ved sal i marknaden.

Fruktlagerinspektøren bør vera den som kontrollerar og godkjenner dei partia som kjem inn under ordninga. Han må óg kunne avgjera om partia skal gå direkte til presseri eller om det skal gå via pakkemaskin på fruktlager for sortering før levering til pressing.

Erstatningssatsen bør ta utgangspunkt i målprisen for eple.

I 2009	11,35 kr pr. kg. (Oppgjerspris Summerred, Aroma kr 12,36)
- grossistavanse 13 %	9,87 kr pr. kg

Presspris var i 2009 kr 2,65

På presseple levert direkte er det eitt trekk på kr 0,80 og på eple gått via pakkemaskin kr 1,65
Spart frakt til grossist ca. kr 0,66 (satsar Hardanger Fjordfrukt)

Erstatningssatsen blir då:

Leverert via fruktlager:

Kr 9,87 - (2,65- 1,65) – 0,66 = kr 8,21

Leverert direkte presseri:

Kr 9,87 – (2,65-0,80) – 0,66 = kr 7,56

Ein kan kun akseptera opptil 20 % eigenandel sidan det no er tatt omsyn til at det er St. I og ikkje heile avlinga inklusiv presseple. Det vil og i dei fleste høve vera meir arbeidskrevjande å driva innhausting med rognebærmøllskade i hagen.

Fruktlagera vert no forholdsvis lite økonomisk belasta med dette forslaget når dei får St. I andelen med i grunnlaget for fruktlagertilskott.

Søknadsfrist bør tilpassast produksjonsstilskottet 20. januar. Då har fruktlagra klart full oversikt over pakkeresultatet og grunnlaget for søknaden av DK- tilskottet.

5.7.4 Forskrift om kompensasjon ved restriksjoner i bruk av utmarksbeite pga rovvilt.

Den 24.3.200 sendte Statens landbruksforvaltning ut høring på forskrift om kompensasjon ved restriksjoner i bruk av utmarksbeite pga rovvilt.

I uttalelsen fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag het det bl.a:

Vi vil innledningsvis understreke noe helt avgjørende hovedpunkter når det gjelder beiterestriksjoner grunnet rovvilt.

Dyreiere skal holdes økonomisk skadesløs. (Høyesterett dom 2006, Rendalen)

Beiterestriksjoner skal være midlertidig og knyttet til en akutt skadesituasjon.

Høyesterett dom 2006, Rendalen)

I forbindelse med Stortinget sin behandling av Ot. prp. nr 15 2008 – 2009) ble det i § 24 b foretatt endringer i regjeringens forslag som lød:

“pålegger dyreholder plikt til å beskytte dyr mot skade, sykdom, parasitter, rovdyr og andre farer.

Etter Stortingets endelige behandling har § 24 b nå denne ordlyden:

”pålegger dyreholder plikt til å beskytte dyr mot skade, sykdom, parasitter, og andre farer. “

I SLF sitt høringsbrev foretas det ingen drøfting av hvorfor Stortinget tok ut rovdyr av forskriften. SLF slår bare fast at andre farer, gjelder rovdyr.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at ”beitenekt” med begrunnelse i rovvilttap, må være absolutt siste virkemiddel.

Høyesterett har stadfestet prinsippet om skadesløshet. Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan derfor ikke akseptere at det nå foreslås bare delvis kompensasjon for dyreiere ved vedtak om beiterestriksjoner.

NILF har i notat 09.12.2009 vurdert satsene for kompensasjon ved ”beitenekt” til kr. 8,- per beitedyr og dag for småfe og kr. 37,- per beitedyr og dag for storfe.

SLF har i sitt høringsforslag foreslått kr. 5,- per dyr og dag for småfe og kr. 14,- per dyr og dag for storfe. Videre foreslår SLF at beitebegrensningens varighet må samlet være på mer enn en uke pr. beiteperiode.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at dyreeier skal holdes økonomisk skadesløs ved vedtak om beitenekt grunnet rovvilt”.

5.7.5 Forskrift om nydyrking av myr

Den 8. mars 2010 sendte Landbruks- og matdepartementet ut på høring forskrift om nydyrking av myr.

I høringsutkastet ble det foreslått forbud mot dyrking av myr, med minst 30 cm tjukt torvlag. Det ble også foreslått forbud mot gjenoppdyrking av jordbruksarealer som har ligget unytta i over 20 år, eller som på grunn av manglende vedlikehold av drenering må karakteriseres som myr.

I Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin høringsuttalelse ble det pekt på at:

”Norge har i dag det laveste fulldyrka areal pr. person i ” moderne tid”. Fulldyrka areal pr. person er i dag på 1,75 dekar, mens det i 1979 var 2,10 dekar. Det totale jordbruksareal i drift er på 10.152.000 dekar, av dette er 8.399.000 fulldyrka mens anna eng og beite utgjør 1.753.000 dekar. Fra 2000 har det fulldyrka arealet gått ned fra 8.8 millioner til 8.4 millioner dekar.

Norge har om lag 12 millioner dekar dyrkbar mark. Av dette nesten 7 millioner dekar produktiv skog og 4,3 millioner dekar myr som kan dyrkes. Andel myr av det totale dyrkbare arealet varierer svært mye fra fylke til fylke. For noen fylker vil forslaget ha dramatiske konsekvenser uten at dette er behandlet i høringsbret.

Ifølge tall fra FAO vil verdens befolkning øke fra 6,8 milliarder i dag til 9,1 milliarder i 2050. Med det omfang som underernæring og sult har i dag, må matproduksjon i verden økes med 70%.

Også i Norge er prognosen en befolkningsøkning fra dagens 4,8 millioner til 6 millioner i 2050.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har som utgangspunkt at andelen norsk mat produsert på norske ressurser skal økes mer enn befolkningøkningen.

Nye maskiner og ny dyrkingsteknikk har forandret mulighetene for dyrking og vurderingen av myr som dyrkingsjord. Viktige teknikker her er ”omgraving med skråstilte lag” og profilering”. Det er ikke gjort noen vurderinger I høringsbrevet omkring dette.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at et forslag som har så store konsekvenser for enkeltbrukere, kommuner og regioner ikke kan gjennomføres uten at konsekvensene av forslaget er klargjort på en helt annen måte enn det er pr. dato.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at forslaget trekkes tilbake. Vi krever videre at det igangsettes et arbeid for å kartlegge effektene på:

- klima
- framtidig tilgang på dyrkingsjord

- *næringsutvikling på enkeltbruk og for kommuner/regioner*

Når en slik konsekvensvurdering er gjennomført, kan eventuelt forslaget sendes ut på ny høring.”

Pr. 25.08.2010 har ikke Landbruks- og matdepartementet sluttført arbeidet med høringen.

5.7.6 Høring vedrørende forslag til vernehjemmel i jordloven

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i mange år vært en aktiv pådriver for å få på plass et bedre vern av dyrka og dyrkbar jord i Norge. Organisasjonen sluttet derfor aktivt opp om intensjonen bak forslaget fra Landbruks- og matdepartementet om å sikre deler av det dyrkede arealet gjennom en egen vernehjemmel i jordloven. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mente imidlertid at forslaget på enkelte punkter var utilstrekkelig og kom med noen tilleggskommentarer til det.

- Vernehjemmelen skal ikke bare gjelde for såkalte verdifulle jordarealer. Hjemmelen må også gjelde for jordbruksarealer i mer marginale jordbruksområder.
- Hjemmelen må også omfatte et vern av dyrkbare arealer, ikke bare dyrka arealer, for å sikre framtidige dyrkingsarealer. Den globale klimaendringen forsterker behovet for et restriktivt vern også av mulige framtidige jordbruksarealer.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag aksepterer at omdisponeringsmuligheten blir innskrenket. Denne innskrenkingen må imidlertid ikke bli så rigid praktisert at nødvendige og ønskelige utbygginger på gardsbruk blir umuliggjort. Det vil kunne gjelde utbygging til både tradisjonell landbruksvirksomhet og til nye næringsvirksomhet med basis i gardens ressurser. Dette vil bety at en i noen tilfeller må kunne akseptere at grunnholdningen om at jorda bare skal brukes som vekstmedium, må fravikes.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter at omdisponeringsmuligheten legges til Fylkesmannen.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag konstaterer at mange kommuner har begrensede ressurser til å delta i evt. verneprosesser på en tilfredsstillende måte. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at Landbruks- og matdepartementet må sikre kommunene tilstrekkelige økonomiske midler til å gjøre det mulig. Disse midlene må kanaliseres mot de kommunale eller interkommunale landbrukskontorene. Ikke minst er det viktig å sørge for at grunneiernes interesser i verneprosessene blir sikret på en tilfredsstillende måte.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om at vernehjemmelen skal gjelde fra det tidspunktet forslaget til vern av et område foreligger.

6 Organisasjonsarbeid

6.1 Informasjonsarbeid

Organisasjonens hjemmeside er www.smabrukarlaget.no. Dette er i dag en svært viktig kanal for formidling av nyheter og politiske standpunkt. Hjemmesidene gir i tillegg til formidling av nyheter også god mulighet til å systematisere arbeidet med viktige saker som blant annet jordbruksforhandlingene og ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Ny hjemmeside ble publisert 2. mars 2009.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i løpet av året gått til innkjøp av et digitalt HD (høyoppløslig) videokamera. Arbeidet med å tilrettelegge for bruk av videoopptak er dermed i full gang. Under landsmøtet i 2009 ble det for første gang overført lyd og bilde direkte fra møtet på våre hjemmesider. Dette arbeidet vil bli videreført under landsmøtet i 2010. Det arbeides også med å kunne gjennomføre pressekonferanser og "telefonmøter" på nett-tv.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i løpet av året fått egen side på Facebook, Flickr og Vimeo. Dette er nye sosiale media, hvor organisasjonen kan møte både gamle og nye grupper av mennesker. Det vil imidlertid være behov for en drøfting av hvordan en kan få best mulig effekt av de ressurser som brukes.

Alle fylkeslag har tilgang til e-post og internett, og alle i styret er oppe på nettet. Informasjonsskrivet nett.no sendes til alle lokallagsledere, fylkesledere, fylkessekretærer og styremedlemmer i fylkeslagene samt styret. nett.no kan en abonnere på, og det kan lastes ned fra våre hjemmesider. Ved siden av hjemmesidene og Bonde og Småbruker, er nett.no den viktigste informasjonskanalen ut til de tillitsvalgte. nett.no har kommet ut med 6 utgaver i årsmeldingsperioden.

Som en følge av avtalen med Norsk Landbrukssamvirke har styret, fylkesledere og sekretærer tilgang til intranettet til Landbrukssamvirke.

Ved siden av pressemeldinger er direktekontakt mot journalister den mest brukte arbeidsmåten for å formidle nyheter fra organisasjonen. I tillegg har styret vært aktive med å skrive leserinnlegg og kronikker i årsmeldingsperioden. Prosjektene www.gardsbruk.no og Grønt Spatak har hatt mange oppslag både i sentrale og regionale media.

6.2 Kvinneutvalget

Kvinneutvalget består av:

Hilde K. Mellum leder, Ilona Drivdal, Eli Smedsland og styrets representant Johnny Følling. Vararepresentanter er Yvonne Tonnaer og Fride Gunn Rudi.

Møter:

Vi har hatt to telefonmøter i kvinneutvalget 19. november og 31. august og kontakt per e-post. Hilde deltok på fylkesledersamlingene 26. januar og 2. og 3. september.

Ilona har deltatt på;

- to FOKUS møter for å fremme oppmerksomheten på kvinners rolle i småbruket globalt.
- I samarbeid med Internasjonalt Utvalg skrevet innlegg i debattheftet og representerte kvinneutvalget på seminar med Internasjonalt Utvalg i februar: tema var småbrukets betydning lokalt og globalt
- Represenetererte KU på NBS ungdomsmøte i Aurland i mars, for å diskutere rekruttering og kvinners rolle i småbruket i dag
- Deltatt på kvinnekongress med Via Campesina i april; tema var "Stopp vold mot kvinner"

Saker:

- Ilona tok opp "Vold mot Kvinner" fra Via Campesina møtet i Spania. Dette resulterte i artikkel i Bonde- og Småbruker våren 2010.
- Yvonne Tonnaer undersøkte muligheten for inngå et prosjektsamarbeid med Bygdekvinnelaget om kvinner i landbruket og Innovasjon Norge. Dette ble skrinlagt foreløpig, da det vil kreve en del arbeid for å få det i gang og vi ikke ser oss i stand til å gjøre dette nå.
- Fride Gunn bidro med en flott artikkel i Bonde og Småbruker om likestilt vs likeverd.
- Ilona lager en kvinnekalendar til Landsmøtet i NBS 2010.
- Planlegging av miniseminaret i forbindelse med Landsmøtet i Bergen 2010.

6.3 Ungdomsarbeid

Ungdomsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i årsmeldingsperioden bestått av Rakel Nystabakk og Georg Smedsland, samt Manuella Køvener som leder fram til 1. september 2009. Da gikk Therese Rudi inn i gruppa og overtok ledervervet. Styrekontakt har vært Ole Jacob Christensen fram til 1. november, deretter Rakel Nystabakk. Kontaktperson i sekretariatet har vært Kjell Johan Buraas.

Ungdomsutvalget har i årsmøteperioden hatt ett fysisk møte i tillegg til tre telefonmøter. Blant sakene som har vært behandlet eller diskutert er:

- Innspill til jordbruksforhandlingene
- Profilering av ungdomsutvalget og ungdom i organisasjonen vår
- Ungdomsseminaret i Aurland mars 2010

Ungdomsseminaret på Sogn jord- og hagebruksskule 12. til 14. mars 2010 hadde i overkant av tjue deltakere. Blant temaene var kommende stortingsmelding om landbruk, landbrukssamvirke, økologisk landbruk og tilleggsnæringer. Seminaret har blitt karakterisert som svært vellykket.

14 av fylkeslagene stilte med representant på ungdomsbenken på landsmøtet 2009. Ungdomsutvalget hadde ansvaret for landsmøtelotteriet mot at de fikk halvparten av inntektene.

6.4 Hagebruksutvalget

Ingen store strukturendringar skjedde i samanheng med jordbruksoppgjeret dette året på frukt- og grønnsida. Målprisauke og ein positiv auke i kvalitets- og distriktstilskot på 10 % på frukt og bær må vel seiast å vera positivt. Hagebruksutvalet støtta likevel småbrukarlaget sitt brot under jordbrukstingingane. I fruktspørsmål har det vore tett kontakt med styremedlemer og administrasjon i landslaget.

I landbrukspolitikken lever på mange måtar frukt- og grøntproduksjonane sitt eige liv, med ein svært marknadsnær kvardag. Målprissystemet fungerer tidvis, men er under press frå handelsliberale krefter som vil ha ein enno opnare marknad. For 2010 kan det sjå ut som at prisnivået vil halda seg relativt høgt avdi det er reduserte fruktavlingar ute i Europa. Dermed kan målprisane for eple vera reelle.

Leiar av utvalet har som representant for hagebruksutvalet delteke på nokre møte omkring plantevernproblem i frukt -og grøntproduksjonar. Det er og eit ynskje frå deler av næringa at moderorganisasjonane oppnår ein tettare kontakt med landbruksforvaltinga og politisk leiing når det gjeld hastesaker, for å få ein raskare avklaring på viktige tema. Til dømes rognebærmål-saka viste oss at næringa trong rask avklaring. No vart kanskje dette litt ”storm i eit vassglas”, i og med at dei dystre prognosane ikkje heilt slo til.

Når det gjeld plantesjukdomar, så skal framleis Norsk Bonde- og Småbrukarlag halda på ein ”høg terskel” i høve import. Her er me på linje med landbruksforvalting og også Norsk Gartnerforbund.

6.5 Inn på tunet utvalget

Innledning

Norsk Bonde- og Småbrukarlags Inn på tunet utvalg ble etablert vinteren 2009. Utvalget har hatt et jevnt aktivitetsnivå i perioden og høsten 2009 var utvalget ansvarlig for et eget miniseminar på ”NACU-HEAL”-konferansen på Soria Moria. Utvalget sørget også for egen utstilling på 2009-landsmøtet i samarbeid med Sidsel Sandberg. Utvalget ble reorganisert i januar 2010 og Anne Grutle fra Hordaland ble valgt som leder for utvalget. Utvalget har hatt 4 møter og deltatt på 3 arrangementer i perioden. I tillegg har det vært mye ad-hoc aktivitet via telefon, e-post og andre uformelle kanaler.

Fra 1.7.2009-31.12.2009 hadde utvalget følgende medlemmer:

- Ann-Merete Furuberg *leder, Hedmark (trakk seg etter landmøtet 2009)*
- Torgny Moen, *Buskerud*
- Ragnhild Eklid, *Sør-Trøndelag*
- Svein Narve Veshovda, *Rogaland*
  - *Rådgiver: Ronny Holm, Sentralt*
  - *Sekretær: Ellen-Marie Wilborn Sentralt/ Hedmark*

Nytt utvalg trådte i kraft etter styremøtets behandling 27.1.2010

- Anne Grutle, leder, Hordaland
- Ole-Anton Teigen, Sentralt/Troms
- Eirin Bjune, Nordland
- Einar Grimelid, Buskerud
  - *Ronny Holm, rådgiver/sekretær, sentralt*

Møter i perioden (internt og eksternt)

Utvalgets sekretær har deltatt på til sammen 21 interne og eksterne møter i arbeidsåret.

Arbeidet i NBS Inn på TUNET utvalg og rapportering til styret

Utvalgets viktigste oppgave er å diskutere sentrale IPT-spørsmål og være et rådgivende utvalg for styret og representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag i eksterne fora. I tillegg arbeider utvalget med å markedsføre Inn på TUNET i egen medlemsmasse, samt informere utad til etablerte IPT-tilbydere eller de som vurderer å starte denne type aktivitet. Utvalget planlegger også et kartleggingsarbeid for å skape en oversikt på eksisterende NBS-medlemmer som har et oppegående IPT-tilbud, med det formål å danne et eget internt nettverk.

Faglig møtearena

Faglig møtearena for Inn på TUNET administreres av Innovasjon Norge og skal primært gi råd til Landbruks- og matdepartementet i forhold til forvaltningen av Inn på TUNET. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har en fast representant i utvalget.

I perioden har det vært 5 møter i arenaen. Av sentrale arbeidsoppgaver har "Inn på TUNET løftet" og kvalitetssikringsprosjektet vært blant det viktigste. Det har også vært et fokus på kompetansebygging og utdanning. Flere videregående skoler samt Universitet for Miljø- og Biovitenskap på Ås arbeider for å utvikle studieretninger som omfatter Inn på TUNET. I tillegg utvikles det og arrangeres en rekke lokale og sentrale kurs av både offentlige og private aktører. Mer informasjon om hvilke kurs- og utdanningstilbud som finnes til en hver tid er i stor grad gjengitt på www.innpaaturnet.no.

Inn på TUNET løftet

Dette 3-årige prosjektet er et resultat av jordbruksforhandlingene 2009. Det er bevilget totalt 15 millioner over 3 år over jordbruksavtalen, samt 3 millioner fra Kommunal- og Regionaldepartementet. Høsten 2009 var Norsk Bonde- og Småbrukarlag representert i styringsgruppen som skulle utforme programnotatet med retningslinjer og detaljer for hvordan midlene skulle fordeles. Kun kommuner har anledning til å søke midler, og ved søknadsfristens utløp den 10. mai hadde nærmere 100 kommuner fra alle landets fylkes sendt inn søknader. 37 kommuner slapp igjennom nåleøyet, hvorav flere med 2- eller 3-årige prosjekter. Det vil fortsatt være mulig å søke om midler for 2011 og 2012, men størstedelen av potten på 18 millioner er allerede bundet opp.

Kvalitetssikringsprosjektet

Kvalitetssikringsprosjektet var en sentral del av handlingsplanen for Inn på TUNET som Landbruks- og Matdepartementet godkjente høsten 2007. Norges Bondelag ble utpekt som ansvarlige for prosjektet, men Norsk Bonde- og Småbrukarlag har sammen med KS, Fylkesmannens landbruksavdeling og KSL-Matmerk vært representert i styringsgruppa for

prosjektet. Arbeidet startet høsten 2008 og ble avsluttet og overlevert formelt til KSL-Matmerk, som får ansvaret med å forvalte verkøyet, den 16. juni 2010. Verktøyet er bygd på samme mal som HMS-arbeidet i "KSL-standard". Verktøyet er oppbygd av 3 deler, en generell del om HMS, en spesiell del om HMS og en del som tar for seg avtaler, kontraktsbetingelser, faglig kompetanse, lovverk, økonomi m.m

Målet med kvalitetssikringsverktøyet er å stimulere Inn på Tunets grunnleggende formål om å tilby meningsfylte, forutsigbare og trygge aktiviteter i et levende natur- og gårdsmiljø, som skal være et attraktivt supplement for oppvekst-, undervisnings-, helse-, arbeids- og velferdssektoren. Arbeidet med å utforme kurs ble gitt til landbrukets HMS-tjenste, som i løpet av høsten 2010 setter i gang regionale kurs basert på kvalitetssikringsverktøyet.

Arbeid med nettsidene www.innpaatumet.no.

Denne siden fungerer som en nasjonal portal for Inn på Tunet og driftes i dag av det Kgl. Selskap for Norges Vel.

Siden omfatter i dag en fylkesvis oversikt over Inn på Tunet tilbydere, daglige nyhetsklipp fra forvaltninga, aviser og interesseorganisasjoner, samt egenkomponerte nyheter med relevant IPT-stoff fra hele landet. Høsten 2010 starter et utvalg som er utgått av faglig møtearena et større evalueringsarbeid for nettsidene hvor hovedoppgaven blir å komme med forslag til nettsidens rolle for fremtiden. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i utvalget.

Nasjonal Inn på Tunet konferanse i Trondheim 25.-26.05.10

NBS var representert med egen stand på den årlige landskonferansen for Inn på Tunet. Konferansen var i plassert til Trondheim. Ca. 300 deltakere var påmeldt, noe som er rekord. Dette bekrefter at interessen for Inn på Tunet-virksomhet øker kraftig i omfang.

På konferansen varslet statssekretær i Landbruks- og matdepartementet Ola T. Heggem om det var igangsatt et arbeid med en Nasjonal strategi for Inn på tunet. Strategien skal bidra til utvikling av tverrsektorielle mål for tjenesteutviklingen og forankring av Inn på tunet i andre fagsektorer og forvaltning. Deokumentasjon, forskning, utdanning, kompetanse, kvalitetssikring, økonomi og organisering vil være viktige temaer. Det legges opp til en bred prosess med ferdigstilling av strategien i 2011. Heggem signaliserte samtidig et ønske om et forpliktende samarbeid og en felles politikk på området for flere departementer. Dette gjelder spesielt skole-, helse-, omsorgs-, arbeids-, og velferdssektoren som ifølge Heggem i større grad selv bør være med å utvikle innholdet i tjenestene.

Jordbruksforhandlingene

Se kapittel 5.2.4. for mer informasjon om prioriteringene av Inn på Tunet i årets jordbruksforhandlinger.

6.6 Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan

6.6.1 Innledning

Styret har også det siste året videreført den vedtatte strategi- og arbeidsplanen for organisasjonen.

Det har vært lagt vekt på å få til en plan som både sier noe om organisasjonens hovedsatsingsområder og de mer konkrete underarbeidsområdene med tilhørende strategier. Til de enkelte strategiene hører konkrete tiltak som ikke er vist i oppstillingen som følger under.

Arbeidet med strategi- og arbeidsplanen er noe av det viktigste arbeidet som styret gjør gjennom året. Styret satte i fjor ned et eget styreinternt utvalg som gikk gjennom gjeldende plan og kom med forslag til endringer eller omprioriteringer. En del av forslagene fra utvalget er tatt inn i planen etter vedtak i styret.

6.6.2 Hovedsatsingsområder

Politikk og samfunn

Mål:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal engasjere seg på alle områder som har betydning for bonden sine økonomiske, sosiale, og kulturelle levekår og arbeide for en nasjonal landbrukspolitikk som møter de globale miljø- og klimautfordringene.

Strategi 1   Arbeide for bedre økonomi i jordbruket og bedre utnyttning og bevaring av landbrukets og bygdenes ressurser

Denne strategien inneholder tiltak som jordbruksforhandlinger, arbeid med jordvern, rovviltforvaltning, viktige høringer, næringsutvikling osv. Det siste året har vært preget av arbeidet med innspill til ny stortingsmelding om landbrukspolitikken. Organisasjonen gjennomførte et eget samvirkeseminar i forbindelse med landsmøtet høsten 2009.

Strategi 2   Arbeide tett opp mot Regjering, alle folkevalgte nivå og offentlig forvaltning for å sikre innflytelse og medvirkning samt en revidering av gjeldende nasjonale landbrukspolitikk

Systematisk kontakt med politisk ledelse i flere departementer og mot viktige komiteer på Stortinget. Også til denne strategien hører aktiviteter rette mot arbeidet med ny stortingsmelding om landbrukspolitikken.

Strategi 3   Bidra til at regjeringens målsetting om 15 prosent økologisk produksjon og forbruk blir realisert

Prosjektet Økt Økologisk er slutført i løpet av året.

Strategi 4   Arbeide med klima- og miljøspørsmål

Landbrukets energi- og klimautvalg, eget internt klimautvalg, deltakelse i styringen av tiltaksprogrammet over jordbruksavtalen. Organisasjonen har ikke hatt ressurser til å gjøre følge opp denne strategien på en god nok måte, sjøl om det indirekte er arbeidet med problemstillingene i forbindelse med innspill til den nye stortingsmeldingen.

Strategi 5   Styrke vårt internasjonale engasjement

Medlem i Via Campesina og ECVC. Eget internasjonalt utvalg som følger disse sakene spesielt.

Kommunikasjon og samarbeid**Mål:**

Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal målbare sin politikk på en engasjerende og troverdig måte

Strategi 1   Arbeide for å tydeliggjøre politikk og verdigrunnlag

Videreutvikle en egen mediestrategi for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, interne og eksterne kommunikasjonsplaner, etablering av nytt medlemsregister, delta i den politiske debatten

Strategi 2   Styrke samhandlingen mellom de forskjellige nivåene i organisasjonen

Fysiske møter, telefonmøter, skaffe ressurser for å gjennomføre disse møtene

Strategi 3   Utnytte samarbeidende organisasjoner i framføring av politisk argumentasjon

Samhandling med andre organisasjoner med samme verdi- og politikkgrunnlag.

Organisasjon og økonomi**Mål:**

Norsk Bonde- Småbrukarlag skal framstå som en attraktiv organisasjon for bønder og alle som er opptatt av landbruk og matproduksjon.

Strategi 1   Styrke økonomien i laget

Fokus på verving, søke prosjektmidler

Strategi 2   Motivere til økt innsats i organisasjonsarbeidet

Arrangere møter av faglig og politisk karakter, økonomisk støtte til arrangement på fylkes- og lokalplan

Strategi 3   En løpende og kritisk gjennomgang av arbeidsoppgaver, prioriteringer og organisering i hele organisasjonen

Bevissthet omkring ansvarsforholdene mellom ulike nivåer i organisasjonen. Oppstart av organisasjonsprosjekt som ser nærmere på strukturer og samspill innenfor organisasjonen.

Strategi 4 Drive en effektiv og god forvaltning av medlemsregister og medlemskontakt

Nytt medlemsregister

Strategi 5 Kartlegging av "ressursene" i organisasjonen

Ressursdatabase

Strategi 6 NBS 2013

Strategi 7 Utvikle strategier for et godt arbeidsmiljø i hele organisasjonen

Ferdigstille internkontrollen, plan for etter- og videreutdanning, medarbeidersamtaler

Strategi- og arbeidsplanen blir lagt fram for styret til behandling to ganger i året og justert fortløpende dersom det er behov for det. Det er primært de mer konkrete tiltakene under hver strategi som blir justerte. Strategiene ligger fast over lenger tid.

6.7 Ny sentral bank- og forsikringsavtale fra 1.1.2010

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i lang hatt forsikrings samarbeid med Gjensidige. Etter at Gjensidige startet bank, ble det også aktuelt å ta med den delen i avtalen. Etter forhandlinger i 2009 vedtok styret om høsten å inngå ny avtale for 10 år med Gjensidige. Avtalen kan reforhandles i perioden, og skal gjennomgås senest etter 5 år. Ny avtale gjelder fra 1.1.2010.

Forsikringsfordeler:

- Økt rabatt: Har medlemmene 3 eller flere forsikringer får de 20 % rabatt på private forsikringer. På driftsrelaterte forsikringer får de med tre eller flere forsikringer, opptil 30 % rabatt. Tidligere var maksimal rabatt 20 %. Utgangspunktet er 20 % rabatt, og så får en 3 % ekstra om en har gjennomgått "Trygg bonde konseptet". Veldig mange tilfredsstillende dette enkelt. I tillegg får medlemmer i Landbrukets HMS-tjeneste ytterligere 4 %, dvs, at en er oppe i 27 % rabatt. På toppen får en 3 % rabatt om en har gjennomgått kurset "Praktisk HMS arbeid".
- Har en færre enn 3 forsikringer, får en 16 % rabatt. mot 14 % tidligere. Dette gjelder både private forsikringer og driftsforsikringer.

De økte rabattene betyr at det blir enda gunstigere å ha forsikringene i Gjensidige og være medlem i Småbrukarlaget. En skal være klar over at også ikke-organiserte får en viss rabatt i Gjensidige, om de har mange forsikringer samlet. Det betyr at en ikke kan regne med at en får opp til 30 % billigere forsikring om en melder seg inn i Bonde- og Småbrukarlaget. De uorganiserte kan imidlertid ikke få mer enn 14 % rabatt, noe som gjør at det er betydelige summer å spare på medlemskap uansett.

Livsforsikring

Foreløpig gjelder samme medlemsfordel som tidligere, dvs at NBS medlemmer slipper å betale årlig stykk-kostnad på kr 360. Den nye avtalen inneholder en intensjon om å få på plass en avtale om gruppeliv. Utfordringen er å få stor nok oppslutning, slik at den tilfredsstillende myndighetenes krav.

Bankavtale

Gjennom bankavtalen er medlemmer i NBS sikret de beste betingelser i Gjensidige bank. Medlemmer får en rentefordel både på lån og innskudd. Pr 2010 er rentefordelen på landbrukslån 0,25 %.

Organisatorisk

Den nye avtalen med Gjensidige inneholder, i likhet med den forrige, en kompensasjon til Norsk Bonde og Småbrukarlag for arbeidet med forsikringsspørsmål. Mye av denne videreføres til fylkeslagene ut i fra hvor mange medlemmer i hvert fylke som har kundeforhold til Gjensidige.

Avtalen inneholder også et punkt om nøytralitet i forhold til andre organisasjoner. Norsk Bonde og Småbrukarlag er ikke fornøyd med at Gjensidige og Norges Bondelag i ettertid har inngått ny avtale som medfører noe større rabatter til medlemmene i Bondelaget.

I forbindelse med landsmøtet på Gardermoen høsten 2009 ble det arrangert forsikringssamling for fylkesledere, sekretærer m.fl. Hovedtema var ny forsikringsavtale samt info fra Landbrukets HMS-tjeneste.

Samarbeidsavtalen inneholder bestemmelser om et kontaktutvalg på landsplan og samarbeidsutvalg på lands og regionplan. På landsplan har det ikke vært formelle møter i perioden oktober 2009 til september 2010, men det har vært kontakt pr telefon og e-post.

6.8 Rådgiving i forsikring, økonomi, pensjon m.m.

Svein Løken, Oppland, er engasjert i deltidsstilling for å svare på spørsmål fra medlemmene på disse områdene. Tilbudet er en del av samarbeidsavtalen med Gjensidige Forsikring.

Løken er tilgjengelig på e-post og telefon. Han har fast kontortid to dager i uken, men er stort sett tilgjengelig også utenom disse tidene.

Henvendelsene varierer mye gjennom året. Om våren er det mange som spør om skatt og regnskapsspørsmål. Vinteren 2010 var det mange som kontakt om den nye bank- og forsikringsavtalen. Flere av disse var ikke medlemmer, men vurderte å bli. Våren 2010 var det en merkbar økning i antall henvendelser fra medlemmer som fører sitt eget regnskap. Totalt er det notert ca 150 henvendelser siste år, men en del av disse gjelder samme sak. Flere og flere av henvendelsene kommer på e-post.

De fleste som bruker tjenesten, har mindre spørsmål som kan avklares raskt. Noen saker er større, og Løken har engasjert seg i en del slike. De som henvender seg med større saker, får først og fremst råd om hvordan de skal angripe saken videre, og hvor de kan hente ytterligere hjelp.

Løken sitter i det sentrale forsikringsutvalget med Gjensidige.

6.9 Solidaritetsfondet for småbrukere

Solidaritetsfondet for småbrukere

Årsmelding 2010

Styret for fondet:

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Helene Skogli, Oppland

Olav Randen, Buskerud

Terje Holen, Oppland

Geir Grosberg, Oppland (leder)

Pr. 1. september er kapitalen i fondet på 40 262 kroner.

Fondet har bevilget 30 000 kroner til en småbruker i Troms. Dette var en beitetvistsak.

Videre er det bevilget 20 000 kroner i en sak i Oppland. Denne saken inneholdt det meste, gjerding, vegrett og beitebruk. Representant for fondet var direkte inne i denne saken og bisto. Under et forliksmøte i sommer ble det oppnådd enighet i konflikten til beste for alle parter. Slike saker har lett for å trekke ut i tid, og tærer hardt både på kapitalen og psyken.

Det må nevnes at medlemmer av fondsstyret ikke mottar noen godtgjøring for arbeidet i fondet. Med utgifter til regnskapsføring og noen andre småposter sier det seg selv at det ikke er mye midler igjen til utdeling.

I år har vi hatt to saker til behandling, i fjor hadde vi tre saker. Dette er ingen stor aktivitet, og det skal vi være glade for. Men det viser tross alt at det er et behov ute blant småbrukere for å få litt bistand, både moralsk og økonomisk. Det er å håpe at vi klarer å mobilisere medlemmer, lokallag og fylkeslag til å samle inn midler til fondet, slik at det framover også kan yte bistand til småbrukere som er kommet i en vanskelig situasjon.

6.10 Studiearbeid

Den lokale kursaktiviteten har stor betydning for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, både for organisasjonen som helhet og for det enkelte medlem. Gjennom vårt medlemskap i Studieforbundet Natur og Miljø får vi muligheten til å kvalitetssikre denne aktiviteten. Forutsetningen for kurstilskudd er at det foreligger en godkjent studieplan som beskriver innhold og arbeidsmåter for opplæringen.

Det ble i 2009 gjort noen endringer i tilskudsreglene. For å få tilskudd må et kurs være på minimum 8 timer, men det sies ikke nå noe om minste antall deltakere. Tilskuddsatsene fastsettes årlig, og for 2010 er satsen satt til 75 kroner pr. studietime etter å ha vært nede i 60 kroner på slutten av 2009. Maksimal utbetaling pr. kurs er 3.000 kroner. I 2009 fordelte Studieforbundet 103.550 kroner til ulike lag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, noe som var en liten nedgang fra året før. 605 kursdeltakere gjennomførte til sammen 1606 kurstimer på 92 kurs.

Kursaktiviteten har gått markert ned i 2010 med 43 avsluttede kurs første halvår. Den mest brukte studieplanen har vært "Foran jordbruksforhandlingene". Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i perioden laget en studieplan: Foran jordbruksforhandlingene 2010, Vegen mot ei ny stortingsmelding om norsk landbruk og matproduksjon.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag søkte våren 2010 Studieforbundet Natur og Miljø om tilskudd til pedagogisk utviklingsarbeid, og søknaden ble innvilget med lovnad om 50 000 kroner til slikt arbeid.

6.11 Familien Lies fond til fremje av småbruk

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er fondsstyre i Th. Eriksen Lies fond til fremje av småbruk. Styret har vedtatt at det ikke kan deles ut fondsmidler om kapitalen er under 500 000 kroner. Fondsstyrer er Ole-Jacob Christensen.

I 2008 tildelte styret Alf Pedersen fra Troms 20.000 kroner. I 2009 ble det ikke delt ut midler fra fondet.

6.12 Samarbeid med Norsk Landbrukssamvirke

Avtalen med Norsk Landbrukssamvirke består av to avtaler. Den første avtalen har som formål å sikre en samordning av/samarbeid om viktige saker som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og samvirkeorganisasjonene arbeider med. Avtalen gir Norsk Bonde- og Småbrukarlag representasjon i styret og rådet for Norsk Landbrukssamvirke mens Norsk Landbrukssamvirke er representert i representantskapet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen sikrer dessuten Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltakelse i de faglig/politiske arbeidsgruppene som drives i regi av Norsk Landbrukssamvirke. Dette gjelder rådgivende utvalg næringspolitikk, rådgivende utvalg kommunikasjon, landbrukets risikogruppe, og rådgivende utvalg for forskningsbasert innovasjon. Dette gir oss innsikt og kompetanse på mange viktige områder som vi ellers ville brukt mye tid og energi på å skaffe oss.

Den andre avtalen er utformet med tanke på å forankre et regionalt samarbeid om viktige saker gjennom utvikling av samarbeidsnettverk og møtearenaer mellom samvirket, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag. Denne avtalen sikrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag et visst økonomisk bidrag som skal gi organisasjonen mulighet til å delta i dette samarbeidet. For 2010 vil bidraget være 458.000 kroner.

6.13 Arbeid i valgnemnda

Valgnemnda som forberedte valget ved landsmøtet høsten 2009 fikk sterk kritikk for måten den hadde gjennomført sine oppgaver på, til tross for at organisasjonen i flere år har investert i egne kurs for valgnemnda om nemndas oppgaver, arbeidsmåter og ansvar.

Styret vedtok i januar 2010 retningslinjer for valgnemnda i Norsk Bonde- og Småbrukarlag for å sikre at dette arbeidet blir gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Retningslinjer for valg nemnda i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

- Valgnemndas oppgave er å legge fram forslag på navn på personer til landsmøtevalgte verv i Norsk Bonde- og Småbrukarlag for landsmøteutsendingene. Dette omfatter ikke forslag på navn til personer i valg nemnda.
- Det skal hvert år gjennomføres kurs i valgkomitearbeid for samtlige medlemmer i nemnda.
- Generalsekretær skal være fast sekretær for nemnda og har møterett i nemndas møter. Generalsekretær deltar ikke ved intervju av kandidater og ved avstemming i nemnda.
- Leder av valg nemnda skal i samarbeid med sekretariatet sende forespørsel til sittende tillitsvalgte om gjenvalg/ikke gjenvalg på kommende landsmøte innen 1. juni med svarfrist 20. juni.
- Leder av valg nemnda skal i samarbeid med sekretariatet sende ut forespørsel til lokallagene om navn på kandidater til landsmøtevalgte verv til kommende landsmøte innen 1. juli. Svarene fra de sittende tillitsvalgte skal følge med som informasjon til lokallagene. Fristen for innsending av navn på kandidater til leder av valg nemnda settes til 1. august.
- Som minimum skal alle lederkandidater innkalles til intervju med valg nemnda. Valg nemnda kan også kalle inn kandidater til andre posisjoner etter behov.
- Varamedlemmene i nemnda skal fortløpende orienteres om framdriften i arbeidet. Dette ansvaret tilligger leder av nemnda.
- Varamedlemmer skal innkalles, så langt det er mulig, dersom det faste medlemmet melder avbud til et møte.
- Alle som er forespurt av valg nemnda om de stiller seg til disposisjon for organisasjonen skal motta skriftlig beskjed om valg nemndas endelige prioritering.
- Valg nemnda skal ha sin endelige prioritering klar til 1. oktober.

Retningslinjene er utarbeidet for å lage en struktur på arbeidet i valg nemnda og derigjennom sikre framdrift i arbeidet slik at innstillinger til landsmøtet kan være ferdige i god tid før landmøtet. Retningslinjene inneholder imidlertid også punkter som skal sikre at hele valg nemnda, inklusive varamedlemmene, er delaktig i det som skjer i nemnda.

Ved utgangen av beretningsåret var valg nemnda i rute med sine oppgaver. Lokallagene ble tidlig varslet om årets landsmøte, det er gjennomført kurs for valgkomiteen, det er innhentet opplysninger fra sittende tillitsvalgte hvorvidt de ønsker gjenvalg eller ikke og resultatet av denne undersøkelsen er formidlet videre til alle lokallag/fylkeslag med oppfordring om å komme med forslag på kandidater til tillitsverv i organisasjonen.

6.14 Aksjonsutvalget

Medlemmer i utvalget er: Ståle Støen, leder, Annette Jørstad, Knut Sjøvold og Svein Kåre Eggebø.

Styrets mandat for utvalget var:

- *Tiltak fram til forhandlingene starter med Bondelaget ca. 10.april*
- *Aksjoner - markeringer ved brudd med staten*
- *Markeringer etter inngått avtale*
- *Aktiviteter under selve forhandlingene*

Utvalget har hatt ett fysisk møte og ellers hatt hyppig kontakt på e-post og telefon i tida rundt utarbeidelse av primærdokument og jordbruksforhandlingene. Utvalgets leder deltok på representantskapets møte den 24. mars og orienterte om innstillinga fra utvalget. Aksjonsutvalget har i sitt arbeid bygd på det grundige og verdifulle arbeid som ligger i strategiutvalgets innstilling. Anbefalingene fra strategiutvalget er av stor verdi for organisasjonen og må ikke støve ned i arkivet.

Utvalget har gjennom oppslag i Bonde og Småbruker og nett.no bedt organisasjonen sette aktuelle markeringer og aksjoner på dagsorden og om innspill til aksjonsutvalget fra lokallag, fylkeslag og enkeltmedlemmer. Utvalget fikk noe respons, men utvalget vil samtidig presisere at forberedelse til og gjennomføring av markeringer og aksjoner må være solid forankra hos medlemmene i organisasjonen.

Aksjonsutvalget opplever at organisasjonen ikke er helt i mål med å avgrense utvalgets rolle og ansvar. I forbindelse med bruddet ved årets jordbruksforhandlinger, ble det stilt store forventninger til utvalgets evne og kapasitet til å gjennomføre godt tilpassa markeringer/aksjoner. Utvalget vil peke på at ingen av utvalgets medlemmer var knytta opp mot forhandlingene eller forhandlingsutvalgets/styrets medlemmer. På den måten var det krevende å sette seg inn i forhandlingenes utvikling og konfliktområder.

Videre er utvalget lite kjent med om de tiltak som utvalget anbefalte igangsatt i sin innstilling, er gjennomført i organisasjonen. Aksjonsutvalget har heller ingen beslutningsmyndighet overfor verken administrasjonen, fylkes eller lokalledet. Dessuten har utvalget intet budsjettmessig handlingsrom.

Aksjonsutvalget vil anbefale at:

- Det utarbeides planer for markeringer/aksjoner på flere avgrensede områder slik som: jordvern, beitebruk/rovviltforvaltning, importvern, GMO, dyrevelferd, ressursforvaltning med mer
- Styret må avklare tydeligere rolle og ansvarsområde for utvalget
- Styret/representantskap må avklare de økonomiske rammene til utvalget
- Styret/representantskap/landsmøte må drøfte og sette i verk forberedende tiltak, foreks de som ligger i utvalgets innstilling.
- Styret/representantskapet/fylkeslag og lokallag bør forsterke fokuset på alliansebygging

6.15 Utmarksutvalg

Utmarksutvalget ble opprettet på styremøte i juni. Utvalget består av: leder Inge Staldvik, Annette Jørstad og Olaug Bergset
Kontaktperson NBS og sekretær: John Petter Løvstad

Følgende mandat er vedtatt for utvalget:

Utvalget påtar seg følgende etter henstilling fra styret i NBS og/eller sekretariatet i NBS:

- Uttalelser i høringssaker
- Uttalelser om generelle spørsmål knyttet til utmark
- Saksutredning etter forespørsel eller på eget initiativ.

- Uttalelse i forhold til jordbruksforhandlingene
- Uttalelse i forhold til Stortingsmeldingen om landbruk og mat.
- Sender inn saker/spørsmål styret bør ta stilling til.

Grappa definerer egne ”spesialfelt” hvor leder koordinerer arbeidet. Dette kan være rovvilt, beiterett, vernespørsmål, jordvern, kulturlandskap osv.

Grappa innhenter opplysninger fra personer med spesielle kunnskaper ut fra sakstype. Styret i NBS kommer med navn på kontaktpersoner for slik innhenting.

Grappa arbeider via telefon og/eller e-post. Ved ekstraordinære saker, tar gruppas leder kontakt med NBS for avtale om konkrete møter, bl.a. for å avklare økonomisk kompensasjon ved slik møtevirksomhet. Der det er naturlig møtes grappa ved andre tilstelninger i regi av NBS.

Dette mandatet gjennomgås en gang pr. år for eventuelle justeringer.

7 Internasjonalt arbeid

7.1 Internasjonalt utvalg

NBS er medlem av den internasjonale småbrukerbevegelen La Via Campesina.

For tiden består IU av leder Stein Brubæk, nestleder Merete Furuberg, sekretær Marit Jordal, mediaansvarlig Ole Jacob Christensen, Anne Røde, Ilona Drivdal, Hans Steinar Staland (Ståle Støen fra 1. mars 2010) og med Ingeborg Tangeraas, Inger Dag og Berge Furre som ressurspersoner for utvalget.

Våre internasjonale verv er :

Stein Brubæk i ECVC, komité for matsuverenitet

Marit Jordal i ECVC.

Ingeborg Tangeraas, vara for Marit Jordal i ECVC og for Josie Riffaud i Via Campesinas internasjonale koordinasjonskomite.

Merete Furuberg, medlem i La Via Campesina sin komité for Sustainable Peasant Farming

2. halvår 2009 hadde IU to styremøter hvorav det ene ble et arbeidsmøte pga lavt oppmøte. Nestleder deltok i VC sin konferanse om Sustainable peasant farming i Malaga i juli 2009. IU var medarrangør i internasjonal matdag den 16. oktober.

Leder deltok i FAO sin konferanse om Matvaresikkerhet i Roma som representant for NBS. Ilona Drivdal, i samarbeid med Hedemark BS, har gitt ut boka "Rondane-Kilimanjaro, vennskap flytter fjell". Flere av medlemmene har skrevet artikler og mediaansvarlig har skrevet jevnlig internasjonale landbruksinfo.

Ingeborg deltok i alternativ G8 møte på Sardinia juli 2009. I tillegg europeisk planleggingsmøte før klimakonferansen i København, samt generalforsamlingen for ECVC i Brussel.

Marit Jordal deltok i følgende : -7. og 8. sept. -2009 : Styremøte, ECVC i Brussel, 19. sept. -09. Innlegg om Via Campesina på konferansen "Ecology and Forests for Public Health" på Soria Moria, Oslo. 11. og 12. sept. -09 : Var på ECVCs Generalforsamling i Brussel, sammen med Ingeborg Tangeraas. 3. og 4. nov. -09 : Deltok, for ECVC, på "Womens Working Group" i Santiago de Compostela, Spania. 18. og 19. des. -09 : Styremøte, ECVC i Brussel.

Under landsmøtet på Gardermoen 30. oktober 2009 vedtok IU en arbeidsplan for 2010. Vi ønsket å gjennomføre

- en studietur som grunnlag for å arbeide mer med begrepet "Matsuverenitet"
- Utarbeide operativ landbrukspolitikk i Norge i lys av begrepet "Matsuverenitet" som et innspill til den nye Stortingsmeldingen.
- Søke statstilskudd til for å gjennomføre dette.
- Arrangere en landbrukskonferanse for å samle kunnskap fra prosjektet og studieturen og bearbeide innspill til den nye Stortingsmeldingen.
- Samarbeide med de jordløse sine organisasjoner i Mellom-Amerika (MST).
- Være aktive i media.

- Skjøtte våre internasjonale verv.

Vi fikk dessverre avslag på vår søknad om ekstern finansiering av prosjektet. Derfor måtte vi arbeide med en redusert versjon som bl.a. besto i å arrangere landbrukskonferansen. Denne ble holdt på Miljøhuset i Oslo i april 2010.

IU gav ut i vår et artikkelhefte som innspill til den nye Stortingsmeldingen om norsk landbruk og matproduksjon. Både konferansen og debattheftet har sterkt preget NBS sitt innspill til den nye Stortingsmeldingen.

Leder var invitert til årsmøtet for Rogaland BS for å presentere tanker om norsk matsuverenitet. Leder har også hatt en del kontakt med Rakel Nystabakk som var prosjektleder for NBS sine innspill til den nye stortingsmeldingen om landbrukspolitikk. Rakel Nystabakk reiste på en samling i regi av Unge Bønder, La Via Campesina Europa.

Anne Røde møtte i UD for å diskuterte LVC sitt arbeid for å sikre bønders rettigheter til jord og matproduksjon. Dette var i forbindelse med Menneskerettighetsrådet i Geneve sitt møte.

I 2010 arbeider Ingeborg, Merete og Ilona med en kalender for 2011. IU ved Merete arbeider om å få Sofie-prisen tildelt Vandana Shiva. Merete har i tillegg vært vertskap i 5 mnd. for 2 kenyanske ungdommer og skal tilsvarende være vertskap for 3 ungdommer fra El Salvador i høst. Flere av utvalgets medlemmer har vært vertskap for ungdommer fra Natur og Ungdom i sommer.

Ilona har i krysningpunkt mellom Kvinneutvalget og IU med innlegg i konferanse om bevaring av kulturlandskap. IU har vært representert på styremøte i ECVC i Brussel med Ingeborg, Stein har deltatt i arbeidsmøte om matsuverenitet i Brussel og et informasjonsmøte om forskning på alternative matvaresystemer. IU var også representert i VC sin kvinnekongress i Spania. IU har også deltatt i forberedende møte til Globaliseringskonferansen som vi er medarrangør til.

Merete har i tillegg vært vertskap i 5 mnd for 2 Tanzanianske ungdommer (et opplegg for Spor, ungdomsutveksling innen Vennskap Nord-Sør) og skal tilsvarende være vertskap for 4 ungdommer fra El Salvador i høst (et opplegg for Latin-Amerikagruppen i samspill med Grønt Spa'tak).

IU har jevnlig gitt ut internasjonal landbruksinformasjon (Ole Jacob), flere av medlemmene har skrevet artikler og det er gitt ut støtteerklæringer, bl.a. til MST (de jordløse sin sak.)

8 Prosjekter

8.1 Slipp oss til – ungdom inn i landbruket 2009-2010

Prosjektet ”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” ble startet i 1998 som et samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bygdeungdomslag og Natur og Ungdom. Målet har hele tiden vært og er fortsatt å øke rekrutteringen til landbruket, bidra til miljøvennlig matproduksjon og styrke bosetningen i distriktene.

Arbeid med å få ledige bruk ut for salg

”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” er et nasjonalt rekrutteringsprosjekt med fylkesvise prosjekter. Prosjektlederne i fylkene jobber aktivt opp mot kommunene for å få kartlagt tomme bruk slik at disse kan legges ut for salg. I 2009 -2010 har vi hatt fire aktive prosjekter hvor av en av dem ble avsluttet i slutten av 2009. Det nyeste prosjektet ble startet i Hordaland i 2009 og har i løpet av perioden 2009 – 2010 kommet godt i gang med arbeidet med å kartlegge tomme gardsbruk. Prosjektleder samarbeider godt med fylkesmannen i Hordaland og kommuneledelsen i den første kommunen prosjektet ble startet i, Kvinnherad kommune. Til nå har prosjektleder i samarbeid med kommunen kartlagt 250 tomme gardsbruk i Kvinnherad kommune og startet opp arbeidet i Samnanger kommune.

Et godt samarbeid mellom prosjektleder, fylkesmannen og den politiske ledelsen i kommunene gjør at prosjektet forankres i kommunene, og fører til at flere kommuner ser potensialet i å omsette flere bruk og på den måten skape nytt liv i kommunen.

Gardsbruk.no

Nettsiden www.gardsbruk.no er den viktigste møteplassen for kjøp, salg og utleie av gardsbruk i Norge og drives av prosjektansvarlig for ”Slipp oss til”. Med mellom 500 og 800 besøkende hver dag har nettsiden et snitt på ca.20 000 brukere i måneden. I perioden 2009 – 2010 har det blitt gjort endringer på nettsiden som har gjort den mer brukervennlig. Ved å innføre krav til utfyllende annonser er det blitt enklere for den som ønsker å selge, kjøpe eller leie bruk og finne frem til det bruket de leter etter. I forrige periode 2008 – 2009 ble det lagt til muligheten for å legge ut ”ønskes kjøpt” – annonser slik at det ble mulig å annonsere for et ønsket gårdsbruk. I 2009 – 2010 ser vi at dette var et etterlengtet marked da det til enhver tid ligger mellom 150 – 200 annonser for gardsbruk som ønskes kjøpt. Samtidig ligger det mellom 130 – 170 annonser for gardsbruk som er til salgs.

Media og spredning av prosjektet

Prosjektet har fått god pressdekning lokalt og har gjennom perioden sett etter nye muligheter til å nå ut gjennom media. På nettsiden Gardsbruk.no har det blitt publisert flere nyheter og prosjektleder har opprettet en blogg på nettsiden origo.no. Denne bloggen gjør det enklere å nå ut til flere da den har en funksjon som gir lokale nettaviser mulighet til å plukke opp tekstene som skrives på bloggen og publisere disse i nettavisenes diskusjonsforum. Det har i løpet av perioden blitt publisert flere tekster på bloggen. I tillegg til bloggen har det blitt opprettet konto på nettsiden Twitter.com, et nettsamfunn hvor man sprer nyheter.

Økonomi

Arbeidet i 2009 – 2010 er finansiert av Landbruks- og matdepartementet og gjennom annonsører på Gardsbruk.no

Ansatte i prosjektet

Sentral prosjektleder:

Malin Jacob (01.01.09 – 31.05.10)

Bente Lorentzen (01.06.10 – d.d)

Prosjektkoordinator i fylkene:

Hordaland: Siri Teigeland

Oppland: Katharina Sparstad

Vest – Agder: Ragnar Gulowsen

Møre og Romsdal: Lars-Olav Tunheim Valsø

8.2 Prosjekt ØktØkologisk

Prosjektet er et samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Bioforsk Økologisk og har som målsetning å øke interessen for økologisk landbruk blandt medlemmene i NBS. Dette er tenkt som et bidrag til at regjeringens mål om 15 % økologisk produksjon og forbruk innen 2015 og norske bønder generelt skal kunne oppfylles. Prosjektet ble startet i juni 2007 og avsluttet i juni 2010. Prosjektleder sluttet i februar 2010 og slutføringen av prosjektet har vært sekretariatets oppgave.

Prosjektets tre hovedmål har vært:

1. Gjennom økt informasjon og kunnskapsoppbygging bidra til å motivere konvensjonelle bønder til å legge om til økologisk drift.
2. Nettverksbygging mellom økologiske kompetansemiljø og bønder.
3. Økologisk mat på flere fat.

Det har i regi av prosjektet vært skrevet fagartikler med temaer rundt økologisk produksjon i hvert nummer av Bonde- og Småbruker. Vinteren 2010 var det seks fylkeslag (Nordland, Sør- og Nord-Trøndelag, Hedmark, Oppland og Buskerud) som hadde økologisk jordbruk som tema på sine fylkesårsmøter. I tillegg var økologisk jordbruk tema på fylkesledermøte i januar 2010. Innleder var Marta Ebbesvik fra Bioforsk Økologisk.

8.3 Innspill til ny stortingsmelding

Regjeringa har kunngjort at dei vil legge fram ei ny melding til Stortinget, om landbruks- og matpolitikk i 2011. Det er gått ti år sidan førre stortingsmelding, og NBS har tidlegare påpeika behovet for ei ny. I samband med at Regjeringa no skal legge fram ei ny melding til Stortinget om norsk landbruk og matproduksjon vart det i Norsk Bonde- og Småbrukarlag sett i gong eit prosjekt om den nye meldinga. Prosjektet vara frå februar til september 2010, og hadde til føremål å påverke prosessen og målbere NBS sine synspunkt inn til Landbruks- og matdepartementet og Regjeringa. Raket Nystabakk vart ansatt som prosjektleiar.

Rett etter at prosjektet vart sett i gong heldt landbruks- og matministeren og andre representantar frå LMD ein serie såkalla regionale samråd. Tanken var at ministeren og departementet skulle få innspel frå landbruket og landbrukstilknytte næringar i seks regionar. NBS var representert med utsendingar frå lokal- og fylkeslag på alle møta og på nokre deltok også representantar frå sekretariatet.

Den nye stortingsmeldinga har vore tema på mange møter i NBS gjennom heile året. Den nye meldinga var hovudtema på landsmøtet 2009, og på tre fylkesleiar møte i 2010, og dei fleste fylkeslaga og fleire lokallag hadde meldinga oppe som tema på sine årsmøte. Stortingsmeldinga var også tema i årets studiehefte, i tillegg til jordbruksforhandlingane. Då NBS sitt ungdomsutval arrangerte ungdomsseminar i mars innleia leiar Ole Anton Teigen om stortingsmeldinga. Deltakarane på seminaret fekk både vite meir om arbeidet med meldinga, og dei fekk høve til å komme med sine synspunkt.

I april arrangerte internasjonalt utval i NBS ein open konferanse om internasjonal matforsyning og landbrukspolitik. Den nye stortingsmeldinga og norsk landbrukspolitik i internasjonalt perspektiv var eit av fleire interessante tema for konferansen. Mellom innleiarane var både politikarar, forskarar og hjelpeorganisasjonar representert.

IU fekk også laga eit debatthefte om landbruk og internasjonal matforsyning. Heftet vart ei samling artiklar av forskjellige forfattarar, med tema knytt til norsk og internasjonal landbrukspolitik, og hadde såleis stor relevans for diskusjonar omkring den nye stortingsmeldinga. Heftet vart sendt ut til presse, stortingsrepresentantar, ulike organisasjonar og alle naturbruksskular i landet. Det vart også lagt ved NBS sitt hovudinnspel til stortingsmeldinga.

Av andre arrangement som prosjektleiar har delteke på kan det nemnast eit møte mellom Tromsøysundet BS og kommunepolitikarar i Tromsø. Intensjonen var både å skape kontakt mellom laget og kommunepolitikarane, og å auke politikarane sin kunnskap om landbruket i eigen kommune. Stortingsmeldinga vart også diskutert og kommunepolitikarane vart oppfordra til å sette meldinga på dagsorden i eget parti.

Hovudføremålet med prosjektet har vore å samle saman innspel frå organisasjonen og sy dei saman til eit heilskapleg felles innspel frå NBS til den nye stortingsmeldinga. Innspela har komme frå lokallag, studieringar, fylkeslag og einskildpersonar. Nokre innspel er også komme frå eksterne personar, om einskilde tema. Det ferdige innspelet vart oversendt LMD i byrjinga av juli.

Her er eit samandrag av innhaldet i innspelet:

Sammendrag

Bakteppet for de ny stortingsmeldinga en økning av befolkning både internasjonalt og nasjonalt, med behov for økt matproduksjonen. I tillegg kan klimaendringer føre til at arealer går ut av drift eller får redusert fruktbarhet.

Det fulldyrka arealet i Norge pr. person går ned og er i dag på et "rekordlavt" nivå på 1,75 dekar. Tallet på gårdsbruk er kraftig redusert, også i det siste tiåret. Importen av forvarer til kraftfôr er økende, 1% pr. år det siste tiåret og utgjør nå om lag 50% av forbruket. Produksjonen av svin og fjørfekjøtt er økt betydelig det siste tiåret.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at den nye meldinga må inneholde forpliktende politiske formuleringer om de viktigste mål og virkemidlene i landbruks- og matpolitikken.

*Norsk Bonde- og Småbrukarlag har følgende overordnede målsetning for norsk landbruk:
Økt norsk matproduksjon på norske ressurser - over hele landet*

Den økte matproduksjonen må/skal foregå på norske ressurser. Det betyr at matproduksjonen må foregå over hele landet, der ressursene finnes.

For å oppnå målet om å øke norsk matproduksjon med 20 % innen 2030 foreslår vi disse tiltakene:

- *Vedta en forpliktende opptrappingsplan for norsk matproduksjon på norske ressurser, slik at andelen norskprodusert mat økes i forhold til dagens situasjon.*
- *Slå fast at 70 % av denne produksjonsøkningen skjer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.*
- *Håndheve forbud mot nedbygging og varig omdisponering av dyrka og dyrkbar jord. Selv om det er viktig med lokal og regional jordvernpolitikk må dette prinsippet håndheves på nasjonalt plan etter samordnede og nasjonale retningslinjer*
- *Innføring av tilskudd til nydyrking og grøfting samt beiting og driftsvansketilskudd*
- *De generelle tap til rovdyr må reduseres, gjennom skadebasert vern (uttak av skadedyr)*
- *Det må bli et langt bedre samsvar mellom dyr søkt erstatta og innvilga, mht beitedyr drept av rovdyr.*
- *De etablerte områder der beitedyrene har forrang, med nulltoleranse for rovvilt, må følges opp i praksis. Streifdyr som gjør skade må tas ut raskt og uten vilkår.*
- *I områder med stadige skader på beitedyr, der skadegjørerene ikke blir tatt ut, skal staten leie arealene og betale ut årlig erstatning for tap av beiterett.*
- *Alle kostnader ved rovdyrpolitikken er statens ansvar, og må følges opp med tilstrekkelige bevilgninger over Miljøverndepartementets budsjett.*
- *Det skal ikke være anledning til å nekte eller fraråde slipp av dyr i et beiteområde for en heil sesong. Det skal i slike tilfeller settes inn tilstrekkelige tiltak for å ta ut aktuell skadegjører. Erstatning for ekstra arbeid skal erstattes fullt ut.*
- *Skog og landskap må gis de nødvendige ressurser til å fullføre arbeidet med kartlegging av beiteressursene i hele landet*
- *Stortingsmeldingen må inneholde forslag om at hver enkelt kommune skal utarbeide beitebruksplaner*
- *Inntektsnivået i jordbruket må opp på samme nivå som nivået i sammenligningsgruppen i løpet av en femårsperiode*
- *Det må vedtas en forpliktende opptrappingsplan for budsjettmidler slik at budsjettmidlenes andel av de totale inntektene i jordbruket øker til 40 prosent*
- *Forvaltning/styring av BU-midlene flyttes fra Innovasjon Norge til SLF/Fylkesmannen i samarbeid med faglagene.*
- *Sterkere styring og målretting av bruken av investeringsvirkemidlene gjennom de fylkesvise investeringsstrategiene. Midlene må kunne brukes til vedlikehold/nødvendige utbedringer like mye som oppføring av ny produksjonskapasitet*
- *Innføring av midler til nydyrking*
- *Innføring av midler til grøfting*
- *Innføring av eget rekrutteringstilskudd til unge bønder*
- *Videreføring av areal- og husdyrtilskudd med differensiering på soner etter vekstvilkår og etter størrelse på produksjonen*
- *Innføring av et nytt driftsvansketilskudd pr. eiendom*
- *Innføring av et driftstilskudd for grovfôrbaserte produksjoner, differensiert etter distrikt og størrelse på produksjonen*
- *Videreføring/styrking av beitetilskudd med innføring av strukturdifferensiering*
- *Videre utvikling av RMP*

- *Videreføring/styrking av velferdsordninger. Utvikle systemer for refusjon av tilskudd to/fire ganger pr. år*
- *Sikre midler til et stabilt og oppdatert utdanningstilbud på videregående naturbrukslinjer*
- *Opprette og videreutvikle et tilbud for nettbasert og samlingsbasert agronomutdanning med finansiert avløsertilbud for bønder med husdyrproduksjon*
- *Utvikle systemer for lønnsom og rasjonell produksjon av bioenergi, dvs. biodiesel og biogass med utgangspunkt i trefiber og husdyrgjødsel produsert i norsk landbruk*
- *Redusere bruken av fossil energi i landbruket og næringsmiddelindustrien i takt med utviklingen av biodrivstoff*
- *For alle tilleggsnæringer med midler over jordbruksavtalen skal det etableres nasjonale styringsgrupper etter modell fra "Utviklingsprogrammet for matspesialiteter*
- *Meldinga må ha forpliktende formuleringer på langsiktighet i tilleggsnærings-satsingen*
- *Meldingen må slå fast at jordbruksbegrepet som LMD benytter også skal brukes av vernemyndighetene*
- *BU-midler til tilleggsnæringer tildeles i egen pott.*
- *Midler fra tilleggsnæringer som kan føres i jordbruksregnskapet økes fra dagens 30.000 kroner til 2G (grunnbeløpet i folketrygden)*
- *Videre satsing på Inn på Tunet som en del av jordbruksavtalen*
- *Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter regjeringens mål om 15% produksjon og forbruk av økologisk mat innen 2020.*
- *Innføre økomat som standard i alle offentlige kantiner, skoler etc.*
- *Videreføre forbud mot dyrking og forbruk av GMO i Norge*
- *Avvikle fritaket som lausdriftsfjøs har fra beiteplikten – det skal foregå et reelt foropptak på beite*
- *Det må etableres lagre av såkorn/andre frø i gode år for å sikre forsyningen etter år med små avlinger/dårlig kvalitet. Staten må bekoste oppbyggingen og rulleringen av disse lagrene.*
- *Det må etableres beredskapslagre av matkorn for 6 måneders forbruk. Staten må bekoste oppbyggingen og rulleringen av disse lagrene.*

I tillegg til det felles innspelet frå NBS vart det også laga eit felles ungdomsinnspelet. Dette var eit samarbeid mellom Ungdomsutvalet i NBS, Norges Bygdeungdomslag, Natur og Ungdom, og Spire. Innspelet vart overlevert landbruks- og matministeren under ei markering utfor LMD den 7. juni.

Prosjektet har også hatt si eiga nettside under NBS sine hovudsider. Sida har vore administrert av prosjektleiaren. Intensjonen er at ein her skal kunne finne oppdatert informasjon om stortingsmeldinga, etter kvart som ho nærmar seg. Sida har også ei artikkelsamling der ein kan finne relevant stoff frå ulike kjelder.

Sjølv om prosjektet om ny stortingsmelding vert avslutta i september vil den nye meldinga vere ei viktig sak for NBS fram til ho vert lagt fram, etter planen våren 2011.

8.4 Grønt Spa`tak

Natur og Ungdom og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har arrangert Grønt Spa`tak siden 1993. Formålet med prosjektet er å formidle meningsfulle sommerjobber til ungdom, øke kunnskapen om jordbruksspørsmål, bidra til samarbeid mellom bønder og miljøvernere og å stimulere til et mer miljøvennlig jordbruk

I 2009 har 39 ungdommer deltatt på Grønt Spa`tak. Dette er om lag like mange som i fjor. I år har mobiliseringsarbeidet for deltakere først og fremst vært rettet mot Natur og Ungdoms medlemsmasse. Vi har også sendt brev og plakater til alle Folkehøgskoler. Selv om vi først og fremst har mobilisert internt i organisasjonen har mange av deltakerne ikke bakgrunn fra NU. Potensialet for å få med flere deltakere utenfra er trolig stort, og vi vil forsøke å utnytte dette bedre senere.

Norske Felleskjøp er en økonomisk støttespiller som vi ikke hadde klart oss uten, og vi er glade for å ha inngått en bindende sponsoravtale med dem. Denne avtalen er svært viktig for å sikre en forutsigbar økonomi. Prosjektet har i tillegg til midler fra Norske Felleskjøp fått økonomisk støtte fra Direktoratet for Naturforvaltning.

Som hvert år ble det arrangert et helgeseminar for skolering av Spa`tak-deltakerne. Som del av dette seminaret hadde vi en åpen dagskonferanse i Oslo, med tema «hvilket landbruk krever verden av Norge?». Konferansen var svært vellykket, og vi kan tenke oss å arrangere noe liknende igjen. Ved å markedsføre seminaret mot andre organisasjoner tror vi det er mulig å mobilisere flere som ikke er med på Spa`tak, for eksempel fra ungdomspartiene.

Som i fjor har Grønt Spa`taks politiske budskap vært norsk jordbruk og jordvern. Det faglige fokuset, både på seminaret og i informasjonsmateriellet som ble gitt til deltakerne gjenspeilet dette. Deltakerne har derfor lært om hvorfor vi i Norge må ta vare på den matjorda vi har igjen, og hvorfor det er viktig med et variert jordbruk over hele landet.

Det er et mål å få mye presseoppmerksomhet om Grønt Spa`tak, og vi har oppfordret deltakerne til å ta kontakt med sin lokalavis for å få et oppslag. Vi er i all hovedsak fornøyd med årets pressedeckning av prosjektet.

Høsten 2009 ble det nedsatt et nytt jordbruksutvalg, i regi av Natur og Ungdom. Denne gruppa arbeider frivillig med å legge et ytterligere politisk grunnlag for Spa`tak. I år har gruppa vært sentral i å arrangere Spa`tak-seminar, skrevet artikler om jordbruk til NU sine nettsider og vært med på å skrive høringsuttalelse til stortingsmeldinga om landbruks- og matpolitikken. Uttalelsen ble fremmet av Bonde- og Småbrukarlagets ungdomsutvalg, Natur og Ungdom, Norsk Bygdeungdomslag og Spire.

I mai begynte Øyvind Aukrust som koordinator for prosjektet, etter Eirik Gran. John-Petter Løvstad er prosjektansvarlig i NBS.

For å realisere visjonen om et miljøvennlig og solidarisk landbruk trengs det samarbeid. Det er nettopp dette samarbeidet vi har fått til gjennom Grønt Spa`tak. Næringa har satt seg sammen med miljøungdommen for å finne løsninger for framtidens jordbruk i Norge.

9 Bonde og Småbruker

Bonde og Småbruker 1. juli 2009 – 30. juni 2010

Avisa gir fortsatt ut ti nummer per år. I meldingsåret er det gitt ut fire nummer siste halvår 2009 og seks nummer første halvår 2010. I tillegg til vanlige distribusjon til medlemmer og abonnenter er to av utgavene sendt ut som landsnummer også dette meldingsåret, nr 8/2009 og nr 4/2010. Denne gangen er begge landsnumrene sendt ut gjennom Posten som var vanlig før, til tross for de stadig økte kostnadene som etter hvert er forbundet med å bruke Postens stadig dårligere tjenester.

I kontrast til tidligere år ser opplaget for avisa ut til å øke. Riktignok svært beskjedent, men tross alt. Antallet bønder går som kjent nedover, noe som også kommer til syne i Postens liste over registrerte gårdsbruk i landet når vi sender ut landsnummer. Men takket være at medlemstallet i NBS tross alt holder seg godt, og vi har økte antall abonnenter, så holder opplaget for vanlige medlemsutgaver seg bra.

Fortsatt vokser også avisa i volum. I dette meldingsåret har avisa hatt et gjennomsnitt på 26 sider per nummer, hvilket er en vekst på hele tre sider i snitt fra forrige årsmeldingsperiode. Vårens landsnummer hadde også rekordmange 40 sider.

Økonomi

Annonsealget har holdt avisas økonomi flytende. Så langt. Men signalene siste halvår av meldingsperioden tyder på at vi også blir berørt av sviktende annonseomsetning. Dette har dessuten sammenheng med at vi inneværende kalenderår bare har lagt inn et landsnummer. De sterkt økende kostnadene med utsending av avisa gjennom Posten har gjort at vi ikke har funnet budsjettmessig dekning for to landsnumre, med dertil hørende reduserte annonseinntekter.

Landbrukssamvirke har i år, som tidligere år, gitt økonomisk bidrag til avisas drift. Mens vi tidligere år har kunnet oppsummere at avisa klarer drifta i balanse ser det nå ut for at organisasjonens bidrag til avisdrifta ikke strekker til. Dette er et spørsmål som styret har tatt på alvor og vil gjøre noe med for neste år. Drifta inneværende kalenderår ser ut for å gå med underskudd som kan dekkes inn med tidligere års overskudd.

Bemanninga

Bemanninga i avisa er som før med en fast ansatt, Leonid Rødsten, i full stilling som redaktør/journalist.

Som tidligere bidrar sjølsagt sekretariatet i NBS med en viktig jobb for avisa ved å administrere økonomien, abonnementslistene og småannonser samt forefallende arbeid.

Mari Tylden i Target Reklamebyrå står fortsatt for brekking av avisa. Annonsealget er det HS-Media på Kirkenær som står for. Dette arbeidet er basert på provisjonsbasis og fungerer fortsatt godt med Mia Berg som vår kontaktperson.

Redaksjonelt

Landbrukspolitikk, med de årlige jordbruksforhandlingene som det naturlige ”høydepunkt”, er avisas viktigste stoffområde. Den siste tida har også arbeidet med en ny landbrukspolitisk melding til Stortinget vært, og vil være i nær framtid, et viktig område.

Diverse reportasjer fra bruk rundt om i landet er også viktige bidrag til å gjøre avisa interessant for leserne.

De faste bidraga fra økonomisk rådgiver i NBS, Svein Løken, er fortsatt til stor glede for leserne. Det tyder tilbakemeldingene på. Fast hyggelig innslag er også Arne-Martin Dahles alltid aktuelle og underfundige stunt.

Prosjektet Økt Økologisk har fram til i våres gitt ei fast spalte i avisa om økologisk drift. Prosjektet, og følgelig den faste spalta, er nå slutført.

Landbrukssamvirke bidrar, som nevnt over, økonomisk til avisas drift. Men samvirke bidrar også i aller høyeste grad til stoff i avisa. Stadige endringer, og ikke minst Norturas sviktende økonomi, har vært med på å prege avisas spalter både redaksjonelt og i leserinnleggene. I tillegg kommer alle angrepene fra forskjellige hold mot samvirke.

Organisasjonens satsing på ungdom vises også i avisspaltene. Ikke minst takket være det faktum at ungdommen som er aktive i NBS også er dyktige.

Avisa bringer også mye nytt fra forskningsfronten som har relevans for næringa. Dessuten fins det et og annet interessant i bokmarkedet som får sin plass i avisa. Her er også tidligere styremedlem, nå medlem i Internasjonalt Utvalg, Ole-Jacob Christensen, fortsatt en stor bidragsyter med å sine omtaler av relevant utenlandsk litteratur. Han fortsetter også å bidra med aktuelle notiser om utviklinga i WTO.

Rovdyrdebatten går sin gang, med sine topper naturlig nok i beitesesongen.

Lagsdrift her sin naturlige plass i avisa. Igjen må det oppsummeres at medlemmer og tillitsvalgte i organisasjonen blir stadig flinkere til å gi sine bidrag til avisspaltene. Men fortsatt er det rom for mer fra den kanten.

Når det gjelder leserinnlegg varierer tilgangen, kvaliteten og aktualiteten. Men fortsatt er det tydelig at engasjementet hos folk i næringa er god. Bonde og Småbruker er heldig med å ha mange skriveføre og debattglade lesere,

Trykkeri og distribusjon

På dette området er det små endringer bortsett fra fortsatte problemer med Posten. Agderposten Trykk A/S i Arendal trykker avisa, og Posten står fortsatt for distribusjonen, i den grad de er i stand til å gjøre jobben. Fortsatt stiger portoutgiftene mens servicen i hvert fall ikke blir bedre. Ifølge Postens egne beregninger holder de måla som er stilt til distribusjon. Men dette beregnes etter et gjennomsnitt for landet. Men forskjellen mellom by og land er stor. Ei avis som Bonde og Småbruker rammes sjølsagt av dette. Men vi lever videre med situasjonen.

10 Regnskap for laget og avisa

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2009 ble behandlet på styremøte, 1. mars 2010. Styret fattet følgende vedtak:

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på kr. 13 354 738, driftskostnader på kr. 13 488 692, resultat av finansposter på kr. 316 731 og et årsresultat på kr. 182 777.

Enstemmig.

Norsk- Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2009 ble behandlet på representantskapsmøte den 23. mars 2010. Representantskapet fattet følgende vedtak:

Representantskapet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med, driftsinntekter på kr. 13 354 738, driftskostnader på kr. 13 488 692, resultat av finansposter på kr. 316 731 og et årsresultat på kr. 182 777.

Enstemmig.

Vedlagt følger regnskap for:

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Bonde og Småbruker
- Noter til regnskapet
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine fond
- Th. S. Eriksens legat
- Revisjonsberetning for 2009 fra Vardens Revisjonskontor

Resultatregnskap Samlet

DRIFTINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2009	2008
Driftsinntekter m.v.			
Inntekter	(avisen)	1 508 444	1 574 629
Medlemskontingent		7 925 115	7 347 941
Økn. støtte Samvirke	(avisen)	300 000	280 000
Prosjekter	1	1 402 164	1 295 700
Andre inntekter	2	2 219 015	2 166 165
SUM DRIFTSTINNEKTER		13 354 738	12 664 435
Driftskostnader			
Lønnskostnader (laget og avisen)		4 460 380	3 965 576
Driftskostnader	(laget)	967 660	938 916
Driftskostnader	(avisen)	1 513 920	1 451 295
Kjøp matriell	(laget)	107 666	54 505
Kvinneutvalget	3	20 911	18 762
Ungdomsutvalget	4	24 214	8 390
Internasjonalt utvalg		21 320	32 773
Tilbakeført til fylkene		3 393 821	3 378 278
Andre kontingenter		52 269	48 156
Tilskudd til avisen		300 000	300 000
Tilsk. Bonde og Småbruker		409 440	390 515
Samlet reisekostnader		788 771	961 785
Bidrag til samarb. Organisasjoner		68 000	75 000
"Gardsbruk.no"		487 825	409 758
"Grønt Reiseliv"		0	36 106
"Økt Økologisk"		872 495	817 096
"Grønt Spatak"			225 088
SUM DRIFTSKOSTNADER		13 488 692	13 111 999
DRIFTSRESULTAT		-133 954	-447 564
FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Aksjeutbytte		225	408
Renteinntekter		316 506	447 725
RESULTAT AV FINANSPOSTER	13	316 731	448 133
ÅRSRESULTAT		182 777	569
OVERFØRINGER			
Overført til Egenkapital		400 531	528 859
Overført fra Egenkapital		0	-356 334
Overført fra "Avsetning til fremtidige prosjekter":			
Medlemsregister		-168 062	-114 567
Styrets disposisjon		-16 334	-15 000
Opplæring sentralt		0	-68 320
Uravstemming		0	-125 000
Styrking av sekretariatet		-24 865	-92 158
Fylkesledersamling i juni		0	-50 000
Styrking av Finnmark BS		0	-30 000
Interne utvalg		-8 493	-12 697
Internasjonalt arbeid		0	-20 548
Overført til "Avsetninger til fremtidige prosjekter":			
Styrke Finnmark BS		0	30 000
Fylkesledersamling i juni		0	50 000
Interne utvalg		0	20 000
Uravstemming		0	125 000
Styrets disposisjon		0	31 334
Prosjekt 2013		0	100 000
Medlemsregister		0	0
SUM DISPONERINGER		182 777	569

Resultatregnskap Laget

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	Note	2009	Budsjett 09	2 008
DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Kontingenter		7 925 115	8 220 000	7 347 941
Salg av matriell		2 670	0	2 285
Prosjekter	1	0	0	0
Kvinneutvalget	3	0	0	0
Tilskudd fra Landbr.samvirke		458 000	460 000	444 000
Div innt.	2	1 098 905	960 000	1 029 365
SUM DRIFTSINNEKTER		9 484 690	9 640 000	8 823 591
Driftskostnader				
Lønn fast-ansatte, inkl feriepenger		2 484 442	2 134 000	2 406 419
Honorar,tillitsvalgte, inkl feriepenger		500 545	761 000	491 649
Honorar, næringsdrivende		28 159	0	6 500
Arb.g.avgift		470 006	468 000	456 370
Pensjons/yrkeskadeforsikring		225 237	220 000	212 873
Andre personalkostnader		14 551	0	56 815
Ovf Prosjektene		-239 966	0	-247 619
SUM LØNN		3 482 974	3 583 000	3 383 007
Husleie / strøm		392 533	420 000	411 395
Vedl.hold / rep.		312 303	180 000	237 513
Kontorrek.v.		90 293	80 000	107 088
Telefon og porto	5	259 451	205 000	293 064
Andre adm. Kostnader		157 920	153 000	142 243
Revisjon		71 250	60 000	69 875
Ovf til Bonde og Småbruker		-250 680	-220 000	-239 315
Ovf til Prosjektene		-100 272	-30 000	-82 947
SUM ADM. KOSTNADER		932 798	848 000	938 916
MØTER OG REISER		776 803	974 000	939 560
Medlemskontingent		2 349 884	2 529 000	2 314 885
Sekr. Lønn til fylkene		450 000	450 000	450 000
Medlemsverving		40 810	0	36 500
Annen støtte til fylkene		317 971	505 000	333 232
Måltrettet møtevirksomhet		115 088	75 000	243 661
SUM TILBAKEFØRT TIL FYLKENE		3 273 753	3 559 000	3 378 278
Kjøp av matriell		79 872	50 000	54 506
Tilskudd til Bonde og Småbruker		300 000	300 000	300 000
Tilskudd til Bonde og Småbruker		409 440	386 000	390 515
Kontingent ECVC		52 269	50 000	48 156
Ungdomsutvalget	3	24 214	30 000	8 390
Kvinneutvalget	3	20 911	30 000	18 762
Internasjonalt utvalg		21 320	30 000	32 773
Bidrag til samarb. Org.		68 000	60 000	75 000
SUM ANDRE DRIFTSKOSTNADER		976 025	936 000	928 102
SUM DRIFTSKOSTNADER		9 442 353	9 900 000	9 567 861
DRIFTSRESULTAT		42 337	-260 000	-744 270
Nto. Finansinntekter	13	316 731	260 000	448 132
ÅRSOVERSKUDD / UNDERSKUDD	14	359 067	0	-296 138

Resultatregnskap Bonde og Småbruker

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	Note	2 009	Budsj. 2009	2008
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Annonseinnt., landsnr og vanlig nr.	6	1 416 454	950 000	1 472 015
Avisabonnement		91 990	110 000	102 614
Andel kontingent fra NBS		300 000	300 000	300 000
Tilskudd fra landbr.samvirke		300 000	386 000	280 000
Tilskudd fra laget	2	409 440	300 000	390 515
SUM DRIFTSINNTEKTER		2 517 884	2 046 000	2 545 144
Driftskostnader				
Lønn, honorarer, arb.g.avg, feriep. m.v		548 254	486 000	431 369
Lønn ovf fra laget		158 760	166 000	151 200
Trykking		443 493	250 000	363 826
Provisjon annonsesalg		361 682	300 000	364 960
Setting av avisen		92 925	90 000	86 140
Kontor og trykksaker		6 789	4 000	5 137
Administrasjonsutg		250 680	220 000	239 315
Telefon		3 948	14 000	3 333
Porto		472 896	480 000	489 330
Reisekostnader		11 968	60 000	22 225
Kontingent / abonnement		13 188	15 000	10 278
Utg.ført inventar og utstyr		24 568	20 000	5 123
Andre kostnader		1 042	0	633
Kjøp tjenester avisa		2 400	0	0
Ovf. Økt Økologisk		-159 689	0	-116 780
SUM DRIFTSKOSTNADER		2 232 902	2 105 000	2 056 089
DRIFTSRESULTAT		284 982	-59 000	489 055
FINANSINNTEKTER OG KOSTNADER				
Ekstraordinære utgifter		0	0	0
RESULTAT AV FINANSPOSTER		0	0	0
ÅRSOVERSKUDD / UNDERSKUDD	14	284 982	-59 000	489 055

Balanse Samlet			
Norsk Bonde- og Småbrukarlag			
	Note	2009	2008
OMLØPSMIDLER			
Kundefordringer	8	136 346	140 722
Andre fordringer	9	377 097	497 417
Aksjer	11	2 500	2 500
Likvider	7	6 763 017	6 711 280
SUM OMLØPSMIDLER		7 278 960	7 351 919
SUM EIENDELER		7 278 960	7 351 919
GJELD OG EGENKAPITAL			
Egenkapital		4 690 210	4 289 679
Avsetning til fremtidige prosjekter	12	1 519 278	1 737 032
SUM EGENKAPITAL	15	6 209 488	6 026 711
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		322 118	304 135
Annen kortsiktig gjeld	10	-10 517	296 467
Offentlige trekk og avgifter		315 820	321 059
Påløpne feriepenger		442 051	403 547
SUM GJELD		1 069 473	1 325 208
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		7 278 960	7 351 919

Oslo 01.03.2010

Ole Linton Teigan

 Øystein Prestof

Katharina Sparstad
 Mørdet Lukken
 Yari Jøssad Hurdøen
 Rakel K.S. Nystaballe

Noter pr. 31. Desember

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

		2009
Note 1	Prosjekter	
"Gardsbruk.no"	Salg av "Bruk for deg"	6 600
	AnnONSE salg "Gardsbruk.no"	15 000
	Tilskudd fra Gjensidige	25 000
	Landbruks og Matdepartementet	250 000
	Innovasjon Norge	250 000
Valg 2009	Norsk Landbrukssamvirke	200 000
Klima, forprosjekt	Fagforbundet	50 000
Økt Økologisk	Statens Landbruksforvaltning	450 000
	Statens Landbruksforvaltning, oppgjør 09	150 000
	Overskudd, studiereise	5 563
		1 402 163
Note 2	Diverse inntekter	
Laget	Gjensidige Forsikring	993 778
	Grønt Spatak, overskudd	34 870
	Salg av Dokkemosen, Eidsvoll	20 257
	Norsk Landbrukssamvirke	458 000
	Overført til Bonde og Småbruker	300 000
	Overført til Bonde og Småbruker	409 440
	Salg Matriell	2 670
		2 219 015
Note 3	Kvinneutvalget	
	Inntekter:	
	Tilskudd fra Fokus til Kvinneseminar	-20 000
	Hege Nerlands minnefond	-20 000
	Utgifter:	60 911
		20 911
Note 4	Ungdomsutvalget	
	Inntekter:	
	Norges Bygdeungdom	-8 000
	Loddsalg LM 2008	-9 793
	Loddsalg LM 2009	-11 469
	Utgifter	53 475
		24 214
Note 5	Telefon og porto	
Telefon		96 346
Porto		166 592
Telefon og porto laget		262 938

Årsmelding Norsk Bonde- og Småbrukarlag 2009-2010

Note 6 **Bonde og Småbruker**

Det er utgitt 10 nummer av Bonde og Småbruker i 2009. Av dette er 3 stk. såkalte landsnummer og 7 medlemsnummer

Annonseinntekter og trykkekostnader for utsendelse av landsnummerene er ikke skilt ut

i egne poster i regnskapet.

Note 7

Av likvide midler utgjør kr.170309,- bunden kapital, som står på egen skattetrekkskonto.

Dette dekker skyldig skattetrekk pr. 31/12.

Note 8 **Kundefordringer**

Kundefordringer	151 346
Delkrederavsetning	-15 000
	<u>136 346</u>

Det er avsatt 15.000 kr. For dekning av usikre fordringer.

Note 9 **Andre kortsiktige fordringer**

Egenbetaling fra Landsmøtet 2009	12 506
Mellomregning med Pensjonskonto	10 981
Finnmark BS, mobilt bedbånd	740
Gjensidig Forsikring, bet for minnepenner	18 000
Statens Landbruksforvaltning, sluttoppgjør "Økt Økologisk" 2009	<u>150 000</u>
Natur og Ungdom, overskudd Grønt Spatak	34 870
Statens Landbruksforvaltning, sluttoppgjør "Økt Økologisk" 2008	<u>150 000</u>
	<u>377 097</u>

Note 10 **Annen kortsiktig gjeld**

Trekk til Utviklingsfondet	750
Sør Fron BS, Møtetilskudd	2 000
Norsk Landbruksrådgivning	4 000
Refusjon	276 870
Periodiserte leverandører	-308 640
Tilbakeført fra nedlagte lokallag	22 905
Reisefordeling	-8 401
	<u>-10 517</u>

Note 11 **Aksjer**

Regnskapsverdi er satt til kr. 2.500, etter laveste prinsipp verdi.

Note 12	Avsetning til fremtidige prosjekt			
	1/1-2009	Avsatt	Benyttet	31/12-2009
Prosjekt 2013	100 000			100 000
Styrets disposisjon	16 334		16 334	0
Avsetning Gardsbruk	60 000			60 000
Styrke Sekretariatet	225 470		24 865	200 605
Org.arbeid/utvikling	250 000			250 000
Bonde og Småbruker	156 652			156 652
Kvinneutvalget	24 798			24 798
Generalsekretærens disp	50 000			50 000
Medlemsregister	465 134		168 062	297 072
Avsatt til Interne utvalg	36 303		8 493	27 810
Avs. Til utredningdprsj. Ny landbr.politikk	100 000			100 000
Avsatt til opplæring/rekruttering	252 341			252 341
	<u>1 737 032</u>		<u>217 754</u>	<u>1 519 278</u>

Note 13	Finansinntekter / kostnader	
Bankgebyrer		-21 916
Renteinntekter		338 421
Aksjeutbytte		<u>225</u>
		<u>316 731</u>

Note 14	Forklaring av årets resultat	
Årets samlede resultat på	182 777	fordeler seg slik :
Bonde og Småbruker	-284 983	
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	-359 067	
Prosjektresultat(underskudd) :		
"Valg 2009"	253 116	
"Økt Økologisk"	266 931	
(Overskudd):		
"Gardsbruk.no"	<u>-58 774</u>	
	<u>-182 777</u>	

Note 15	Egenkapital		
	Egenkapital	Avsetning Prosjekter	Sum Egenkapital
Per 01/01-09	4 289 679	1 737 032	6 026 711
Overført til Avsetning prosjekter	0	0	
Årets resultat	<u>400 531</u>	<u>-217 754</u>	<u>182 777</u>
Per 31/12-09	4 690 210	1 519 278	6 209 488

Aksjonsfondet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2009	2008
Beholdning 1/1	<u>217 166</u>	<u>209 722</u>
Inntekter		
Renteinntekter	<u>2 308</u>	<u>7 444</u>
Kostnader		
Stand Verdens Brøddag 16.10.09	<u>3 750</u>	<u>0</u>
Resultat, overskudd	<u>-1 442</u>	<u>7 444</u>
Beholdning 31/12	<u>219 474</u>	<u>217 166</u>
Består av følgende innskudd:		
Bank 8101 66 12170	<u>215 724</u>	<u>217 166</u>

Pensjonsfondet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2009	2008
Beholdning 1/1	37 613	53 406
Inntekter		
Renteinntekter	299	2 042
	299	2 042
Kostnader		
Utbetalt pensjon, inkl arb.g.avg.	15 057	17 805
Bankgebyr	30	30
Sum kostnader	15 087	17 835
Resultat	-14 788	-15 793
Beholdning 31/12	22 825	37 613
Består av følgende innskudd:		
Bank 6011 66 91526	33 806	37 613
Mellomregning med NBS	-10 981	0

Th. Eriksen Lies Legat
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2009	2008
Beholdning 1/1	<u>585 543</u>	<u>571 496</u>
Inntekter		
Renteinntekter	<u>9 626</u>	<u>34 077</u>
	9 626	34 077
Utgifter		
Tilskudd	0	20 000
Gebyr	<u>0</u>	<u>30</u>
	0	20 030
Resultat	<u>9 626</u>	<u>14 047</u>
Beholdning 31/12	<u>595 169</u>	<u>585 543</u>
Består av følgende innskudd:		
Bank 6011 66 91542	<u>595 169</u>	<u>585 543</u>

VARDENS REVISJONSKONTOR

Til Landsmøte i
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Vardens Revisjonskontor as
Statsautorisert Revisor

Medlemmer av
Den norske Revisorforening

Øyvind Løvstad
Statsautorisert revisor
Per-Arne Auster
Statsautorisert revisor

REVISJONSBERETNING 2009

Vi har revidert årsregnskapet for **Norsk Bonde- og Småbrukarlag** for regnskapsåret 2009, som viser et overskudd på kr. 182.777. Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse og note-opplysninger. Laget er ikke regnskapspliktig etter regnskapsloven. Ved utarbeidelsen av resultatregnskap og balanse er regnskapslovens vurderingsregler og god regnskapsskikk i Norge anvendt. Oppstillingsplanen er imidlertid fraveket i forhold til regnskapslovens regler. Årsregnskapet er avgitt av lagets styre. Vår oppgave er å uttale oss om årsregnskapet og øvrige forhold i henhold til revisorlovens krav.

Vi har utført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder revisjonsstandarder vedtatt av Den norske Revisorforening. Revisjonsstandardene krever at vi planlegger og utfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon. Revisjon omfatter kontroll av utvalgte deler av materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, vurdering av de benyttede regnskapsprinsipper og vesentlige regnskapsestimater, samt vurdering av innholdet i og presentasjonen av årsregnskapet. I den grad det følger av god revisjonsskikk, omfatter revisjon også en gjennomgåelse av lagets formuesforvaltning og regnskaps- og intern kontroll-systemer. Vi mener at vår revisjon gir et forsvarlig grunnlag for vår uttalelse.

Vi mener at

- årsregnskapet gir et rettviseende bilde av lagets økonomiske stilling 31. desember 2009 og for resultatet av virksomheten i regnskapsåret i overensstemmelse med god regnskapsskikk
- ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, den 7. mars 2010

VARDENS REVISJONSKONTOR AS

Per-Arne Auster
statsautorisert revisor

Postadresse:
Postboks 806 Sentrum
0104 Oslo

Besøksadresse:
Skippergt. 33
www.vardens.no

Telefon: 24 14 12 00
Telefax: 22 42 67 72
Bankgiro: 8200 01 64840

Foretaksregisteret NO 930 462 551 MVA
e-post: vardens.revisjonskontor@vardens.no

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Adresse: Øvre Vollgate 9, 0158 Oslo
Telefon: 24 14 89 50
Telefaks: 24 14 89 51
Internet: www.smabrukarlaget.no
E-post: post@smabrukarlaget.no